

La qualitat paisatgística del Moianès

Laura Font Figueras

Treball recerca 2n batxillerat

Índex	Pàgina
1. Pròleg	5
2. Presentació	8
3. Hipòtesi de treball	9
4. Objectius	10
5. Organització del treball	11
5.1. Metodologia	11
5.2. Desplegament	13
A. Paisatge i Benestar	14
A.1. Introducció	14
A.2. Enfocaments en la relació paisatge–benestar	17
A.3. Condicionants de la percepció del paisatge	21
A.4. El consum del paisatge	24
A.5. Paisatge i salut	27
B. La gestió del paisatge	28
B.1. Introducció	28
B.2. Índex de valoració de la qualitat paisatgística	31
B.3. El Conveni Europeu del Paisatge	32
B.4. El Conveni Europeu del Paisatge a Catalunya	34
B.5. L'Observatori del Paisatge	36
C. El paisatge del Moianès	37
C.1. Introducció	37
C.2. Geografia física: el medi físic o natural	41
C.3. La població i el poblament	53
C.4. Les unitats paisatgístiques del Moianès	59
D. Aproximació a un Catàleg del Paisatge del Moianès	64
D.1. Variables i qualitat paisatgístiques del Moianès	69
D.2. Valors paisatgístics del Moianès	84
D.3. Propostes de millora	101
E. Conclusions	120
F. Annexos	127
F.1. Glossari	127
F.2. Bibliografia	129
F.3. Entrevistes	131
F.4. Conclusions de les entrevistes	146
F.5. Evolució del paisatge del Moianès	151

1. Pròleg

Abans de decantar-me definitivament pel tema del benestar en relació al paisatge vaig fer-me propostes diverses: en un inici estava molt interessada per la teoria Gaia de James Lovelock, que agrupa tots els éssers vius del medi terrestre en un tot funcional, de cooperació mútua entre les diferents espècies per tal de, recíprocament, facilitar la supervivència.

En la seva teoria demostra, per mitjà d'estudis empírics, que Gaia és capaç d'adaptar-se a les condicions mediambientals més adverses. És el cas de les diferents glaciacions que han afectat al planeta. Malgrat la pèrdua d'una gran quantitat d'éssers vius, Gaia ha aconseguit resistir-les, sobreviure. No obstant, segons Lovelock, la degradació terrestre provocada per l'ésser humà actual ha trencat aquest equilibri, ha debilitat Gaia fins el punt de no permetre-li una futura adaptació a la nova situació mediambiental, amb una conseqüent degradació progressiva. Malgrat recolzar la teoria de Lovelock i donar-li una gran importància en aprofundir en la matèria per mitjà de la lectura d'obres seves, vaig desmotivar-me ja que la demostració dels seus postulats tenia un caire totalment empíric i usava termes científics molt específics.... No descarto però, reprendre el fil d'aquests estudis en un futur.

Pel meu interès per qüestions filosòfiques seguia interessada en un tema que em permetés una major comprensió global del món a nivell biològic, social i moral. Així, a partir de la lectura de *El hombre unidimensional* de Marcuse se'm va acudir de desenvolupar un tema que analitzés el model de societat actual. D'aquesta manera vaig escollir com a tema l'Estat del benestar, que és com es fa referència a la societat actual en anàlisis sociològiques, antropològiques i filosòfiques. Vaig començar a cercar informació sobre el tema i vaig centrar-me en llibres com *La vida líquida* (Z. Bauman, 2006) i en diferents publicacions que el tractaven.

Ja amb una idea clara sobre el tema que tractaria i amb la informació pertinent vaig demanar a en Joan Maria Serra que tutoritzés la meua recerca, ja que m'agradava el seu mètode de treball. En Joan Maria va aconsellar-me una redefinició del tema, ja que l'estudi d'aquest requeria un estudi totalment teòric i no permetia fer un treball de recerca. A partir de les seves propostes lligades als meus interessos vaig escollir, ja definitivament, el tema del **benestar en relació al paisatge** i la qualitat paisatgística.

L'estudi es basa en la modificació de l'entorn paisatgístic, considerant sobretot aspectes subjectius com són la valoració de la qualitat d'un paisatge a través de la percepció d'aquest. Un dels aspectes que més valoro d'aquest tema és el fet d'englobar múltiples disciplines: inclou aspectes geogràfics, ecològics, estètics, socials, psicològics, polítics (sobretot pel que fa a la gestió paisatgística). Així ofereix una visió molt àmplia i rica del què és el paisatge i la seva qualitat. Malgrat la meua tendència a la generalització, vaig veure'm obligada a acotar molt el tema per motius temporals i de la feina que un treball de recerca requereix. Així, vaig decidir estructurar el meu treball en dues parts: la primera, de caràcter teòric, tracta la relació del paisatge amb el benestar humà. Aquesta es basa sobretot en l'obra *Paisatge i salut* (VV.AA., 2008) entre d'altres articles i bibliografia consultada. La segona part, de caire més pràctic, es basa en una aproximació a l'elaboració d'un catàleg paisatgístic del Moianès. Un catàleg de paisatge és un instrument que fa un anàlisi exhaustiu del paisatge d'una àrea determinada tenint en compte una gran diversitat de factors, tan objectius com subjectius i que té com a objectiu principal determinar els trets identificatius d'un paisatge tan els positius com els negatius i fer propostes de millora d'aquests darrers.

Per dur-ho a terme, he hagut de recórrer a molts mapes i fer moltes fotografies per tal de poder descriure el paisatge del Moianès. També he hagut de parlar amb persones molt diferents.

Vull agrair especialment el suport, l'atenció i la constància d'en Joan Maria Serra. També vull donar les gràcies a la meva família, especialment al meu pare, qui m'ha ofert molts recursos i ha obert l'espai en què he pogut desenvolupar el meu treball. També al meu germà Jordi Font, pels retocs de les fotografies en PhotoShop i a totes les persones que han respost les meves enquestes i he entrevistat: Montse Clapers, Joan Capdevila, Mercè Bigorra, Francesc Serra, Ramon Tarter, Miquel Prat, Xavier Serrano, Valeri Farràs i Enzo Zúñiga. El meu agraïment s'extén a l'entitat de gestió paisatgística de l'Observatori del Paisatge de Catalunya, per facilitar-me informació i bibliografia en el moment de sol·licitar-la.

Aquest treball no s'hagués pogut realitzar sense la col·laboració de tots ells. Moltes gràcies de tot cor.

Laura Font

2. Presentació

L'estudi del paisatge és molt complex i, a causa d'això, necessàriament ha de ser abordat des de diferents àmbits com són la geologia, la geografia, la història, la sociologia, la gestió territorial, la política, etc.

Aquesta dificultat no és raó per no abordar el tema, ja que a Catalunya existeix una llei del paisatge i es prenen constantment decisions que afecten la percepció del paisatge i la seva qualitat.

Podem afirmar que el paisatge canvia al llarg del temps i que aquestes modificacions estan directament relacionades amb les activitats que les persones hi desenvolupen. Actualment, vivim una època de progrés i canvis accelerats que es manifesten amb el creixement de les ciutats i pobles.

Per donar a conèixer els valors del paisatge es poden emprar diferents mètodes, un dels quals, potser el més important, és la sensibilització. Si les persones no valorem el paisatge i els seus valors difícilment acceptarem que es limitin els seus usos. Calen també mesures legals o de gestió i d'ampliació del coneixement, com són la definició de catàlegs i de propostes de millora.

El moment de redactar aquest estudi coincideix amb dos fets que poden tenir molta transcendència en el paisatge del Moianès: d'una banda, el fet que l'Observatori del Paisatge hagi elaborat una primera proposta de les diferents unitats de paisatge en què es dividirà la Catalunya Central i que el Moianès sigui considerat com a una d'elles. D'altra banda, la futura aprovació d'una nova llei d'ordenació territorial que dividirà Catalunya en diferents vegueries en què s'inclouran les comarques. Tot i que la primera proposta fa referència al paisatge i la segona a la realitat politicoadministrativa ambdues estan relacionades ja que les decisions d'una condicionen l'altra. Malgrat les reivindicacions del reconeixement del Moianès com una sola comarca, actualment està repartit en tres comarques diferents que, quan s'apliqui la nova llei, podrien quedar repartides en dues vegueries. Els municipis que ara pertanyen al Bages i Osona passarien a formar part de la vegueria de les Comarques Centrals i els de l'actual Vallès Oriental de la vegueria de Barcelona. Aquest treball doncs, tracta un tema polèmic a nivell social i polític.

3. Hipòtesi del treball

Segons el meu punt de vista, el paisatge exerceix influència en l'estat d'ànim de les persones, ja que parteixo de la idea que un paisatge bell, de qualitat, aporta benestar a aquell que hi entra en contacte i hi viu. Per contra, un paisatge degradat és font de malestar.

Amb l'estudi teòric del tema i per mitjà de l'elaboració d'una aproximació a un catàleg de paisatge del Moianès podré determinar els valors característics d'aquest i, al mateix temps, identificar els elements que el perjudiquen. D'aquesta manera podré fer propostes per millorar-ne la qualitat. Voldria demostrar que aquestes millores, encara que no en siguem conscients, fan que la nostra vida quotidiana millori i que pels que ens visiten, fa que tinguin la percepció que estan en un lloc de més qualitat.

4.Objectius

Els objectius que es pretenen aconseguir amb aquest treball són els següents:

- 1- Comprovar, a nivell teòric, quina és la influència que exerceix el paisatge en l'estat d'ànim de les persones que hi interactuen.
- 2- Identificar quins valors ha de presentar un determinat paisatge per considerar-se de qualitat i, de la mateixa manera, quins elements perjudiquen la qualitat d'aquest paisatge.
- 3- Establir un llenguatge que permeti traduir la relació entre el paisatge i el benestar que aquest aporta a les persones en forma de mesures de gestió paisatgística.
- 4- Conèixer la informació de què es disposa i les mesures que s'estan prenent per la millora de la qualitat paisatgística a nivell internacional.
- 5- Determinar si el Moianès pot ser dividit en diferents unitats paisatgístiques i, en cas afirmatiu, establir-les.
- 6- Crear una aproximació a un catàleg de paisatge del Moianès per determinar l'eficàcia d'aquest recurs, establir els trets que caracteritzen aquest paisatge, identificar-ne els aspectes que el degraden
- 7- Fer propostes per millorar la qualitat paisatgística.

5. Organització del treball

5.1. Metodologia

La metodologia seguida en l'elaboració d'aquest treball és la següent:

- 1- Cerca d'informació en llibres, Internet, entrevistes a especialistes en la matèria, centres d'estudi i recerca, etc.
- 2- Elaboració d'un guió o estructura del treball. Aquest queda dividit en dues parts principals: una de teòrica, que inclou informació general sobre el paisatge en relació al benestar i una de pràctica en què s'estudia aquesta relació aplicada al Moianès.
 - a. En la part teòrica, extreure i sintetitzar la informació que s'adigui al meu treball de les diverses fonts consultades. Si cal, reestructurar el guió inicial i redactar els diferents apartats teòrics establerts en el guió.
 - b. En la part pràctica, prendre com a model un catàleg de paisatge establert per l'Observatori del Paisatge de Catalunya .per tal de concebre un catàleg adaptat al meu treball sobre el paisatge del Moianès.
- 3- Tot seguint les pautes de l'Observatori del Paisatge, s'han desenvolupat els següents processos:
 - a. Conèixer els límits administratius del Moianès i els diferents municipis que engloba a partir de mapes de la zona.
 - b. Planificar unes rutes d'estudi dels diversos paisatges que configuren el Moianès. Incloure tots els nuclis de població i tots els espais en què s'hi trobin diferències paisatgístiques.
 - c. Fer treball de camp consistent a fotografiar els valors del relleu físic que més identifiquen la diversitat paisatgística del Moianès. Cal tenir en compte que tots els elements de l'entorn constitueixen el paisatge, tant si són zones urbanes, com infraestructures (carreteres, camins), zones industrials, terrenys agrícoles, zones forestals, etc.

- d. Catalogar les fotografies preses tot descrivint-ne els seus valors distintius. Buscar diferències significatives que permetin dividir el Moianès en diferents unitats paisatgístiques.
- e. Ubicar les fotografies més rellevants en un mapa interactiu del Moianès (*Google maps*).
- f. Entrevistar a persones que, gràcies a la seva ocupació, estan vinculades d'una manera particular amb l'entorn podent així donar a conèixer la seva percepció del paisatge. Això permet obtenir diferents visions del paisatge del Moianès.
- g. Fer un estudi d'altres valors inclosos en el catàleg vinculats amb el paisatge del Moianès, com són els valors socials, històrics, estètics, etc.
- h. Redactar la part pràctica del treball de recerca.

4- Redacció de conclusions i comprovació de la hipòtesi.

5- Preparació de l'exposició oral del treball.

5.2. Desplegament del treball

El treball es divideix en dos grans blocs que podem subdividir en quatre parts. El primer bloc tracta el tema del paisatge en relació al benestar a nivell teòric i general. Com hem anunciat, aquest pot dividir-se en dos apartats: el primer aporta informació sobre la naturalesa d'aquesta relació a partir dels estudis que tracten la matèria realitzats a nivell europeu. S'hi exposen temes com són les diferents disciplines que han fet estudis sobre la matèria, els factors dels quals depèn la percepció de l'entorn, etc. El segon, fa referència a la gestió o accions de millora de la qualitat paisatgística, en la que destaca el Conveni Europeu del Paisatge i la seva adaptació a Catalunya, que ha permès crear l'entitat de l'Observatori del Paisatge.

El segon bloc se centra en el paisatge del Moianès i la seva qualitat. Comprèn dos apartats: el primer es basa en el llibre *El Moianès. Estudi d'una comarca social i natural* de Xavier Vila Purí i descriu el paisatge del Moianès analitzant sobretot els seus trets físics i socials. A continuació se sintetitza la divisió d'aquest en diferents unitats proposada per Purí. El segon apartat consisteix en una aproximació a un catàleg de paisatge del Moianès prenent com a model el prototip de catàleg de l'Observatori de Paisatge. Es tracten els dos temes més rellevants del catàleg que són la valoració de la qualitat paisatgística i les propostes de millora.

Tot seguit, s'hi troben les conclusions tant del primer com del segon bloc en general i es presenta una proposta de divisió del Moianès en unitats paisatgístiques.

Per últim, en els annexos s'hi inclouen el glossari, la bibliografia, les entrevistes i les conclusions que s'han extret d'aquestes, un arxiu fotogràfic que il·lustra l'evolució paisatgística del Moianès i per últim una selecció de les fotografies més significatives que es van fer durant el treball de camp.

A. Paisatge i benestar

A.1. Introducció

Quan parlem de paisatge fem referència a la vista d'un indret natural o més tècnicament, a la porció d'espai caracteritzada per un tipus de combinació dinàmica d'elements geogràfics diferenciats. La noció de paisatge, doncs, fa referència sempre a la combinació d'un conjunt d'elements de l'espai geogràfic, que equivalen al conjunt d'elements **abiòtics, biòtics i antròpics**, que varien amb el temps.

A partir d'aquesta definició general, el concepte de paisatge pren diferents formes segons la disciplina des de la qual s'estudii. Així mateix, l'evolució de la percepció del paisatge ha anat donant lloc a diferents definicions al llarg de la història. En aquest treball s'enfoca la concepció del **paisatge en relació al benestar que aquest aporta a les persones**. Així, només fem referència a les definicions que tenen relació amb aquest enfocament, com és la de Levi i Andersón¹: garantits uns mínims de supervivència, la qualitat de vida és l'ajustament entre allò que es desitja i allò que es disposa. Així mateix, es proposa una noció de **benestar com a equilibri emocional, social i ambiental** que resultin sostenibles.

A continuació es fa un breu recorregut per l'evolució d'aquest concepte en la cultura occidental.

Prenem com a punt de partida el Renaixement, període en què es recrea la *polis* o ciutat grega com a espai idealitzat per a una societat perfecta (com l'*Utopia*, de Tomas Moro o la *Ciutat del sol*, de Pico della Mirandola). En aquests assajos es descriu un paisatge com a font de qualitat de vida pels ciutadans.

Ens situem ara al segle XIX, període en què la comunitat burgesa destaca sobretot els aspectes estètics del paisatge. La seva aportació al benestar, doncs, no es té en compte pel fet de limitar-se als valors estètics.

¹ LEVI, L.; ANDERSÓN, L.. (1980). *La tensión psico-social. Población, ambiente y calidad de vida*. El Manual moderno. México

A inicis del segle XX apareixen nous factors que relacionen paisatge i societat, a partir del desenvolupament de conceptes derivats de la Sociologia. Així mateix, es relativitza també la importància de l'aspecte estètic del paisatge. No obstant, els conceptes de paisatge i benestar segueixen sent relativament independents. Per exemple, l'Organització Mundial de la Salut (OMS) defineix el benestar únicament com la *completa salut física i psíquica*. També, l'Organització per la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE) identifica el benestar només com l'increment del PIB.

Des de **mitjans del segle XX**, sobretot a causa del **progrés científic, tecnològic i econòmic**, el paisatge europeu pateix transformacions profundes. Té lloc un procés d'**urbanització accelerada** i un **abandonament de les formes de vida rurals** i dels paisatges que s'adiuen menys a les noves formes de vida basades en el negoci, els serveis i l'oci. En moltes zones metropolitanes s'urbanitzen més hectàrees durant aquests 50 anys que al llarg de tota la història. A l'any 2008 més de la meitat de la població mundial residia en zones urbanes. Aquesta urbanització ve acompanyada de molts canvis en el sistema productiu (agricultura i ramaderia intenses, desenvolupament industrial, etc.) ja que cal alimentar una població molt més gran. Aquests fets provoquen canvis en el paisatge i la seva percepció, que no és uniforme en tota la societat, sinó que varia en funció de la generació o grup social (per exemple, mentre que la gent gran associa el paisatge amb l'entorn campestre, els joves l'identifiquen més amb una naturalesa poc transformada, ja que perceben el model d'agricultura i ramaderia extenses com a font de malestar). Així, té lloc un trencament de l'equilibri entre economia i ecologia, entre l'estil de vida rural i l'urbà. Es fa impossible ja concebre el paisatge bucòlic, idealitzat amb el qual es somiava al segle XVIII, cal trobar alternatives, progressar.

Aquest conflicte suposa també una pèrdua de la consideració del valor espiritual del paisatge, això és, de la sensibilitat vers el conjunt de sensacions i "missatges" que el paisatge transmet a les persones. En moltes societats orientals, per exemple, el paisatge té un valor espiritual que segueix fomentant-se, mentre que en el món occidental s'ha deixat de considerar aquest valor, on predomina un concepte de *benestar acumulatiu*, basat en el consumisme i que impossibilita l'assoliment del benestar complet, ja que permanentment hi ha

una necessitat d'increment dels béns. A més de resultar ineficaç, aquest tipus de benestar aporta conseqüències negatives, ja que el pes del consumisme resulta insostenible.

Potser com a reacció a aquesta pèrdua, el benestar s'està integrant gradualment en la concepció del paisatge. La tasca més significativa és l'anomenat **Conveni Europeu del Paisatge**, document promogut pel Consell d'Europa signat l'any 2000 que estableix la cooperació entre els diferents països europeus per millorar la gestió del paisatge.

L'anàlisi paisatgística es pot encarar des de diferents disciplines. Actualment, però, **la concepció del paisatge integra les aproximacions de les diferents disciplines que hi intervenen**. No es busca l'especialització, sinó que la tendència predominant és abordar el paisatge de forma genèrica.

A.2. Enfocaments en la relació paisatge–benestar

El paisatge és un concepte molt ampli que pot ser analitzat des de múltiples enfocaments que, si es combinen, ofereixen una visió global que enriqueix i amplia el significat d'aquest terme. D'entrada, el fet de que sigui estudiat des de disciplines de diferent naturalesa (abstracta-empírica, ciències socials-naturals, etc.) sembla positiu i necessari per tal de tenir una visió completa del paisatge. No obstant, en els darrers anys, degut a l'apogeu de la ciències experimentals, s'ha trencat l'equilibri de l'anàlisi i això ha portat a la **prevalença dels factors empírics** i a la desconsideració dels valors culturals, afectius i simbòlics del paisatge. Per fer front a aquest conflicte s'han fomentat noves disciplines de caire social i humanista, que tenen en compte factors més subjectius del paisatge. Una d'elles és la **psicologia ambiental**, que s'ocupa de l'estudi de les reaccions emocionals vers els impactes en el medi ambient. Un altre exemple és la **geografia humanista**, disciplina que estudia els fenòmens territorials i del medi físic (que són objectius) tenint en compte aspectes mentals i psicològics (subjectius). En l'estudi subjectiu de la relació home-natura, portat al grau més profund de coneixement, s'arriba a un fenomen contradictori: el paisatge és l'espai on els humans plasmen els seus objectius vitals però, a causa de la gran diversitat d'interessos socials i econòmics, en tot paisatge, des del més harmònic al més discordant, aquests interessos entren en conflicte.

Enfocament filosòfic

La percepció, que es duu a terme a través dels sentits, és el mitjà primari humà per captar el paisatge i els seus valors. A més dels aspectes subjectius que intervenen en la percepció individual del paisatge (colors, formes, etc.) els valors que associem a la percepció estan molt condicionats per factors culturals.

L'enfocament filosòfic ens condueix a mostrar que la interrelació de l'ésser humà amb el paisatge és un procés molt més profund, espiritualment parlant, ja que s'ha determinat que permet assolir la tranquil·litat sensorial, mental i

espiritual així com elevar la consciència i trobar l'harmonia. No obstant, per tal d'aconseguir-ho, cal transcendir el plaer estètic que li proporciona el paisatge, assolint el seu sentit contemplatiu (el mateix que es produeix davant d'una obra d'art), que permet a la persona adquirir nous valors i aprendre.

De tota manera, es notori que hi ha hagut grans transformacions al llarg del temps en la interrelació dels éssers humans i el paisatge. Es parla, en aquest sentit, d'una pèrdua de la capacitat de dur a terme aquest procés al llarg del temps, degut a una **dependència cada vegada menor de les persones vers el seu paisatge**. Això es deu a la conquesta humana de la naturalesa i a la conseqüent antropització del medi natural. Per exemple, en uns orígens la natura era el referent temporal de les persones (el sol indicava el pas dels dies, la lluna el progrés mensual, etc.) mentre que actualment, amb la invenció del rellotge, el calendari, etc. observar la natura ja no es fa necessari per tenir consciència del pas del temps.

Enfocament psicològic

Des de l'àmbit de la psicologia, s'han determinat un seguit de llocs comuns pel que fa a la preferència d'un paisatge respecte un altre. Es creu que existeix un lligam entre les propietats estètiques d'un territori i el seu significat objectiu, de manera que un paisatge pot aportar a les persones un seguit d'efectes positius a nivell espiritual (com són la incitació a l'evasió de la rutina o la creació d'un ambient propici a la meditació i la reflexió) que contribueixin a millorar la seva qualitat de vida.

Així, s'han pogut concretar els elements que participen en aquesta relació. En quant a les propietats estètiques d'un paisatge destaquen la **llunyania i la diferència** respecte l'entorn quotidià, la imponentia, la **grandiositat** de l'entorn (per tal que cridi l'atenció), la **coherència** (ha de poder ser captat i interpretat per tal d'implicar-s'hi), i la **compatibilitat amb els interessos personals**, per tal de fer possible la identificació personal amb un determinat paisatge. Els efectes positius que pot tenir en la societat un paisatge amb els trets esmentats són una disminució de l'estrès i l'ansietat, plaer estètic (derivat sobretot de la

contemplació d'un determinat paisatge), un increment de la sensibilització vers els benestar personal, un major autocontrol, seguretat i creativitat personals, una millora de les aptituds comunicatives i un foment de la capacitat de percepció, concentració i reflexió.

És essencial el contacte amb una gran diversitat de paisatges tenint en compte que la societat actual busca el benestar en la diversitat d'experiències i en la seva fluïdesa contínua. Això enriqueix la visió personal del món i proporciona una major obertura mental.

Per altra banda, des de l'àmbit de la *psicologia ambiental* s'ha establert una relació directa entre la degradació paisatgística i la depressió tant individual com col·lectiva, encara que se'n desconeixen les causes. També s'ha observat una certa tendència al pessimisme i la deformació de la percepció de la realitat en sentit negatiu com a mecanisme de defensa enfront de les possibles futures amenaces al paisatge.

La incapacitat que presenten les persones per captar els valors del paisatge a causa de diversos factors com són la ignorància de les ciències que estudien actualment el paisatge, un paisatge dinàmic que és transformat contínuament, etc. dona lloc a una pèrdua de la identificació de les persones amb el propi entorn, que equival a una pèrdua de la capacitat de plasmar les pròpies aspiracions, desitjos, etc. en el paisatge.

La macrourbanització actual incrementa a marxes forçades la distància entre les comunitats i el seu entorn natural. L'entorn natural és aquell que ha patit la mínima modificació antròpica, aquell que per naturalesa permet el grau màxim d'interacció entre els individus i l'espai que els envolta. Aquesta interacció és la que permet concebre un seguit de valors afectius, socials, culturals i històrics en relació al paisatge que agrupats confereixen una identitat única a un col·lectiu determinat. Actualment concebem el paisatge natural com un element que permet l'evasió de la rutina i aporta plaer estètic i contemplatiu. A causa d'això, podem parlar d'una crisi d'identitat dels pobles ja que no són capaços d'interactuar plenament amb el paisatge podent captar només una petita part dels valors que transmet. Simbòlicament, podem afirmar que **el paisatge ha passat de ser un factor amb una gran influència en les nostres vides a convertir-se en un escenari amb un mer valor contemplatiu.**

Enfocament antropològic

Un dels conflictes derivats del desenvolupament tecnològic i de la globalització és la pèrdua de la diversitat cultural. Les desigualtats econòmiques entre les diferents regions del món, l'eficàcia dels mitjans de comunicació actuals entre altres factors fan que una gran diversitat de cultures convisquin en un mateix territori. Paral·lelament, s'ha comprovat que cada cultura reacciona de diferent manera davant d'un mateix territori. Aquest fet genera controvèrsia, ja que s'ha plantejat la hipòtesi de que l'única causa de la diversitat cultural és la diferència entre els diferents paisatges. Això suposaria una gran pèrdua de la diversitat cultural a nivell global. No obstant, s'intueix que les diferents cultures vénen donades també per aspectes històrics i objectius.

A.3. Condicionants de la percepció del paisatge

Com s'ha dit anteriorment, la percepció del paisatge està molt condicionada pels valors culturals. Però, a més d'aquests valors, també intervenen d'altres variables com són el grau de freqüentació que se'n faci (residents-turistes, etc.) i les variables sociodemogràfiques (edat, ocupació, lloc de naixement, etc.).

Els principals factors que hi intervenen són:

- **Grups socials i variables sociodemogràfiques.** Un mateix paisatge varia en funció del nivell educatiu i econòmic de la persona que es relaciona amb el paisatge, així com en funció de la procedència (immigrants-nadius), l'edat, etc.
- **El factor motivacional.** Percepció segons l'ús del paisatge (una mateixa carretera és percebuda de diferent manera si la recorrem per anar a la feina o per anar de vacances).
- **El grau de freqüentació:** el paisatge és percebut i valorat de diferents maneres segons el grau de freqüentació que se'n faci. (habitants-turistes, per exemple).
- **Els valors socials** dominants en un moment determinat també provoquen *modes*, que contribueixen a fixar uns valors objectius a ser identificats en el paisatge.
- **Factors psicològics:** en la percepció humana intervenen molts factors, de diferent naturalesa, que han de ser valorats. De forma simplificada, es poden agrupar en tres categories:
 - **Factors culturals i psicològics:** depenen de la influència social i històrica i de la naturalesa espiritual individual (sensibilitat, valors afectius, etc.).
 - **Disposicions a percebre:** depèn de la nostra voluntat, encara que sigui de forma inconscient (educació i sensibilització amb el paisatge, etc.). S'ha determinat que distingim tres graus de relació entre les persones i el

paisatge: la seva **representació individual** (jo sóc capaç de modificar el meu entorn), la **representació social** (col·lectiu que habita en un lloc i en un temps determinats) i la **representació antròpica** (tots els éssers humans podem canviar el nostre entorn).

- **Filtres psicològics naturals:** l'entorn és tan complex que en les persones té lloc un procés natural psicològic de simplificació, per tal de poder-ne captar les característiques a través del sistema cognitiu.
- **Graus de relació individu-paisatge:** El lligam entre els éssers humans i l'entorn que els envolta és més profund del que aparenta, ja que hi ha una gran quantitat de factors de diverses naturaleses que fomenten la dependència de les persones vers el seu paisatge, sovint de forma implícita. **L'entorn és l'element que trenca la dicotomia entre individualisme i col·lectivitat**, és el que afavoreix l'agrupació d'individus en un mateix espai per interessos comuns en relació a l'entorn. Per tant, podem percebre el paisatge també com un medi de comunicació. És a l'entorn on anem deixant el rastre material de la nostra activitat vital. D'aquesta manera, podem dir que **l'entorn és el producte de les diferents formes de vida al llarg de la història**. És aquest fet el que ens proporciona la nostra identitat en relació al paisatge. La importància del paisatge es fa perceptible en el moment en què, per la causa que sigui, es deteriora o es perd aquest paisatge (incendis forestals, construcció d'embassaments, etc.).

El paisatge és l'espai del què disposem per tal de poder realitzar les nostres funcions vitals i per poder assolir els nostres objectius. Actualment, és valorat sobretot com l'entorn en què duem a terme una sèrie d'activitats per tal d'obtenir la felicitat. Al mateix temps, actua com un mitjà per aconseguir-la. Distingim tres tipus d'àmbits de relació entre l'individu i el paisatge que l'envolta amb aquesta finalitat.

- Paisatge com a marc on té lloc la **relació entre individus**.
- Paisatge com a **font de descobriment**: fa referència als valors (històrics, morals, socials, culturals, etc) que hom és capaç d'extreure d'un paisatge en funció de la seva naturalesa, consciència i valors adquirits. Aquest descobriment pot tenir lloc sobretot a través dels viatges i l'exercici físic.
- Paisatge com a **espai i mitjà pel desenvolupament personal**: la diversitat paisatgística afavoreix el creixement personal ja que facilita el coneixement a partir del contacte i l'enfrontament amb nous entorns, noves realitats.

A.4. El consum del paisatge

Un dels canvis més importants que hi ha hagut en la percepció del paisatge ha estat deguda a l'aparició del **concepte d'oci**, que ha estat definit com la unió de les tres activitats següents: **descansar, divertir-se i desenvolupar-se**.

Aquest conjunt d'activitats s'han convertit en una necessitat de primer ordre en les societats desenvolupades i ha comportat que **el paisatge sigui apreciat també com un objecte de consum**; és a dir, a gaudir a través del paisatge. És per això que el paisatge ha esdevingut un destí turístic (parcs naturals, turisme rural, etc.).

En l'actual dinàmica de consumisme creixent i d'increment del el lleure, **aquesta tendència pot suposar una destrucció del paisatge i dels seus valors**, al superar-se els límits de sostenibilitat. Per aquest motiu, s'estan promovent mesures en diferents àmbits per tal de garantir un desenvolupament sostenible del paisatge i protegir-lo d'un consumisme desmesurat.

El què cal promoure és el concepte de paisatge com a font de salut i qualitat de vida, tot fomentant pràctiques que, a través de la relació amb el medi, garanteixin una bona salut física i mental (com ara l'esport). El primer pas per relacionar-se amb el paisatge cal que sigui la seva contemplació, ja que incita a ser actiu i causa plaer estètic. Tot seguit cal que hom sigui capaç d'interactuar amb el paisatge, de sentir emocions profundes en relacionar-se amb aquest, emprant tots els sentits. Això genera beneficis tan en la salut física (activitats a l'aire lliure, sobretot esports) com espiritual (creixement personal, increment de l'autoestima, humor, maduresa i responsabilitat amb el medi ambient).

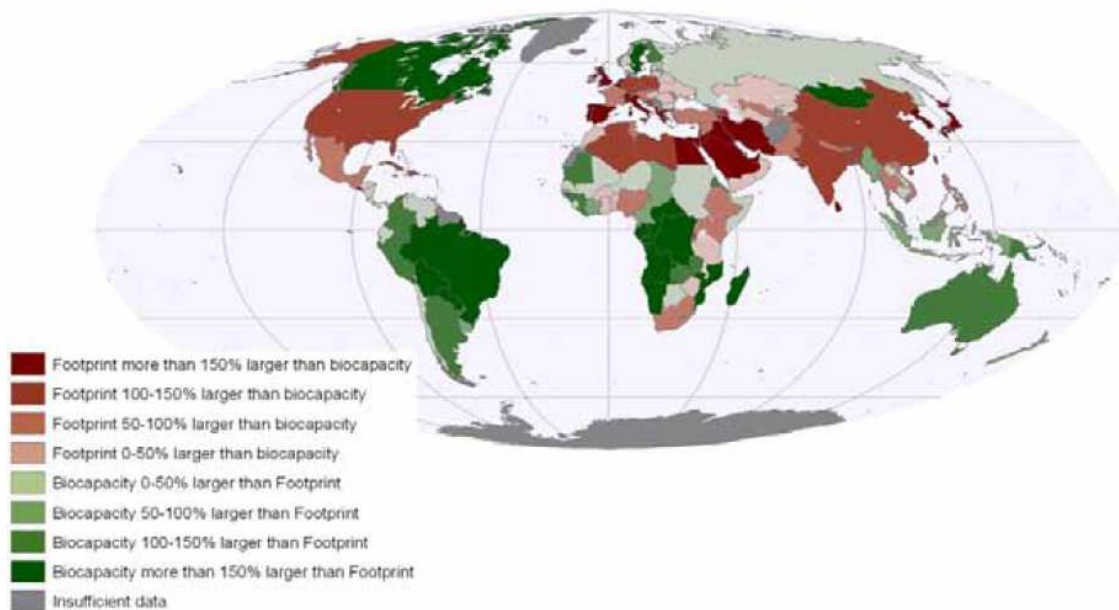
Aquest gaudi no s'ha d'incentivar només a nivell individual sinó que cal fomentar-ho també a nivell col·lectiu, tot estimulants el sentiment d'identitat i pertinença al lloc en concret. En general, els entorns naturals, poc modificats per l'ésser humà permeten una major facilitat d'interacció entre les persones i el paisatge i, conseqüentment, són més propers a aportar benestar i salut que els paisatges urbanitzats. Aquest és un dels motius principals pels quals actualment es pretén protegir i, en molts casos, recuperar aquests paisatges naturals que s'estan perdent. Per altra banda, pel que fa als paisatges urbans, **l'homogeneïtzació en l'estil constructiu actual està donant lloc a una**

pèrdua de la diversitat cultural pel què fa a l'arquitectura, problema que ha portat a la valoració de nous aspectes quant a la qualitat paisatgística.

Així doncs, la preocupació pel consum creixent de paisatge ha portat a l'anàlisi teòrica del consum de productes, que té un impacte directe sobre l'entorn, i que varia en funció de la demanda social de productes en un moment determinat. Tenint en compte que avui en dia els intercanvis comercials es donen a nivell global, aquesta dependència entre la demanda social i l'impacte mediambiental crea lligams en àmbit mundial, ja que allò que es produeix en un territori tendeix a ser consumit en un altre. Per posar un exemple, s'està en un procés de substitució del suro dels taps de les ampolles de vi per plàstic. Aquest fet econòmic comporta canvis en el paisatge de les alzines sureres centenàries de Portugal.

Així mateix, aquesta anàlisi ha portat a la creació de nous conceptes que fan al·lusió a diferents processos que relacionen el consum amb l'impacte paisatgístic. Un d'ells és l'anomenada **empremta ecològica** que es refereix a la porció de terreny que hom necessita per satisfer les seves necessitats vitals i que mostra com, per exemple, farien falta molts planetes com la Terra si totes les societats tinguin el ritme de consum de les societats occidentals. Un altre exemple el trobem en els **serveis d'ecosistema**, com a conjunt de productes que la natura ens facilita i que representen un benefici vital per les persones.

Empremta ecològica i producció per capita². Any 2006.

² Font: GLOBAL FOOTPRINT NETWORK, RESEARCH AND STANDARDS DEPARTMENT. *Ecological Footprint Atlas 2009*. pàgina 33

A.5. Paisatge i salut

Les formes de vida de la societat actual són cada vegada més perjudicials per a la salut. Aquest fet té una relació directa amb l'entorn que ens envolta, que condiona la nostra salut tan física com mental. El sistema econòmic ha creat una dinàmica basada, per una banda, en el benestar i la comoditat, cosa que ha impulsat **una forma de vida sedentària**, amb repercussions directes en la salut. Per altra banda, es tracta d'una **forma de vida accelerada**, basada en el progrés i la superació personal constants que es tradueixen en un deteriorament psicològic en forma d'ansietat i estrès. Aquests fenòmens s'han de tenir en compte en la gestió paisatgística, ja que depenent del paisatge es fomentarà més o menys aquest estil de vida emergent. Per exemple, als entorns urbans es manifestarà en gran mesura, mentre que en entorns rurals hi haurà més tendència a fomentar un estil de vida tranquil i sa. Així mateix, els experts han destacat la importància de l'**exercici físic a l'aire lliure** per fer front a aquests estils de vida patològics. Es tracta d'una pràctica que suposa una interacció constant amb el medi on s'està desenvolupant i que aporta un enriquiment no només físic sinó també psicològic i social.

Pel que fa a la valoració de la salut en la gestió territorial, a més de plans a escala internacional, s'estan impulsant actualment polítiques a nivell autonòmic basades en tres eixos principals de treball: en primer lloc, en les mesures proposades pels experts en matèria de salut en relació al paisatge (ja siguin psicòlegs, filòsofs, geògrafs humanistes, etc.). En segon lloc, en la cooperació entre les diferents entitats que prenen part en la gestió del territori per tal d'impulsar polítiques comunes que promoguin la salut i en tercer lloc, l'opinió pública, molt important per determinar l'estat de salut física i mental social i atendre les seves necessitats.

B. Gestió del paisatge

B.1. Introducció

El paisatge es pot comparar amb una complexa xarxa de drets, on cal equilibrar els usos i drets privats amb els beneficis públics. Aquesta realitat dóna lloc a un procés de negociació entre particulars, grups d'interès, propietaris, municipis i altres nivells d'administració.

Tots nosaltres, en siguem o no conscients, estem involucrats en la gestió del paisatge: intervenim en la gestió del paisatge en aparcar el cotxe al carrer, en escollir el color de les nostres cases i de les cortines de les finestres, en fer un graffiti a una paret, etc. Està clar, però, que hi ha organismes amb responsabilitats específiques en la gestió del paisatge. Els ajuntaments, per exemple, tenen capacitat per limitar el creixement dels pobles per mitjà de Plans d'Ordenació Urbanística Municipal. Amb aquests plans es defineix l'alçada de les cases, on seran les zones de creixement, els equipaments i diu on estaran ubicades les zones industrials, les granges, etc. També té capacitat per protegir els immobles que considera històrics. La Generalitat de Catalunya té la majoria de competències, ja que decideix com seran les infraestructures (carreteres, trens, etc.). També té capacitat per rectificar els Plans locals d'urbanisme. Aquesta s'organitza en diferents departaments com és el Departament de Medi Ambient, que gestiona els espais naturals protegits, etc. Paral·lelament, trobem la Diputació, que també intervé en el paisatge tot senyalitzant camins (com és el cas del Moianès) o perquè és propietària de parcs (com el Montseny). Hi ha d'altres administracions de caràcter molt més general, però, que també hi influeixen. Principalment és el cas de la Unió Europea que, per exemple, durant molts anys ha promogut determinats productes agrícoles mitjançant la subvenció, o al contrari, subvencionant que s'arrenquessin vinyes i oliveres. Tot això influeix en el paisatge.

Malgrat la legislació vigent, que ordena la totalitat del territori (definint usos del sol: zones urbanitzables, terrenys agrícoles, etc.), es posa especial èmfasi en la regulació des les àrees més significatives o aquelles en la que hi ha consens respecte a la seva protecció i en detriment del *paisatge urbà*, sobre el que, cada vegada, hi ha més pressió, demanda i on es barregen més diversitat d'interessos. Per tant, és l'àmbit paisatgístic en què l'acord es fa més difícil però també en què és més necessari.

Al llarg dels anys ha canviat la forma de vida de la població en relació al paisatge: antigament, les persones depenien directament del paisatge, ja que l'economia estava fomentada en l'agricultura i la ramaderia, en el sector primari. En canvi, actualment prevalen les formes de vida urbanes i **hem passat a ser observadors del paisatge**. Tot i així, cerquem els **valors estètics d'una societat agrícola gairebé perduda**.

Avui en dia, degut al progrés científic i tecnològic les aspiracions i la demanda social en matèria de paisatge són més específiques que mai, la qual cosa en dificulta la gestió en gran mesura. El procés de gestió consta de dos passos principals: en primer lloc, atendre a la demanda social per mitjà d'una relació directa entre la demanda social i l'acció i, en segon lloc, la traducció en forma de decisions del conjunt de propostes establertes (procés que ja es fomenta força en països del nord-est d'Europa). Ángel Gabilondo³, rector de la Universitat Autònoma de Madrid, proposa que la finalitat de **l'acció pública en matèria de paisatge és crear espais que possibilitin una vida harmoniosa, diversa, diferent i lliure**. Segons el seu punt de vista, **el paisatge no és tan sols un marc estètic sinó una forma de vida que genera, obre i potencia les possibilitats d'uns ciutadans més lliures i compromesos amb els valors naturals i culturals**.

³ CARAVACA, Cuca. "El paisaje europeo, un patrimonio común" a *Ambienta* julio-agosto 2004 pàgs. 50-56 pàg. 55

Malauradament, la gestió no sempre afavoreix la identificació social amb el paisatge. Un dels principals problemes actuals en relació al paisatge és l'urbanització insostenible, que és una de les principals causes de la pèrdua del sentit del lloc. Per pal·liar-ho, cal reforçar el lligam entre paisatge urbà i rural tot prenent consciència del valor, no tan sols material i pràctic (que s'està perdent amb la revolució científicotecnològica), sinó identitari d'aquest últim, fent que formi part del nostre dia a dia (per exemple, és bo saber de quina granja prové la llet que bevem).

Actualment s'ha descartat el model de gestió que pretén constituir paisatges bucòlics. En termes generals, es vetlla sobretot per la protecció dels paisatges rurals i que fomentin la qualitat de vida de les persones, idea principal que es pretén defensar en aquest treball. Pel què fa a l'acció social, es posen en pràctica polítiques que fomentin la conscienciació de la responsabilitat col·lectiva envers la gestió del paisatge.

B. 2. Índexs de valoració de la qualitat paisatgística

Per determinar la qualitat d'un paisatge, els experts han consensuat un seguit d'indicadors que combinen aspectes subjectius i objectius, que faciliten la gestió del paisatge:

- **Valor de freqüentació:** Mesura l'atracció social vers un determinat paisatge a partir del nombre de visites que rep d'un determinat grup social per unitat de temps. Varia en funció del grau de modificació antròpica que hagi rebut. Podem pensar, per exemple, en un paisatge poc modificat per les persones, que no serà massa freqüentat per la dificultat d'accés o perquè no disposa dels serveis necessaris per la societat
- **Valor funcional:** Fa referència a l'adaptació d'un paisatge a una determinada forma de vida, a la seva "utilitat" com a espai on s'hi desenvolupa i amb el qual interacciona la vida.
- **Valor de salut:** Té en compte els aspectes naturals i/o antròpics d'un paisatge que permeten garantir la salut dels individus: tranquil·litat, harmonia, composició i aroma de les plantes, etc.
- **Valor d'integració:** Valora la opinió ciutadana respecte a les decisions de gestió territorial preses. Permet conèixer la forma de vida dels diferents grups socials i, d'aquesta manera, tenir en compte les diferències socials en l'ordenació del territori.
- **Valor d'acceptació:** Similar al valor d'integració, valora el conjunt d'elements d'un paisatge que una determinada comunitat accepta i aquells que refusa. Varia en funció de les diferències socials (edat, sexe, lloc de naixement, ofici, etc.).

B.3. Conveni Europeu del Paisatge

El Conveni Europeu del Paisatge, promogut pel Consell Europeu, es va signar a Florència el dia 20 d'octubre de l'any 2000. Posteriorment, a l'any 2008 es van aprovar un conjunt de recomanacions per a la seva aplicació en tot el territori de la UE, tan en les zones terrestres com en les marítimes.

El Conveni afirma que **el paisatge exerceix un paper essencial en els camps cultural, ecològic, ambiental i social, i que constitueix un recurs favorable per a l'activitat econòmica i que la seva protecció, gestió i ordenació poden contribuir a la creació de llocs de treball**. Destaca també la importància del paisatge en la qualitat de vida de les poblacions tan de les zones urbanes com rurals, centres i perifèries, zones degradades i de gran qualitat paisatgística, etc. Així doncs, **el paisatge és un element clau del benestar individual i social** i la seva protecció, gestió i ordenació impliquen drets i responsabilitats per a tots, més encara tenint en compte els canvis en l'economia mundial, que estan accelerant en molts casos la transformació dels paisatges.

El Conveni proposa un seguit de definicions per tal d'exposar els seus postulats bàsics, com ara *paisatge*, que s'entén com qualsevol part del territori tal com el percep la població, el caràcter del qual sorgeix del resultat de l'acció i la interacció de factors naturals i humans. En trobem d'altres, com ara *política en matèria de paisatge*, *ordenació paisatgística*, etc.

Les mesures que estableix el Conveni són:

- El **reconeixement jurídic** dels paisatges com a element fonamental de l'entorn humà, expressió de la diversitat del seu patrimoni comú cultural i natural i com a fonament de la seva identitat.
- La **definició i l'aplicació de polítiques** destinades a la protecció, la gestió i l'ordenació del paisatge.
- L'establiment de procediments per a la **participació del públic**, les autoritats locals i regionals i altres parts interessades.

- La **integració** del paisatge en les **polítiques d'ordenació territorial**, urbanística, agrícola, social i econòmica.

Així mateix, el Conveni proposa un seguit de mesures específiques per poder desenvolupar els seus objectius que, en termes generals, són els següents:

- La **formació**, que pretén sensibilitzar els diferents grups socials que puguin intervenir de forma directa o indirecta en el paisatge.
- La **identificació i l'anàlisi** dels diferents paisatges, tot reconeixent-ne els seus valors, per tal de dur-hi a terme una gestió adequada.
- La definició d'un seguit d'**objectius de qualitat paisatgística** i la seva aplicació.

B.4. El Conveni Europeu del Paisatge a Catalunya

El desembre de l'any 2000, el Parlament de Catalunya s'adherí per acord unànimement al Conveni Europeu del Paisatge que havia aprobat el Consell d'Europa el 20 d'octubre d'aquell any. Aquesta adhesió comportà l'elaboració i aprovació d'una llei, que es presenta i exposa a continuació.

Llei 8/2005, de 8 de juny, de protecció, gestió i ordenació del paisatge. La llei adopta la terminologia i els principis del Conveni Europeu i els adapta a l'àmbit català, incidint en el desenvolupament de les activitats turístiques, en la prevenció dels incendis forestals, l'erosió del sòl i les inundacions.

Aquesta llei s'estructura en cinc capítols:

Capítol 1, de definició de paisatge, objectius de la llei i l'àmbit d'aplicació. A més de les finalitats genèriques, s'exposen un conjunt d'actuacions més específiques, com ara:

La millora paisatgística de les perifèries i de les vies d'accés a les ciutats i a les viles.

El manteniment dels paisatges agrícoles i rurals.

Especial èmfasi en els paisatges de transició (marí-terrestre, rural-urbà).

Integració paisatgística d'àrees d'activitats industrials i comercials i d'infraestructures.

El foment de les actuacions de les administracions locals i de les entitats privades.

El paisatge com a recurs turístic.

Capítol 2, que defineix els instruments de gestió paisatgística, com són els catàlegs del paisatge, que determinen la tipologia dels paisatges de Catalunya.

L'aprovació dels catàlegs del paisatge correspon al Departament de Política Territorial i Obres Públiques, així com la incorporació de les seves directrius, que són les determinacions que, basant-se en els catàlegs del paisatge, precisen i incorporen normativament les propostes d'objectius de qualitat paisatgística en els Plans territorials parcials o en els Plans directors territorials.

Capítol 3, que es refereix a l'Observatori del Paisatge com a entitat de suport i de col·laboració amb la Generalitat en qüestions de paisatge. Aquest ens pot participar en les xarxes dels observatoris europeus del paisatge i en les iniciatives i els projectes de recerca i de difusió de coneixements i metodologies que s'adoptin en l'àmbit de la Unió Europea.

Capítol 4, que impulsa la creació i la utilització de nous instruments de concertació d'estratègies sobre el paisatge, com les cartes del paisatge. El Govern, els consells comarcals, els ajuntaments i les altres administracions locals poden impulsar l'elaboració d'aquestes cartes.

Capítol 5, de creació del Fons com a instrument financer de la Generalitat per finançar els objectius de la llei. Aquestes aportacions del Govern es fan mitjançant els pressupostos de la Generalitat i amb les aportacions de les altres administracions, entitats i empreses.

B.5. L'Observatori del Paisatge

L'Observatori del Paisatge és una entitat d'assessorament de l'administració catalana que fou creada el 30 de novembre del 2004 i que vetlla per l'estudi, la protecció, la gestió i la ordenació del paisatge català així com la conscienciació de la societat a nivell autonòmic i internacional en matèria de paisatge. Un dels seus objectius és donar suport al Conveni Europeu del Paisatge.

L'Observatori duu a terme diferents projectes de protecció, gestió i ordenació del paisatge, ja sigui mitjançant els plans directors territorials o els plans territorials parcials.

Un dels projectes més importants es porta a terme amb la creació dels anomenats catàlegs de paisatge, instruments definits per la llei que aprova la seva creació com els documents de caràcter descriptiu i prospectiu que determinen la tipologia dels paisatges de Catalunya, n'identifiquen els valors i l'estat de conservació i proposen els objectius de qualitat que han de complir. L'Observatori està en procés d'elaboració dels 7 catàlegs que corresponen a les 7 regions o vegueries⁴ en què possiblement es dividirà Catalunya proposades a l'Estatut d'Autonomia de l'any 2006.

Un altre projecte que s'ha posat en marxa són les cartes del paisatge, instruments de concertació d'acords entre agents d'un territori per tal de promoure accions i estratègies de millora i valoració del paisatge. Les cartes poden ser impulsades per la Generalitat de Catalunya, per les administracions locals (consells comarcals, mancomunitats, municipis) i/o per entitats.

L'Observatori del Paisatge vetlla perquè siguin coherents amb el catàleg de paisatge del seu àmbit d'actuació. A diferència dels catàlegs, que tenen un àmbit d'aplicació coincident amb les vegueries, les cartes són d'aplicació municipal, supramunicipal o bé comarcal.

⁴ En el moment de redactar-se aquest estudi (gener de 2010) hi ha un primer esborrany sobre el catàleg del paisatge de la Catalunya Central, que es troba en fase de recull d'opinions sobre la proposta i que afecta el Moianès.

C. El paisatge del Moianès

C.1. Introducció

Per tal de tenir una primera aproximació al paisatge del Moianès s'ha analitzat el llibre de Xavier Vila Purí titulat *El Moianès: estudi d'una comarca social i natural*.

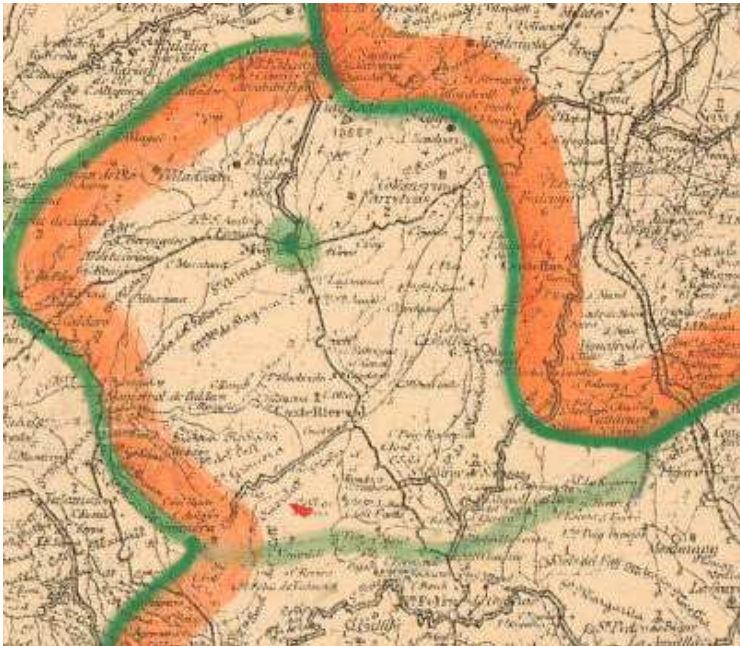
Aquest llibre enfoca el Moianès des de dos punts de vista:

- el de les seves característiques geogràfiques (físiques, socials, humanes, etc.)
- l'anàlisi de la seva situació actual i una perspectiva de futur.

Cal subratllar que aquesta obra engloba tot el Moianès, a diferència dels estudis que tracten de característiques, llocs o municipis concrets del Moianès, sempre des d'un punt de vista parcial. Aquest llibre, en canvi, tracta el Moianès com un tot i intenta tenir en compte tots els factors que el condicionen. El territori del Moianès es troba en un altiplà, factor que condiciona el seu clima i el seu paisatge i li confereix una identitat física. També es tracta d'una realitat social, fonamentada pels llaços, la cohesió i la relació entre els membres de les diferents viles. Hi ha una certa opinió general en el sentit de considerar el Moianès com a comarca que, es considera constituït pels municipis de Moià, l'Estany, Collsuspina, Castellcir, Castellterçol, Granera, Santa Maria d'Oló, Calders, Monistrol de Calders i Sant Quirze Safaja. Tot i així, hi ha partidaris d'excloure alguns pobles i/o d'incloure'n d'altres. Aquesta identitat, però, és més física que administrativa.

Administrativament, algunes de les propostes de divisió comarcal que van servir de base per a la divisió en època de la República proposaven incloure la comarca del Moianès que, com mostra el mapa adjunt d'exemple, es considerava una comarca natural. El Moianès, però mai ha estat una comarca administrativa i en els treballs de divisió comarcal del 1987 els municipis van acceptar la pertanyença actual, és a dir, la distribució en tres comarques: Bages (Moià, l'Estany, Calders, Monistrol de Calders, Sta. Maria d'Oló), l'Osona (Collsuspina) i el Vallès Oriental (Granera, Castellterçol, St. Quirze Safaja, Castellcir).

La constitució del Consorci del Moianès per mancomunar serveis i fer promoció conjunta del turisme ha servit de revulsiu per tornar a reivindicar una comarca administrativa.

Detall i mapa "Proposta de divisió administrativa de Catalunya per agrupació de comarques naturals", de Josep Rivera. Mancomunitat de Catalunya 1919. Cartoteca de l'ICC. La identitat del Moianès ja hi queda reflectida

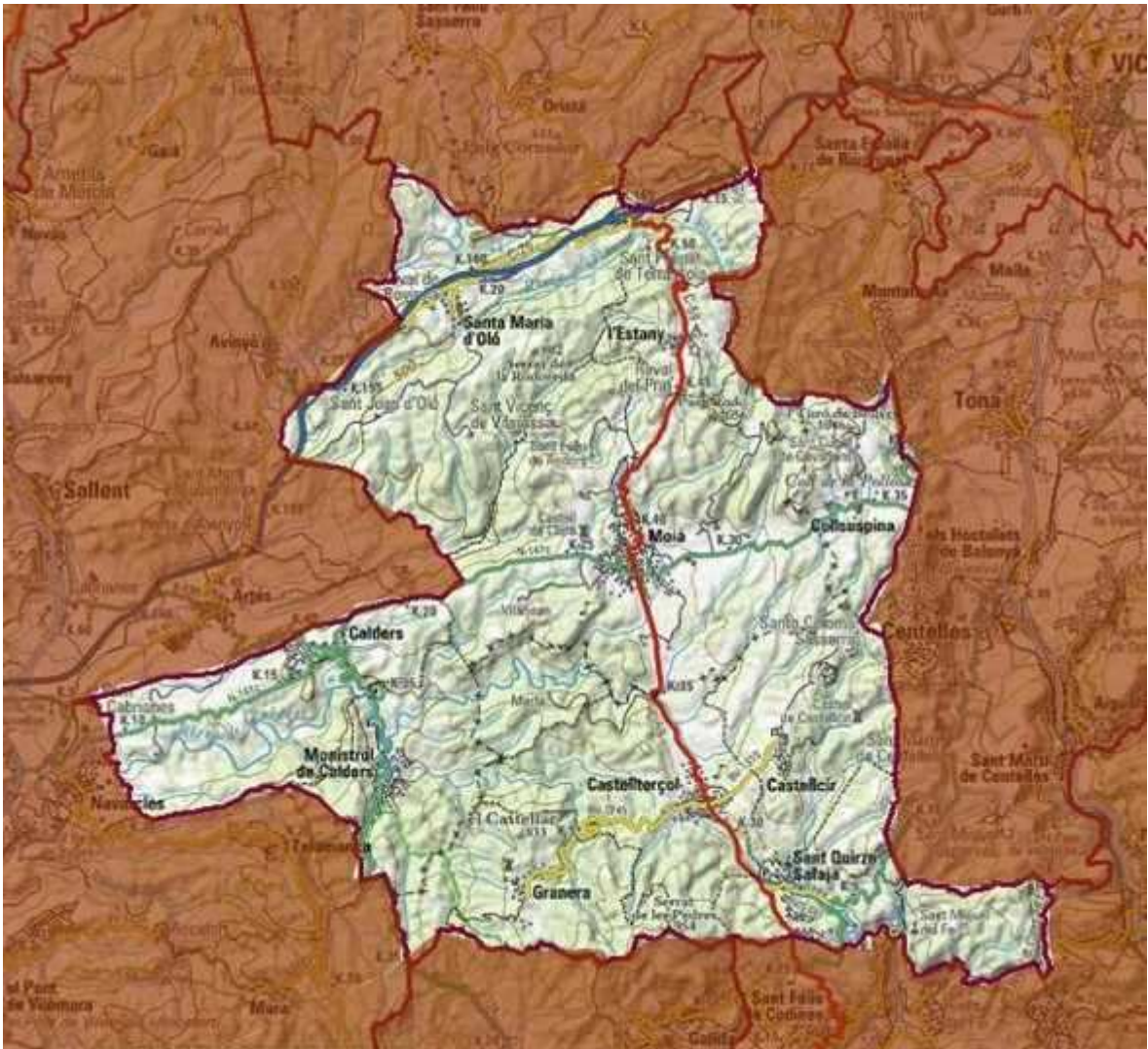
El Moianès es troba a la Catalunya central i rep influències de les ciutats més properes de Vic, Manresa i Barcelona, amb la qual limita. L'altiplà del Moianès forma part de la Depressió Central Catalana i limita amb el pla del Bages, la plana de Vic i el Vallès i comparteix una unitat geomorfològica amb el Vallès. Pel què fa al relleu el centre del Moianès trobem una zona relativament plana on es concentra la major part de la població mentre que el relleu de la perifèria és més abrupte i irregular. Les característiques físiques de la comarca són relativament homogènies: té una altitud mitjana d'uns 700 m encara que al llarg del territori oscil·la entre els 500 i els 1000 m. Els límits administratius del Moianès coincideixen en gran mesura amb els socials, geogràfics, històrics i patrimonials. Actualment, a causa de les noves infraestructures i la forta cohesió entre els diferents territoris i els lligams socials, culturals, demogràfics i econòmics més profunds es fa necessària una reorganització territorial per part de l'Administració.

La situació geogràfica aïllada del Moianès suposa avantatges i inconvenients. Per una banda, el relleu muntanyós no permet unes comunicacions gaire eficaces amb la resta de Catalunya (el mitjà de comunicació més important és l'eix transversal, que travessa la comarca per un extrem). Per altra banda, no es veu perjudicat per la urbanització i la antropització massiva dels grans centres urbans i, en conseqüència, permet la conservació dels seus valors patrimonials, socials, culturals, però sobretot els naturals, que equival sobretot als paisatges Moianès típic de la Catalunya Vella i que configuren un valor identitari i simbòlic que enforteix la comunitat moianesa. Aquest paisatge és producte d'un sistema econòmic bàsicament agrícola i ramader i està format bàsicament per masies disperses pel territori envoltades per boscos i zones forestals alternades amb clarianes de conreus amb cultiu, de forma predominant, de cereals. Els boscos doncs, són abundants al territori excepte al centre de la comarca, en què trobem més urbanització i, en general, més diversitat d'usos del sòl. Pel què fa als valors patrimonials del Moianès, pot fer-se recular la seva identitat com a unitat ja des del segle X, quan la població comença a identificar el Moianès com a patrimoni geogràfic i social propi.

Hem de tenir en compte també un factor molt important que condiciona la comarca: el Moianès, com qualsevol altre territori té un funcionament dinàmic,

ja que rep influències socials i antròpiques i naturals constants. La dinàmica social actual es basa en dues influències principals: la territorial o local i la de la globalització que es basa principalment en el Moianès com a part del territori català i que per tant es veu condicionat per la influència dels grans nuclis urbans i en la integració del món urbà i el món rural. Els centres urbans principals del Moianès són Moià i Castellterçol ja que es troben al centre de la plana i estan molt ben cohesionats. La resta de poblacions s'organitzen al voltant d'aquests dos nuclis, depenen d'ells i s'hi veuen influenciats.

C.2. Geografia Física: el Medi Físic o Natural

La geografia física estudia el Moianès des del punt de vista dels seus trets naturals: el clima, la hidrografia, la geologia, el relleu, la vegetació i la fauna, però també considerant la interrelació d'aquests factors amb els éssers humans i les seves pràctiques. El Moianès està ubicat en una zona de muntanya mitjana.

Relleu, geografia i geomorfologia

Geologia i relleu del Moianès

El relleu és bàsicament estructural format per materials resistents a l'erosió. La disposició i geologia del rocam confereix les característiques del relleu de la zona. El fet de que l'altiplà del Moianès sigui una unitat geomorfològica determina la seva orografia així com la hidrologia (rius, torrents, etc.).

El Moianès i el Lluçanès formen un altiplà major situat a la Depressió Central Catalana, que s'extén des dels Pirineus fins la Serralada Prelitoral. El Moianès es troba a la part sud d'aquest altiplà. L'altiplà té continuïtat, en el seu extrem meridional, amb la Serralada Prelitoral. L'altiplà té un relleu irregular ja que combina zones planeres a l'interior amb altes serralades al nord-est (que assoleixen als 1000 m), anomenades serralades del Moianès. L'alçària descendeix en direcció est i nord-oest fins a uns 500 m aproximadament als municipis de Calders, Monistrol de Calders i Sta. Maria d'Oló.

A l'est de l'altiplà, on aquest delimita amb la plana de Vic, trobem un relleu abrupte de costes (que assoleixen els 400 m) i cingleres (de fins a 1000 m d'alçària). A l'altiplà trobem també una base erosiva en direcció oest i sud-oest provocada per la riera de Calders i els seus afluents. Aquesta erosió permet apreciar l'estructura geogràfica (valls amb torrents, planes i costes) i geològica (paisatge tabular, això és, alternança de materials durs: gresos, conglomerats i calcàries i tendres: argiles i margues) característica del Moianès. La major part de l'altiplà del Moianès forma part de la conca fluvial i d'erosió del Llobregat. Al centre de l'altiplà trobem una zona planera constituïda per l'eix de Moià fins Castellterçol i l'eix de Collsuspina i Castellcir fins a Marfà. En aquesta zona trobem camps de conreu alternats amb zones més elevades ocupades per rius i rieres. La resta de l'altiplà té un relleu més abrupte de planells, valls travessades per rius, serres, petits altiplans...(per exemple, Rodors, l'Estany i Viladassau). També hi trobem zones muntanyoses que pertanyen al massís del Moianès que delimita amb la plana de Vic (on trobem el serrat Gran de Postius). També trobem elevacions entre Collsuspina i l'Estany, al nord-est i al sud-est de Collsuspina. El sud de la comarca està en contacte amb la serralada Prelitoral. El relleu també condiciona el pas dels mitjans de comunicació, com són els colls. Destaquen el coll de Poses, que comunica Moianès i Vallès i el coll de la Pollosa, entre Moianès i plana de Vic, com a principals.

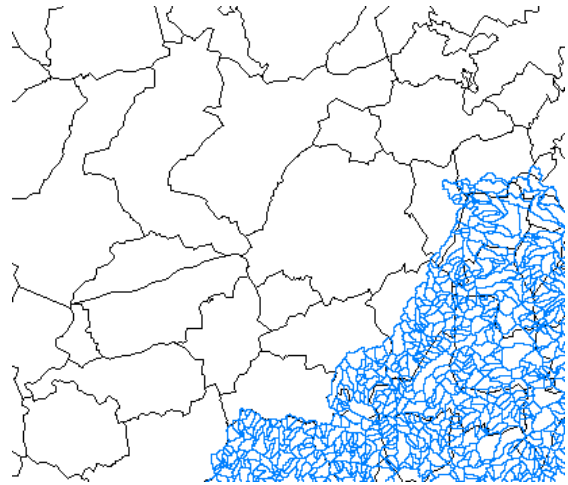
Hidrografia i hidrologia: les aigües

En aquest apartat es parlarà de l'aigua com a part del medi físic i no des de el punt de vista socioeconòmic.

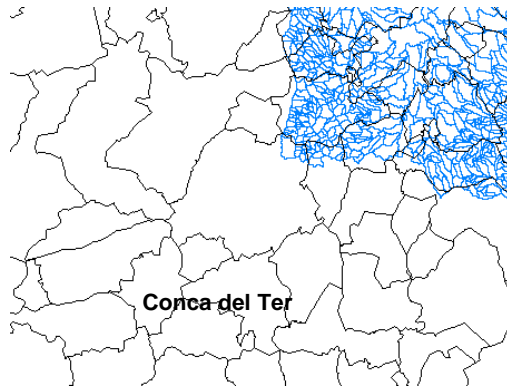
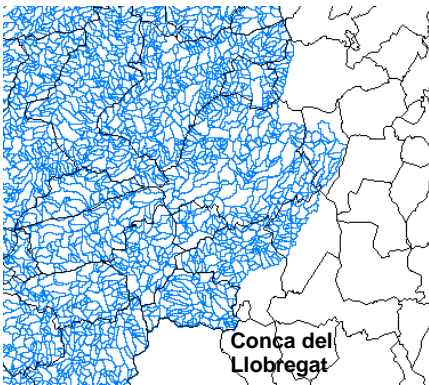
L'hidrografia del Moianès es caracteritza pel fet de tractar-se d'un altiplà que és lloc d'origen de diferents corrents que s'extenen a les planes inferiors. Encara que la major part del Moianès és tributària de la conca del Llobregat (en direcció al Bages), hi neixen corrents de la conca del Ter, en direcció a Osona i del Besòs, en direcció al Vallès Oriental, tal i com mostren els gràfics següents. No hi ha grans corrents d'aigua superficials, situació compensada per l'abundància d'aigües subterrànies, que s'aprofiten en forma de pous, fonts i petits embassaments. La formació de corrents subterranis té lloc a la part alta de les conques, on s'hi concentren materials permeables que faciliten la filtració de les aigües mentre que a les zones inferiors els materials són més compactes i impermeables cosa que dificulta la circulació subterrània de les aigües. Destaca un fenomen càrstic (consisteix en què les roques calcàries filtren les aigües i formen corrents subterranis). El de les coves del Toll té un recorregut practicable de més de 700 metres lineals.

El riu o la riera de Calders

Afluent del Llobregat, és considerat l'únic riu del Moianès pel seu cabal constant i les seves característiques. Es tracta de l'eix hidrogràfic de les zones centre i ponent de la comarca i és el riu que ha contribuït més en la modificació del relleu de la zona. Aprofita la inclinació suau de les capes geològiques per obrir-se camí, forma meandres i, en general, el seu curs és suau. La capçalera del riu es troba en el punt en què el seu principal afluent (la riera de Fontscalents, que neix a Collsuspina i rep diferents noms) s'uneix a la riera de St. Joan i desemboca al Llobregat al municipi de Navarces, després d'haver recorregut uns 21 km. La riera de Calders té molts afluents (com ara els torrents del Mal , Rossinyol, Gai, el riu Sec...) però els principals són la riera de St. Joan i la de Marcet, ambdues provinents de Granera i Castellterçol. També són afluents del riu Calders la riera d'Oló i la riera de Malrubí, que desemboquen a la riera Gavarresa.

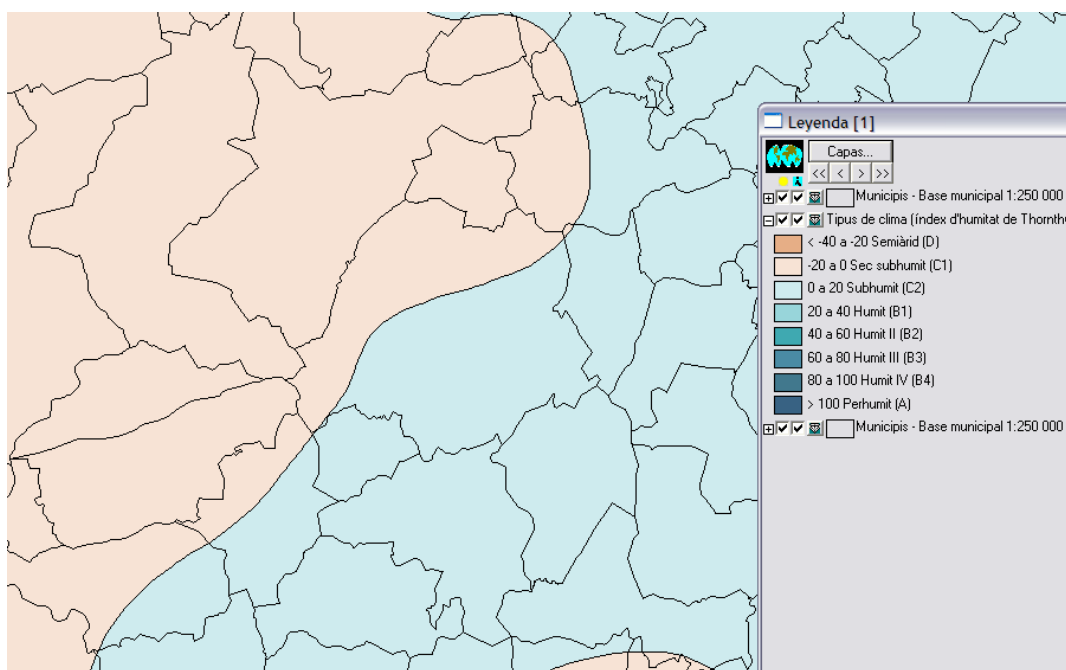
Situació del Moianès en el mapa de conques hidrogràfiques

La conca del Llobregat és la que té més superfície de Moianès. La conca del Ter afecta el límit nord de Moia i Collsuspina. La conca del Besòs afecta els municipis del sud

El clima i la meteorologia

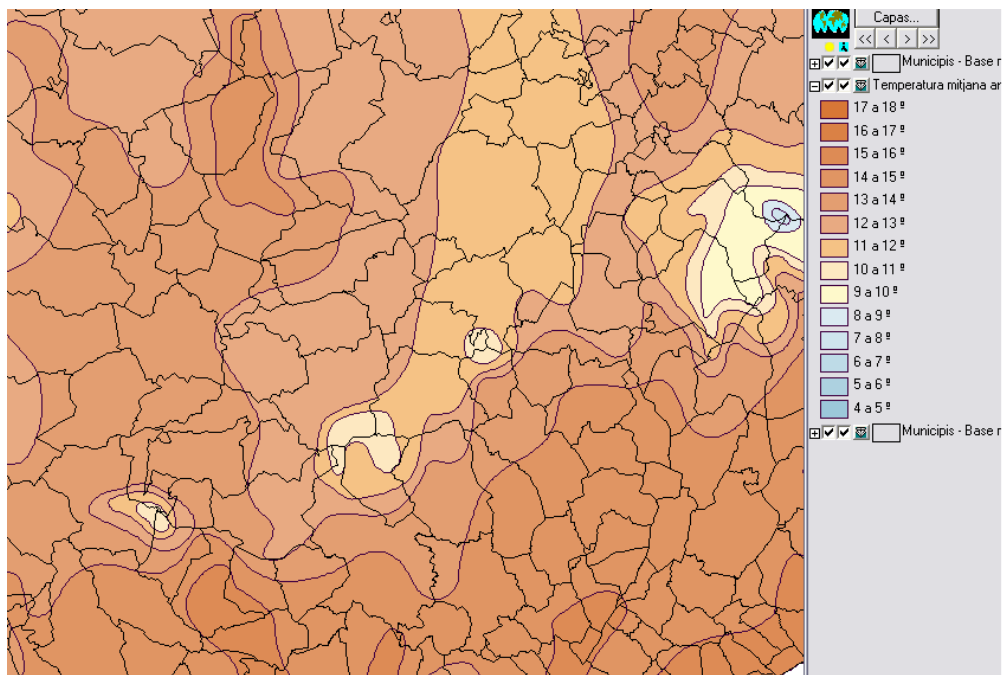
El clima del Moianès correspon al *Mediterrani de muntanya mitjana* amb tendència a la continentalitat, això és, contrast notable de temperatures entre l'estiu i l'hivern. Al Moianès es troba al límit de la regió de la muntanya oriental humida de Catalunya. Tot i així, els trets locals propis del territori (situació geogràfica, relleu, altitud, etc.) generen petites variacions en aquest clima. Per analitzar l'evolució del clima, a Moià hi ha l'Observatori Meteorològic de Moià.

Clima del Moianès. Programa MiraMon

Temperatures

Les temperatures mitjanes anuals oscil·len entre els 11°C i els 13°C i l'amplitud tèrmica (diferència entre la temperatura mitjana del mes més calorós i la del mes més fred) és de 18 °C. Trobem, però, variacions molt grans depenent de la zona: al nord de la comarca, per exemple, les temperatures són més fredes, hi ha una major amplitud tèrmica i el clima és més sec. En canvi al sud i l'oest hi predominen temperatures més suaus.

Mapa de temperatura mitjana als municipis del Moianès. Programa MiraMón

Precipitacions i vents

El Moianès es troba al límit entre la Catalunya humida i la Catalunya seca. La precipitació mitjana anual és d'uns 650mm però varien al llarg del territori. A Moià, per exemple, plou molt més que a Calders, Oló i Monistrol, que es troben a menys alçada, més allunyats del mar i protegits dels vents humits. Per contra el nord-est de la comarca, entre l'Estany i Collsuspina, plou molt més.

El clima mediterrani es caracteritza per la seva irregularitat a la primavera i a la tardor en què sol ploure molt més que a l'hivern (estació més seca) i a l'estiu (no tan sec gràcies a les tempestes). L'alçada, l'orientació de les valls i el relleu també influeixen en la pluviositat. El vent és el factor climatològic més variable del Moianès. Durant la primavera tenen força els vents del sud. A l'estiu i a la tardor, en canvi, els vents de llevant humits, que a causa de l'efecte pantalla de la serra del Moianès, pugen amunt des de la plana de Vic, es refreden i formen núvols que descarreguen precipitacions a l'Estany i a Collsuspina. A l'altre vessant de les carenes i serres, l'aire que arriba del mar ja ha perdut la major part de l'humitat. Els vents de ponent, provinents dels fronts de l'Atlàntic de l'oest i el nord-oest, poden arribar al Moianès a causa de la manca de barreres geogràfiques. La tramuntana també és freqüent en diferents èpoques, sobretot

a l'hivern, i tot i que és seca, fa davallar les temperatures. També són habituals les situacions anticiclòniques sense vent. Per l'efecte pantalla de la Serralada Prelitoral al sud del Moianès, les precipitacions són superiors a la zona mitjana de la comarca. L'entrada d'aire humit provinent del mar del sud fa que plougui a les serres, que aturen i fan descarregar els vents humits.

Altres aspectes meteorològics i climàtics: la boira i la neu

Tot i que la neu té poca presència a la comarca, amb una mitjana de 3 a 5 nevades anuals de poc gruix, si ho comparem amb les planes d'Osona, del Bages i el Vallès, la neu hi és més abundant, sobretot als municipis de Collsuspina i l'Estany que, degut a la seva alçada, sovint les precipitacions que són en forma d'aigua a la resta de municipis del Moianès, són en forma de neu a les serres de Collsuspina i l'Estany. Pel fet de ser un altiplà, la boira baixa espessa és un fenomen poc freqüent. En canvi, però, la boirina és molt freqüent en els matins d'hivern.

La vegetació

La vegetació, la fauna i els sòls són els principals elements del medi natural del Moianès. Analitzarem les característiques principals, la distribució d'espècies vegetals i les causes d'aquesta distribució. Per diverses causes el Moianès té una gran diversitat de vegetació. El tipus de vegetació que abunda a les zones més fredes i humides, és l'anomenat eurosiberià, format per roureda amb boix. En canvi, als indrets més secs i càlids trobem un tipus de vegetació format principalment per alzines i pins.

Les característiques de les comunitats vegetals varien en funció de diversos factors, com ara l'alçada. En alçades superiors als 600 m predominen les pinedes de pi roig i arbres caducifolis com les rouredes de roure valencià i de roure martinenc. En les zones més càlides i eixutes trobem vegetació mediterrània, pròpia de cotes més altes, constituïda per arbres escleròfil·les i perennifolis, de fulles amples i verdes perennes, entre els quals destaca l'alzina muntanyenca.

Els boscos ocupen un 68% de la comarca i cobreixen totes les zones excepte la plana central, on abunden els conreus. Part de la vegetació, però, el constitueix la diversitat florística ubicada als prats de les cotes altes del Moianès, i que serveix com a aliment per a les pastures, sobretot de bestiar boví, tot i que a causa de la sobreexplotació ramadera i urbana s'està perdent aquest ecosistema. Al llarg de la història el paisatge del Moianès s'ha vist afectat tan per fenòmens naturals com socials i antròpics: fins al segle XIX la major part del territori era utilitzada per a l'explotació agroforestal. A partir de finals del segle XIX, i a causa de l'abandonament de les terres de conreu tornaren a créixer les masses forestals, però amb unes característiques diferents que els boscos d'etapes anteriors. Tot i la consciència col·lectiva de preservació, la vegetació s'ha acabat adaptant a les condicions imposades per l'ésser humà de manera que s'ha canviat la vegetació originària. Sense acció humana, alzinars i rouredes cobririen gairebé tot el Moianès. Però, com que aquests boscos són de creixement lent i costós, és més efectiu afavorir-ne d'altres, com la pineda de pi roig. També trobem alguns boscos relictos de fagedes,. A les zones més seques trobem pi blanc, garrigues, alzinars i matolls. És evident que les condicions d'humitat determinen la vegetació en el territori: a les obagues destaca la roureda de roure martinenc, mentre que als solells hi ha sobretot alzinars i pinedes.

Rouredes: La roureda amb sotabosc de boix és el bosc més present i abundant a la comarca. Inicialment el roure martinenc era l'arbre més abundant, però actualment, com que és utilitzat coma combustible pels humans aquest ha estat substituït per a boscos amb arbres de creixement ràpid o camps de conreu. També és força important la roureda de roure valencià o fulla petita a les zones menys humides.

Alzinars: Es troben als indrets més secs i càlids. L'espècia més dominant és l'alziina carrasca. Actualment, a causa de l'explotació de l'ésser humà, els alzinars són substituïts moltes vegades per boscos de pi blanc, arbusts i garrigues. Trobem alzinars sobretot a l'oest i al sud de la comarca.

A l'hivern és més senzill distingir els boscos de roures de les pinedes, pel color de les fulles. Arbres de Puig Sobirà, Castellnou i El Prat.

Pinedes: La pineda que ha substituït les rouredes i els pinars actualment és el tipus de bosc més extès al Moianès. Al sud-oest del Moianès trobem boscos d'epi pinyer i pi blanc en contacte amb pinedes de pi rois o rojalet, espècia que s'ha estès per tota la comarca. En canvi, als boscos de pi blanc i pinyer dominen a les zones més càlides i asoleiades. Trobem, també, algunes pinedes de pinassa. A la comarca destaquen les pinedes de la Fàbrega i Marfà.

La vegetació de ribera: És molt variada i rica i en destaquen els arbres següents: l'om, el salze, el vern, el pollancre, i l'albar. Però als espais propers als cursos fluvials són espais on la intervenció humana és més accentuada i comunitats vegetals típiques són substituïdes per pollancredes i canyissars.

Les fagedes: Es troben en forma de petits boscos en indrets puntuals molt humits del Moianès. La més important és la Sauva Negra, situada en les serres orientals de Castellcir. Aquesta fageda ha pogut desenvolupar-se gràcies a l'especial humitat, les elevades precipitacions de la zona i a la seva orientació a la cara nord.

Els boscos, els espais naturals i l'espai lliure no urbanitzat

El 95% del sòl del Moianès està classificat com a no urbanitzable. Tot i així el medi natural té una protecció efectiva feble, ja que la seva gestió no és suficient en front de la pressió humana i urbanística. A més, no tot el medi natural està protegit legalment i les zones protegides ho estan en un grau baix.

L'espai lliure no urbanitzat està ocupat en un 67'3% per boscos. Però també trobem prats, pastures i zones cultivables.

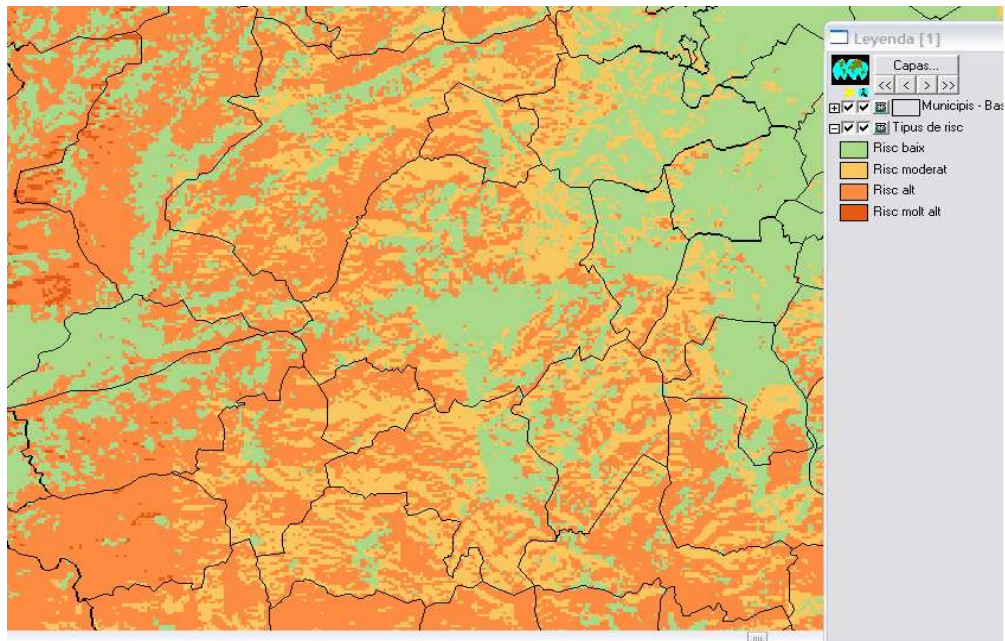
A aquests espais naturals se'ls atribueixen actualment nous valors, que cal tenir en compte per la seva gestió, com són la importància social, econòmica, natural, cultural, etc. L'harmonització de les funcions socials i ecològiques és un repte per equilibrar interessos i evitar conflictes.

Històricament, a mitjan del segle XX, amb l'emigració de les zones rurals i l'abandonament dels conreus els espais boscosos van tornar a augmentar. Avui dia tot i que l'explotació forestal és poc rendible i es tendeix al seu proteccionisme, encara té certa importància a l'Estany o a Castellterçol.

Els incendis i la gestió forestal

Al Moianès, els incendis forestals són el risc més important pel medi ambient. Les causes principals del risc d'incendi són l'increment de la massa forestal, les conductes personals i les noves característiques socioeconòmiques i territorials, que generen un sotabosc poc cuidat ple de material combustible. En els darrers anys, al Moianès la tendència és que el nombre i la intensitat dels incendis s'incrementi.

A causa dels nombrosos incendis que han tingut lloc al llarg dels anys, s'han dut a terme algunes accions regeneradores com ara reforestacions. Altres factors, són l'abandonament del bosc a causa de la poca rendibilitat econòmica i el foment d'activitats recreatives amb excés al bosc (collida de bolets, àpats familiars, etc.).

Mapa de risc d'incendis del Moianès. Programa MiraMon

Els espais naturals i el patrimoni natural del Moianès

El concepte modern de patrimoni engloba tant aspectes de medi ambient com aspectes de la cultura. A causa de les modificacions antròpiques dels paisatges ja no podem parlar de patrimoni natural, sinó que s'ha de parlar de patrimoni natural humanitzat. Es considera patrimoni natural aquell on ha tingut lloc la intervenció humana, però sense arribar a alterar els elements que la conformen.

Al Moianès, els espais naturals protegits signifiquen el 10% de la superfície de la comarca. Mentre que la mitjana catalana és del 30% del territori de l'espai natural protegit pel PEIN (Pla d'Espais Naturals Protegits). Tot i així, aquest valor no és absolut perquè té un caràcter relatiu i discutible. Per gestionar aquests espais cal una acció conjunta i coordinada i la creació d'un "corredor verd" entre els diferents espais naturals i altres de nous. Els espais naturals protegits característics del Moianès són la Sauva Negra i l'ENP el Moianès.

Malgrat les bones intencions, hi ha casos en què una sobreprotecció comporta un fre al progrés econòmic dels habitants de la zona. Per fomentar un equilibri

en la protecció, el Moianès aposta pel turisme natural ja que els guanys econòmics que se n'obtenen s'inverteixen en part en la protecció d'aquests espais. Als municipis del Moianès administratiu trobem dos altres espais protegits, els *Cingles de Bertí*, a l'alçada de Sant Quirze de Safaja i el *Parc Natural de Sant Llorenç del Munt*, als municipis de Granera i Monistrol de Calders. Pel que fa a *Sauva Negra*, a més de la fageda destaca l'obaga de la serra i l'eix fluvial del torrent. Està protegit pel fet de tractar-se d'una representació del paisatge subhumit del Moianès.

L'espai natural protegit del Moianès és un mosaic complex d'usos del territori, amb un conjunt de relleus calcaris i margosos que s'agrupen en quatre àrees: Les rieres d'Oló i de Sec, el Puigrodó, les obagues de Bussanya i la vall de Marfà, que inclouen àrees representatives del paisatge del Moianès.

C. 3. La població i el poblament

Les dinàmiques i característiques de la població en un moment determinat de la història depenen de la seva capacitat d'adaptació al medi tenint en compte les característiques territorials i socioeconòmiques vigents. Per exemple, el sistema econòmic de l'edat mitjana, basat en l'agricultura, tenia unes limitacions territorials que garantien un màxim de 3500 habitants, mentre que actualment la indústria i els serveis permeten obtenir molt més capital amb un espai molt més reduït i, en conseqüència, mantenir una població molt més elevada. Per altra banda, la població també depèn de les característiques geogràfiques d'un territori i de la seva capacitat de comunicació i de les infraestructures i mitjans de comunicació existents en un moment determinat. Actualment, al Moianès, ens trobem davant d'una situació d'increment de la població. Pel que fa a la distribució, el 71'3% d'aquesta població es concentra als municipis de Moià, Castellterçol i Oló.

El poblament

La distribució de la població és clau per entendre les dinàmiques de població del Moianès. Actualment, encara trobem el model de població que sorgí al s. X de petits municipis compactes dispersos pel territori alternats amb masos i cases de pagès. Es conserva, doncs, el model de població medieval típic de la Catalunya Vella.

Actualment, la majoria de la població es concentra a la plana de la zona central del Moianès, concretament als municipis de Moià i Castellterçol. En canvi, a les zones més abruptes, on la introducció d'infraestructures eficients fa més difícil, la densitat de població és molt menor i està en disminució. Moià i Castellterçol, doncs, representen dos nuclis socials i econòmics estratègics que promouen el moviment de la població de la comarca. De fet, representen dos centres de rebuda d'immigrants procedents d'àrees més aïllades i d'accés més difícil de la mateixa comarca. Moià és el centre principal, amb una concentració d'un 42% de la població total de la comarca.

Tot i el creixement de la població actual en forma d'urbanitzacions amb cases unifamiliars disperses o aparellades, o dels diferents municipis i nuclis urbans, la població segueix dispersa i disseminada en el territori (dinàmica de la població de la Catalunya Vella). El gradual abandonament a inicis del segle XX dels habitatges en zones forestals aïllades es va frenar per la ràpida incorporació d'infraestructures i mitjans de comunicació en aquestes àrees suposaren i que van permetre l'equiparació de la qualitat de vida d'aquestes àrees amb la dels nuclis de població principals i l'assentament, la rehabilitació, la promoció i l'estabilitat de la població d'aquestes zones.

Els diferents nuclis urbans del Moianès van néixer al voltant de llocs estratègics: la majoria al voltant d'una església, que a causa de la força del cristianisme a l'època medieval, va facilitar la protecció de possibles atacs militars a les cases que creixien al seu voltant. És el cas de Castellterçol i Moià. També era freqüent organitzar el poble al voltant d'un carrer principal com és el cas de Calders o Collsuspina. En altres ocasions, el poble se situà al voltant d'un encreuament de camins, que facilitava la comunicació amb la resta del territori i la proliferació econòmica amb a través de mercats, etc. És el cas de Moià, que fou fortificat i emmurallat posteriorment al seu naixement. Altres llocs estratègics foren els turons a les carenes dels quals s'hi aixecava una fortalesa al voltant de la qual s'hi organitzava el poble i d'aquesta manera es feia molt més senzilla la protecció i la defensa militar. Aquest és el cas de Granera i Sta. Maria d'Oló. En d'altres casos, l'organització jurídica, política i religiosa determinà el naixement i l'organització d'un municipi en concret. És el cas de l'Estany.

Tot i la importància dels nuclis urbans de Moià i Castellterçol, al llarg de la història la comarca del Moianès ha estat poc poblada i ha tingut sempre un caràcter rural, És el cas de Castellcir que fins el segle XIX no ha existit com a municipi. A més, la importància d'aquests nuclis de població s'ha vist afavorida per l'increment de les urbanitzacions. Així, actualment a la comarca del Moianès trobem una alternança de zones rurals i poc habitades amb nuclis urbans on es concentra una població creixent. També cal destacar la importància del turisme.

La població

Actualment el Moianès compta amb uns 12.100 habitants, i una densitat de població mitjana de 37 hab./Km², molt per sota de la mitjana catalana. Per tant, ens trobem davant d'una zona molt poc poblada. Tot i així, en els darrers anys, el creixement mitjà anual està superant la mitjana del conjunt de Catalunya. Històricament, el creixement fou molt lent durant l'Edat Mitjana a causa dels cicles periòdics d'augment i disminució de la població segons anaven les collites i les epidèmies. Cal destacar l'augment de població del s.XIII, les devallades importants dels segles XIV i XV (a causa de la pesta). Entre els segles XVI i XIX tingué lloc un creixement accelerat degut a la bona situació econòmica de la comarca. A la segona meitat del segle XIX es va produir una emigració de la població cap a zones industrialitzades, ja que l'economia de la comarca estava íntegrament basada en l'agricultura i la ramaderia. A partir dels anys 80 del segle XX la població es va començar a recuperar i continua en creixement actualment, per la qualitat de vida que s'ofereix a la zona i per la bonança econòmica dels darrers anys. Tot i així, el nombre d'empedronaments i els habitants fixes no coincideixen, degut a que hi ha molta població flotant. Així, en la temporada alta, la població de la comarca arriba a duplicar-se.

Pel que fa a la distribució territorial, actualment és força homogènia. A causa de la disminució de l'emigració, el retorn d'antics habitants al poble i la immigració des de territoris propers com són el Vallès, la Plana de Vic i el Bages, o la internacional, provinent principalment d'Àfrica i d'Amèrica del Sud. Aquesta immigració suposa un increment de la població infantil i juvenil. El ritme de creixement dels diferents municipis, però, no és igual. Per exemple, l'Estany, Monistrol, Oló, Collsuspina i Castellterçol, tenen augments de població moderats, mentre que Moià, Castellcir, Calders i Sant Quirze presenten un creixement més accelerat.

Els municipis de Santa Maria d'Oló, Castellterçol i Monistrol de Calders, per exemple, hi ha hagut un increment destacat en els darrers anys degut a la recuperació de la crisi de la indústria tèxtil dels anys 90. A Calders també hi ha hagut un increment de la població degut a les urbanitzacions. Cal destacar el creixement urbanístic de Moià, degut al dinamisme socioeconòmic, la seva

situació geogràfica estratègica i el fet de ser capital de la comarca. L'Estany i Collsuspina tenen un creixement més lent degut entre d'altres coses al clima més fred que en altres àrees. Tanmateix aquest fet té efectes positius com és un creixement més compacte del nucli urbà i de millor qualitat i valoració de l'espai.

Estructura de la població

A Catalunya, en general, hi ha una població envellida, amb una alta esperança de vida i una insuficient població infantil i juvenil, que va originar-se a la dècada dels vuitanta del segle XX. Aquest envelliment va tenir un fort impacte degut al brusca descens de la natalitat a l'últim quart dels segle XX, l'emigració de la gent jove, l'insuficient increment de la natalitat i la l'immigració jove, etc. Mentre que a inicis del segle XX l'esperança de vida era de 35 anys, actualment és de fins a 80 anys. No obstant, actualment el Moianès s'està recuperant d'aquesta situació d'envelliment degut a l'increment d'immigració jove d'inicis del segle XXI i de l'establiment de jovent que forma família a la zona. Sobretot als municipis més dinàmics socialment i econòmicament.

El creixement natural o vegetatiu

El creixement natural o vegetatiu és resultat de la diferència entre el nombre de naixements i el nombre de defuncions. Tot i que aquest creixement al Moianès va arribar a ser fins i tot negatiu fa uns quants anys, actualment és positiu degut el comportament reproductiu de la immigració estrangera i a l'arribada de l'edat fèrtil de les generacions autòctones nascudes als anys 70. No obstant, hi ha factors que perjudiquen aquest creixement com són l'allargament del temps dedicat als estudis, la precarietat laboral, la dificultat de conciliació de les dones de la vida familiar i laboral, etc. Tot això ha canviat la concepció de la maternitat i paternitat que ja no són concebudes com una obligació. La natalitat és més alta en els municipis més poblats i amb més dinamisme econòmic i, en canvi, la mortalitat és més elevada en els municipis menys poblats i menys dinàmics econòmicament.

Les migracions

El creixement de població degut a les migracions és molt més elevat que no pas el creixement vegetatiu. Al Moianès, s'ha aturat el procés d'emigració del segle XX (que era una zona bàsicament rural cap a comarques més industrialitzades) i s'ha incrementat l'immigració. Tot el fenomen d'emigració la població no es va reduir degut al creixement vegetatiu poditiu que tingué lloc des dels anys 50 als 80 del segle XX, i també per la coincidència de l'arribada d'immigració de regions espanyoles, especialment d'Andalusia, i del retorn d'antics emigrants de la comarca. El flux de creixement s'invertí definitivament amb l'arribada d'immigració estrangera dels anys 90 del segle XX. Tot i així, el flux d'arribada d'immigració més important del Moianès segueix provenint de les comarques properes catalanes i no internacionals.

Localment, hi ha dos tipus de moviments: El de la població local cap a zones perifèriques d'urbanitzacions amb cases unifamiliars i el d'immigració estrangera als nuclis urbans, amb habitatges que requereixen un nivell de renda més baix.

Habitatge i població

El nombre d'habitatges al Moianès ha augmentat molt als darrers anys. Això es pot apreciar en el paisatge urbà. La tendència urbanística que ha predominat en els darrers anys és la disseminada, això és, la construcció d'habitatges dispersos al voltant dels diferents municipis. Aquesta tendència no és igual en tots els municipis. Cal destacar que els habitatges de segona residència han influït força en aquest creixement. La taula següent indica el percentatge d'habitatges de segona residència als diferents municipis del Moianès l'any 2001. Podem observar que les dades no semblen del tot coherents. Per exemple, és poc probable que a l'any 2001 no hi hagués habitatges de segona residència ni a Granera ni a Castellterçol. En la taula podem veure com hi ha municipis on el percentatge de vivendes de segona residència és des d'un 20% fins alguns en què arriba gairebé a la meitat del total.

Percentatge d'habitatges de segona residència sobre el total d'habitatges al Moianès

(Any 2001. Font: IDESCAT)

Municipi	%
Castellterçol	0
Granera	0
Santa Maria d'Oló	19,5
Castellcir	19,7
Monistrol de Calders	30,7
Moià	30,9
L'Estany	37,3
Calders	38,8
Sant Quirze	42,0
Muntanyola	47,9
Collsuspina	48,6

Territori i paisatge

El paisatge permet entendre part de la realitat geogràfica i històrica d'un territori, ja que és on es visualitzen les seves principals característiques. Al Moianès trobem un paisatge predominantment agroforestal, però també hi són presents els arbustius i els urbanitzats. Aquest tipus de paisatge dona una imatge rural al Moianès que pot canviar en un futur a causa de la pressió urbanitzadora si no es creen els instruments adequats de planificació i gestió.

El territori del Moianès podria ser considerat com a una sola unitat paisatgística, atesa la limitació de la superfície de l'altiplà. És considerada una zona subhumita, de transició entre els paisatges submediterranis més humits característics del nord de Catalunya i els mediterranis. L'estructura del paisatge és la següent:

Relativament planer en les zones centrals de la comarca amb una humanització del territori organitzada en nuclis de població, zones industrials, i masies envoltades de conreus enmig de superfícies boscoses. A la perifèria el relleu és més irregular i ondulat.

C.4. Les unitats paisatgístiques del Moianès

El Moianès està considerat una unitat de paisatge en el Pla Territorial Parcial de les comarques centrals de Catalunya. El paisatge és principalment boscós amb una clariana central on hi ha sòls de valor agrícola que ocupen tota la plana. Tot i així, aquest terreny agrícola ha estat en gran mesura substituït per bosc, prats i matollars i zones urbanitzades. Tot i l'urbanització dels darrers anys, la comarca segueix conservant el seus valors naturals i culturals propis d'una comarca aïllada geogràficament.

Quan considerem una unitat de paisatge com és el Moianès tenim en compte tant els aspectes naturals (carenes, turons, rieres, boscos, etc.) com els antròpics (campes de conreu, barraques de pedra seca, masies, pobles, etc.).

El Moianès està ubicat un dels extrems occidentals de l'àrea humida de Catalunya i podem dividir-lo en tres àrees geogràfiques, les anomenades unitats territorials de paisatge: el Baix Moianès, l'Alt Moianès i el Moianès Mitjà.

Baix Moianès

A ponent de la comarca diferenciem dues zones:

a. El Moianès septentrional

És una zona que ha millorat la seva dificultat d'accés gràcies a la construcció de l'Eix Transversal. Ocupa la major part de Santa Maria d'Oló i la part occidental del terme de Moià. També inclou la part final de la Vall de Sagalés (Oló), els altiplans de Sant Joan i de Viladassau i part del sector de Rodors. Està format sobretot per valls i carenes orientades en sector nord-est i sud-oest. El relleu de la zona és irregular i accidentat i en destaquen les carenes de Sagalés i Rodoreda. El sòl és ocupat sobretot per pinassa i pi roig (sobretot al nord) i en les zones més planeres per conreus de secà. També hi trobem fonts, masies aïllades i conreus d'horta.

b. El Moianès occidental

És l'àrea de menys alçada de la comarca, en una zona de transició entre el Moianès, el Pla del Bages i el massís de Sant Llorenç del Munt. S'extén des de la carena de Calders fins el terme municipal de Calders. A la vall del riu Calders hi ha un paisatge on destaca l'antic castell de Calders (a un cim aïllats de l'acció erosiva del riu), mentre que prop del municipi de Monsitrol de Calders trobem un paisatge rural d'hortes amb moltes fonts. En la zona més occidental hi ha un paisatge més boscós, amb bosc de pineda mediterrània (pi blanc i alzinar). Ocupa la major part de Calders i Monistrol de Calders. En les àrees més muntanyoses i irregulars hi trobem molta superfície forestal amb brolla, alzinars i matolls. Al fons de la vall trobem cultius de regadiu i a les zones assolellades també de secà.

Al llarg del territori trobem fonts, balms i gorgs en roques calcàrees entre la vegetació.

Alt Moianès

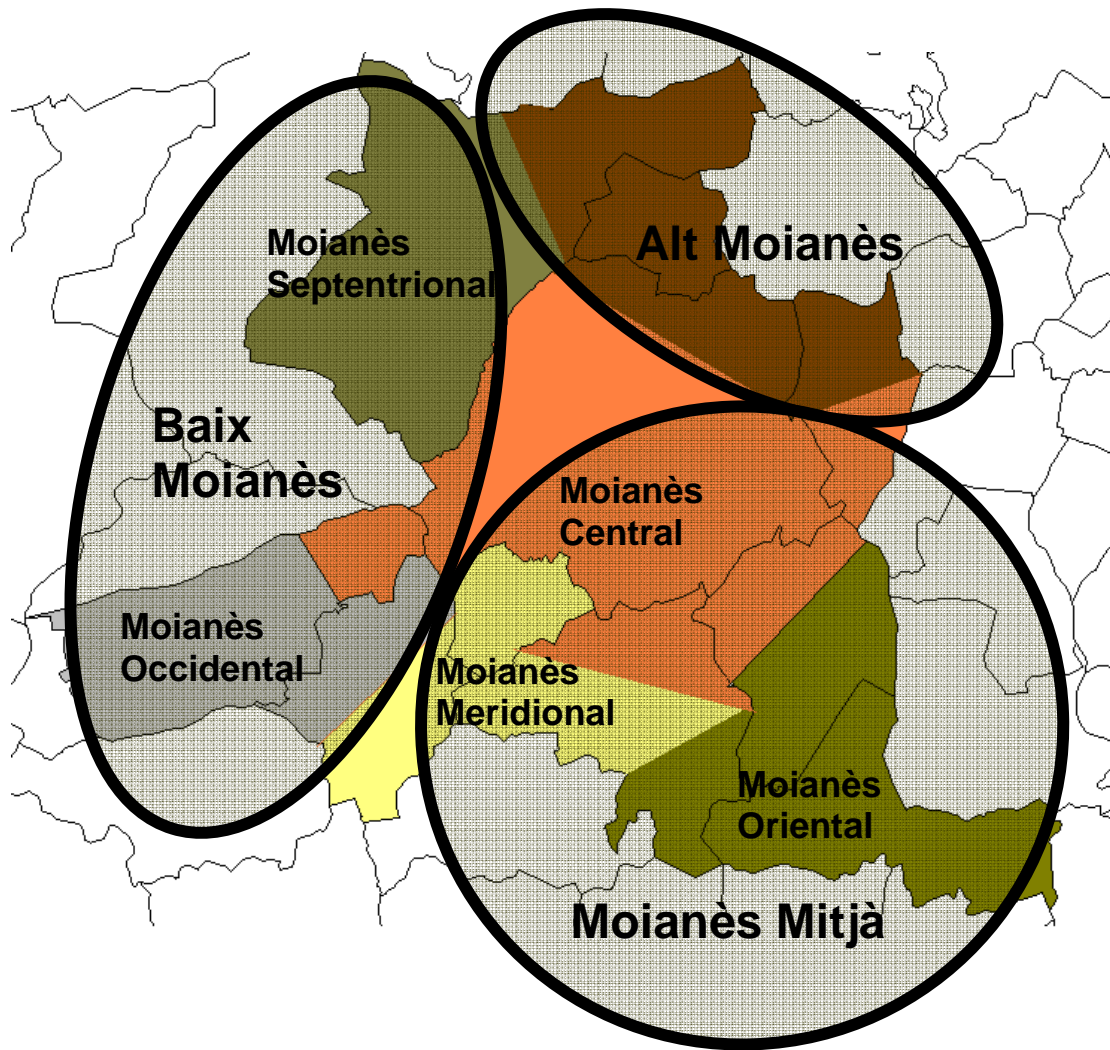
És una zona de major alçada i de clima més fred i plujós que la resta del Moianès. El seu paisatge, doncs, és propi de zones de muntanya més humites. Hi trobem prats, pastures i rouredes i també zones resseques sense vegetació als cims de les serres i "gronys". En algunes d'aquestes serres quasi no hi ha vegetació a les vessants est i sud i, en canvi, és abundant a les vessants nord i est. En general és una zona on predomina el pi roig i la roureda submediterrània, en què les petites poblacions hi estan ben integrades. Inclou tot el municipi de l'Estany, que es troba al centre de la Vall de l'Estany, el sector nord-est de Santa Maria d'Oló i la part septentrional més elevada de Moia. Inclou també la major part de Collsuspina, (on hi abunden conreus de secà) al nord, i el sector sud, més planer, on hi ha el Coll de la Pullosa.

Moianès Mitjà

Tenim les següents zones paisatgístiques:

- a. El **Moianès Central**, correspon a la major part de la conca del riu Calders i dels seus afluents, dels quals destaca la riera de Fontscalents. Degut a la seva situació geogràfica, en aquesta zona hi viu més del 75% de la població de la comarca, que es concentra al nord-est de Castellterçol i al centre i sud de Moià. El paisatge es caracteritza per una gran diversitat d'usos del sòl, amb un relleu suau i planer hi dominen els camps de cereals i les zones urbanitzades. Hi ha menys abundància de zones forestals. S'hi concentra l'activitat social i econòmica (sobretot a Moià i Castellterçol). Concretament, la zona inclou: Moià (excepte la part nord) , la part septentrional de Castellterçol, la part oriental de Calders, la més occidental de Collsuspina i l'occidental de Castellcir. El sector proper al nucli de Castellcir on trobem més zones conreades la plana s'inclina cap a ponent i acaba connectant-se abruptament amb la Vall del riu Tenes.
- b. **El Moianès Meridional**. És la zona sud de l'altiplà, que presenta una orografia irregular de caire muntanyós i amb algunes planes pel conreu de cereals o de vinya. Hi trobem rieres i torrenteres, així com boscos espessos i densos. Comprèn les zones menys poblades. També hi destaquen serres altes, com el de Les Pedres i La Mussarra. També comprèn el sector de Granera i certes àrees de Castellterçol (Sant Julià d'Úixols i Sant Llogari), així com el sud i l'est de Monistrol de Calders i el sector de Marfà, de Castellcir. Hi distingim dos tipus de paisatge: el paisatge elevat i abrupte de la zones més altes d'Úixols i el Serrat de les Pedres i el paisatge dels sectors més baixos com Sant Llogari, la Sala o Marfà. Al centre d'aquesta zona hi destaca Granera entre un paisatge abrupte i zones de pi roig entre camps de cereals.
- c. **El Moianès Oriental**. Situat al sud-est de la comarca té el seu eix a la Vall del riu Tenes. S'inclou el nucli de Sant Quirze Safaja, el nucli antic de Castellcir i el sector sud-est de Castellterçol. Es tracta d'un paisatge boscós i d'orografia irregular amb torrenteres i cingles que el limiten. Els nuclis de població es troben a les petites planes del sector. La Vall del

riu Tenes era el centre de Castellcir. Amb boscos i petites hortes a les ribes de torrents i rieres i un ambient humit hi destaquen les masies disperses per la vall. També hi trobem alguns sectors agrícoles i ramaders. Destaquen també la zona del Coll de Poses i el Coll de Tèrmens, sector ben comunicat amb moltes masies i on s'han construït noves urbanitzacions. Hi destaquen les balnes produïdes per l'aigua dels rius. Al nord, la zona de Barnils i Puig d'Olena és on concentra la major part de població de Sant Quirze Safaja. Hi trobem també masies escampades i boscos que han ocupat els antics camps de conreu, també substituïts per nous habitatges. La zona de Bertí constitueix un territori molt mal comunicat que coincideix amb l'antiga parròquia de Sant Pere de Bertí. L'extrem sudoriental del Moianès és un altiplà pràcticament despoblat que ha patit nombrosos incendis forestals.

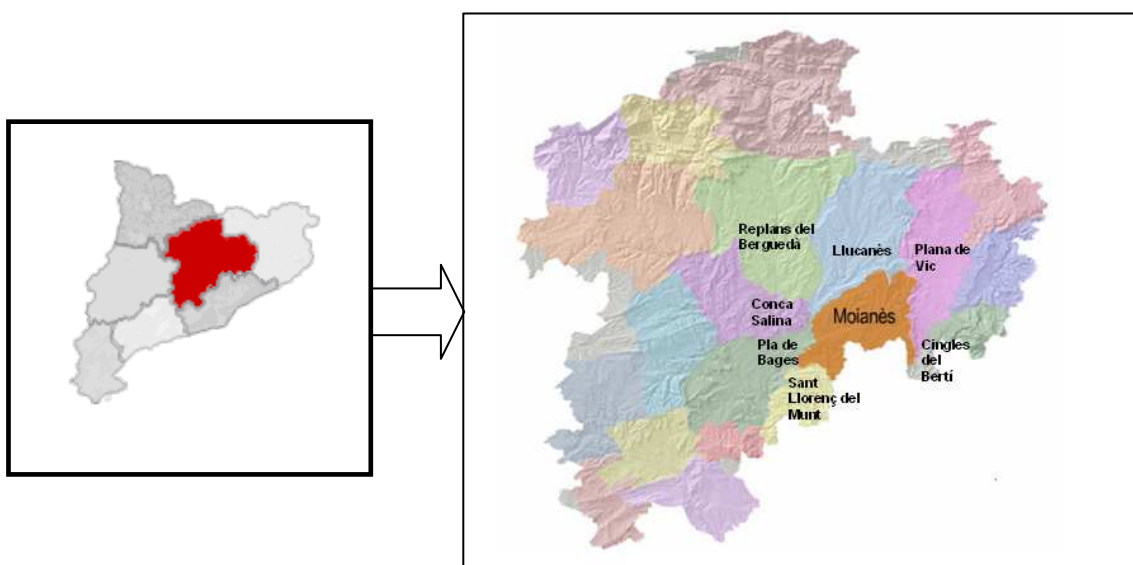

Classificació del Moianès segons X. Vila. Elaboració pròpia

D. Aproximació a un Catàleg del Paisatge del Moianès

En la tasca d'elaboració dels catàlegs de paisatge de Catalunya, l'Observatori del Paisatge ha elaborat una primera aproximació a les futures unitats de paisatge en què es dividirà la vegueria de les comarques centrals, que a grans trets, inclou les comarques següents: Anoia, Solsónès, Berguedà, Osóna i Bages. No obstant, cal tenir en compte que la divisió territorial en unitats paisatgístiques no coincideix necessàriament amb la divisió territorial politico-administrativa. Actualment, a desembre de 2009, l'Observatori ha elaborat una enquesta per conèixer l'opinió ciutadana respecte a aquesta proposta.

Una de les unitats que s'ha proposat en la divisió en unitats de paisatge de les comarques centrals és la unitat del Moianès, que es troba envoltada, de oest a est, per les unitats de Sant Llorenç del Munt, Pla de Bages, Conca Salina, Replans de Berguedà, Lluçanès, Plana de Vic Cingles del Bertí, tal i com mostren els mapes següents.

Àrea que en un futur ocuparia la vegueria de les Comarques Centrals i detall de les unitats de paisatge que –com a primera proposta- ha elaborat l'Observatori del Paisatge

La divisió administrativa en vegueries

A més d'aquesta iniciativa feta des de l'Observatori del Paisatge cal afegir que, des de fa molts anys, el govern de la Generalitat està promovent un nou pla de divisió territorial en àmbit nacional. Aquest projecte preveu la creació d'unes noves unitats territorials que, recuperant la denominació històrica, estructuraran Catalunya en diferents vegueries. Segons el pla proposat, les comarques del Bages i l'Osona formaran part de la vegueria de la Catalunya central, mentre que el Vallès Oriental s'inclourà en la vegueria de Barcelona. Actualment i administrativament els diferents municipis del Moianès estan repartits entre tres comarques diferents: el Bages, el Vallès Oriental i l'Osona.

La divisió en vegueries comporta un pas previ que consisteix en la redefinició de les comarques. Això fa possible la creació de la comarca del Moianès i la posterior inclusió d'aquesta en la vegueria de la Catalunya central.

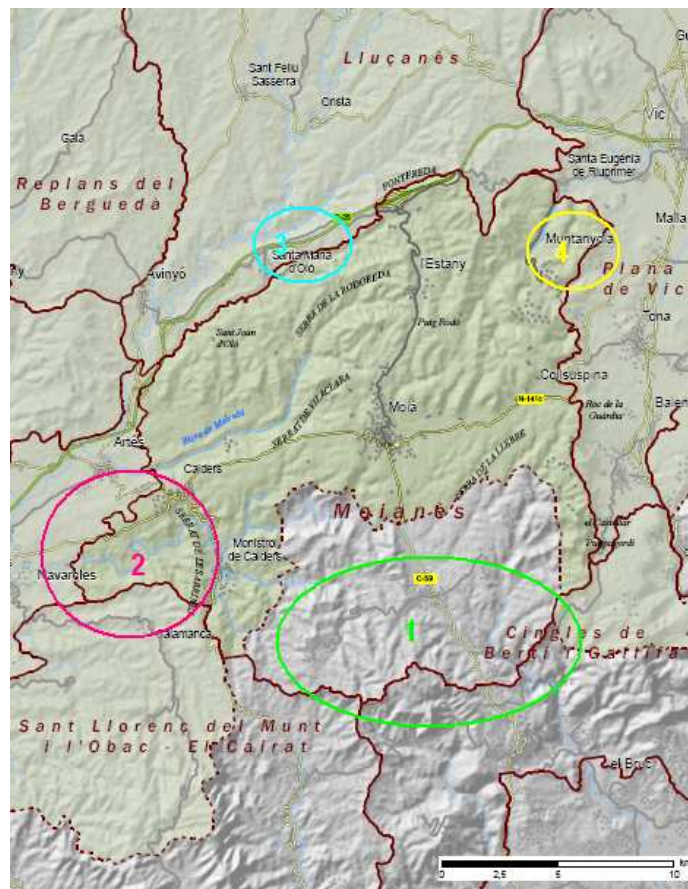
El Moianès fa molts anys que ha estat reivindicat, no només com a comarca natural, sinó també com a comarca administrativa.

En aquest àmbit, cal destacar el paper del Consorci del Moianès, entitat creada l'any 2000 que té com a finalitat mancomunar serveis i activitats entre els municipis que integren el Moianès, com ara la promoció turística, festes, activitats socioeconòmiques, etc.

Així doncs, en aquest apartat tractarem el Moianès considerant-lo una comarca natural.

Valoració dels límits de la unitat *Moianès* de l'Observatori del Paisatge

Centrant-nos en el mapa del Moianès com a unitat paisatgística fet per l'Observatori volem contrastar alguns dels seus resultats, i que segueixen la numeració de les àrees encerclades en el mapa elaborat per l'Observatori.

1. En primer lloc, la més notòria es troba en el sud de la unitat, en què la zona que comprèn **Castellterçol, Castellcir, Sant Quirze i Granera** no queda clar, gràficament, si l'inclouen al Moianès. Tenint en compte els seus valors paisatgístics (uniformitat en quant a orografia, alçada, vegetació...), els estudis anteriors (com són els del Xavier Purí) i l'opinió general, aquesta zona hauria de pertànyer sense cap dubte al Moianès.

2. En segon lloc, a l'oest observem que el Moianès s'extén fins als límits del **terme municipal de Calders**. Tenint en compte que no hem de basar-nos en la divisió politicoadministrativa local a l'hora d'establir unitats paisatgístiques, crec que el Moianès hauria de delimitar en el punt on comença la serra de les Arbrines, abans de la riera de Calders per tal de ser coherents amb el relleu.

3. En tercer lloc, el municipi de **Santa Maria d'Oió** queda dividit en dues unitats diferents, fet que no s'adiu als trets paisatgístics. Seria més lògic que el Moianès delimités on comença l'eix transversal (c-25), ja que hi observem un canvi en la tipologia de paisatge important (d'un paisatge urbà i rural passa a un d'infraestructura) i comença un barranc que, amb la riera Gavarresa, separa amb el Lluçanès.

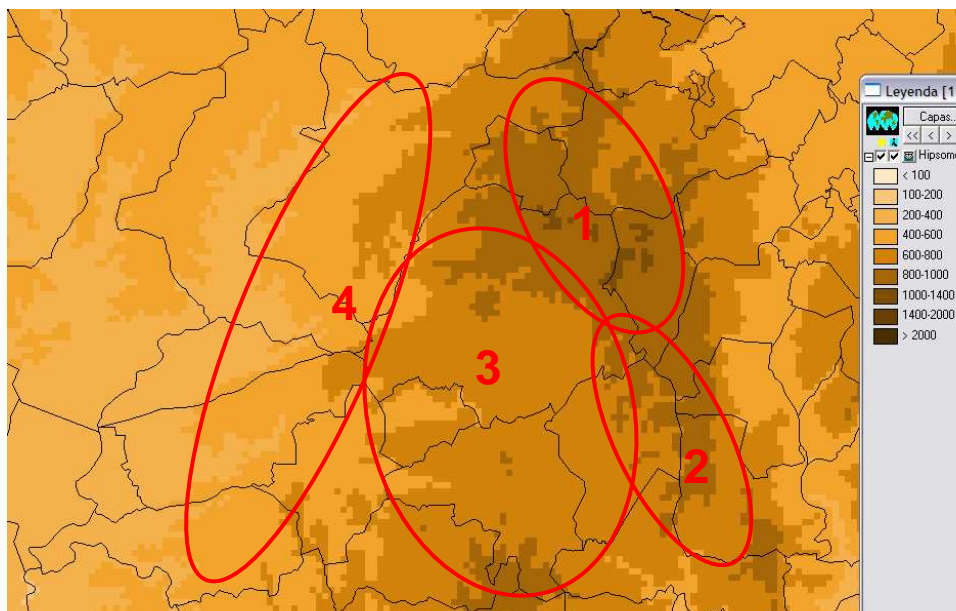
4. En quart lloc, el municipi de **Muntanyola** s'inclou al Moianès, fet novel·lós perquè mai s'ha esmentat aquest municipi en les reivindicacions del Moianès com una comarca administrativa. Si no s'ha tractat gaire aquest municipi en el conjunt del Moianès es deu al fet que Muntanyola és un municipi petit amb una **població força dispersa** que físicament podem incloure'l al Moianès, ja que presenta els trets paisatgístics propis d'aquest (relleu amb muntanyes d'uns 800 m d'altitud, rieres...). No obstant, econòmicament i socialment està allunyat del Moianès ja que la seva via de comunicació amb aquest és mínima: únicament trobem camins forestals que condueixen a Collsuspina i una carretera en la part inferior de la Pullosa.

Fins aquí hem valorat el Moianès com a unitat paisatgística, però no hem de perdre de vista que l'objectiu d'aquest apartat és elaborar una aproximació a un catàleg paisatgístic del Moianès, això és, distribuir el seu territori en diferents blocs o unitats en funció dels diferents tipus de paisatge que el conformen.

Per fer-ho, ens basarem en el treball de camp realitzat (fotografia, descripció i anàlisi dels diferents tipus de paisatge que trobem al Moianès), en diversos treballs elaborats anteriorment (com són el llibre *el Moianès: estudi d'una comarca social i natural de Xavier Purtil*) i en els criteris per a la confecció dels catàlegs de paisatge establerts per l'Observatori.

D.1. Variables i qualitat paisatgístiques del Moianès

Factors fisiogràfics: Relleu i alçades

Alçades dels municipis del Moianès.

Font: Miramon i Departament de Medi Ambient i ICC

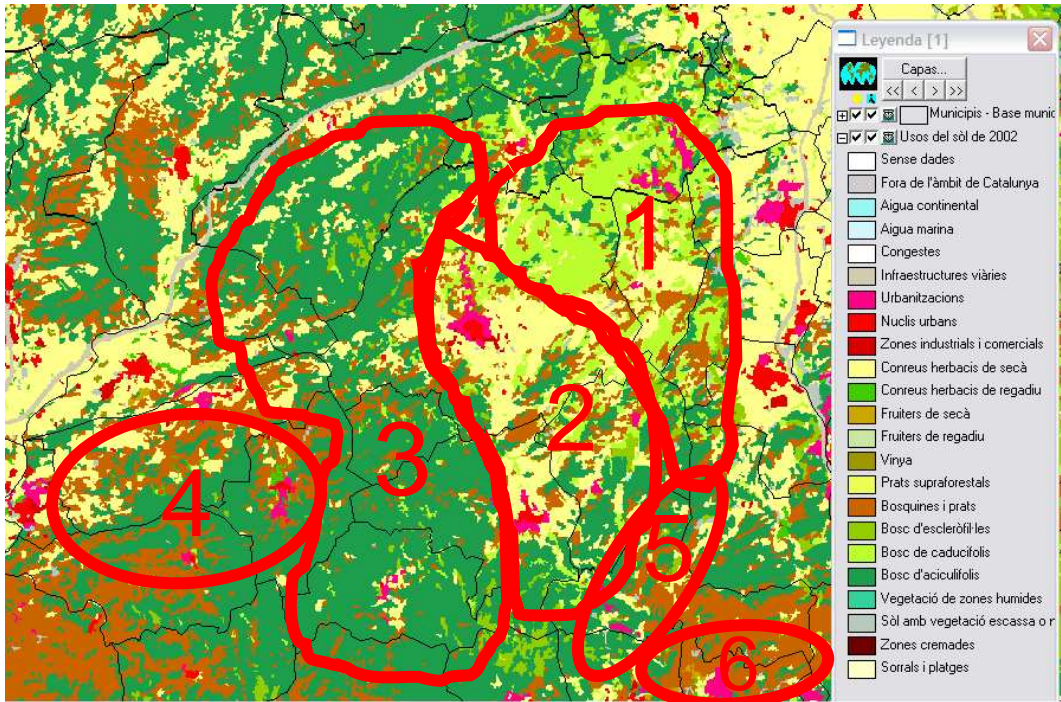
1. Tal i com es pot observar en el mapa anterior, el **nord-est del Moianès**, que coincideix aproximadament amb la franja nord-est del municipi de Moià, gairebé tot el terme municipal de l'Estany, una part d'Oló, la cara nord de Collsuspina i Muntanyola (en cas que s'inclougi al Moianès) està ocupat per una serralada que assoleix els 1.000 metres en els seus punts més alts.

2. A l'**est** hi trobem una serralada que té la seva alçada màxima a Collsuspina, baixa progressivament fins a Castellcir i s'extén fins a Sant Quirze. Hi predomina un paisatge de cingleres i costes.

3. El centre i el **sud** correspon a l'àrea ocupada per l'altiplà del Moianès, una zona planera en què hi trobem els municipis de Moià, Castellterçol, Castellcir i part de Granera.

4. A l'**oest** el relleu presenta alçades molt menors, de fins als 500 m als municipis d'Oló, Calders i Monistrol. Es tracta d'una zona ocupada per valls, planes i costes. Presenta una base erosiva important derivada de l'acció de la riera de Calders.

Cobertes del sòl

Mapa cobertes del sòl. 2002.

Font: Programa Miramón i Consorci Forestal de Catalunya

1. Al **nord-est i a l'est**, coincidint aproximadament amb el nord, nord-est dels termes municipals de Moià, l'Estany, Muntanyola i Collsuspina, trobem una àrea caracteritzada per la **presència d'arbres caducifolis** (roure valencià, roure martinenc...) que en molts casos han estat substituïts per pi roig. Hi ha una gran diversitat d'usos del sòl (algunes planes, bosquines i prats, etc.) S'hi inclou també la **zona dels Gronys**.
2. Zona que geogràficament i simbòlicament correspon a la part central de la comarca. Coincideix amb l'**altiplà del Moianès**, en què hi trobem els nuclis urbans de Moià i Castellterçol. S'hi **concentra la població** i l'activitat industrial. Hi predomina el **mosaic agrícola alternat amb bosquines i prats**.

3. Aquesta àrea, que per la seva uniformitat en quant a usos del sòl definim com a una unitat, engloba un territori molt ampli i divers. Comprèn la totalitat del municipi de Granera, la part oriental de Monistrol de Calders, la franja oest de Castellterçol, tota la Vall de Marfà, el límit oest de Moià, i la major part del municipi de Santa Maria d'Oló. Els motius per considerar-lo com un conjunt són els següents:

- **Zona de gran massa forestal** (que correspon a una àrea d'elevat risc d'incendi) amb vegetació mediterrània, en què predomina el roure martinenc a les obagues, i alzinars i pinedes als vessants solells.
- Part d'aquesta unitat està **protegida**, és una zona PEIN.
- Tot i que ocupa una part molt important del Moianès es tracta d'una **zona molt despoblada**.

4. Unitat formada bàsicament per el tram inferior de la Vall de Calders. Hi trobem una base erosiva important formada per l'acció de la riera de Calders i una gran diversitat paisatgística, en què s'hi combina la pineda amb camps de conreu de secà, bosquines i prats. És una zona seca i de poca alçada. Cal destacar la presència de vinya i de nuclis petits de població (Calders i Monistrol) i de població dispersa (urbanitzacions de la Guàrdia a Calders i urbanitzacions de Monistrol).

5. Unitat formada per la carena entre Castellcir i Sant Quirze Safaja. Es tracta de la prolongació cap al sud de la serralada que s'inicia a Collsuspina. Els motius per considerar-la una unitat d'usos del sòl es presenten a continuació:

- S'hi inclou el PEIN de Sauva Negra.
- Vegetació força uniforme formada per una alternança de bosc de pi, bosquines i prats.
- Hi trobem nuclis de població dispersa (urbanitzacions de Sant Quirze i Castellcir).

6. Aquesta unitat integrada per la vall de Tenes i la zona de Sant Miquel del Fai, que administrativament pertany a Sant Quirze però pel que fa al paisatge no la inclouríem al Moianès perquè presenta els següents trets geogràfics:

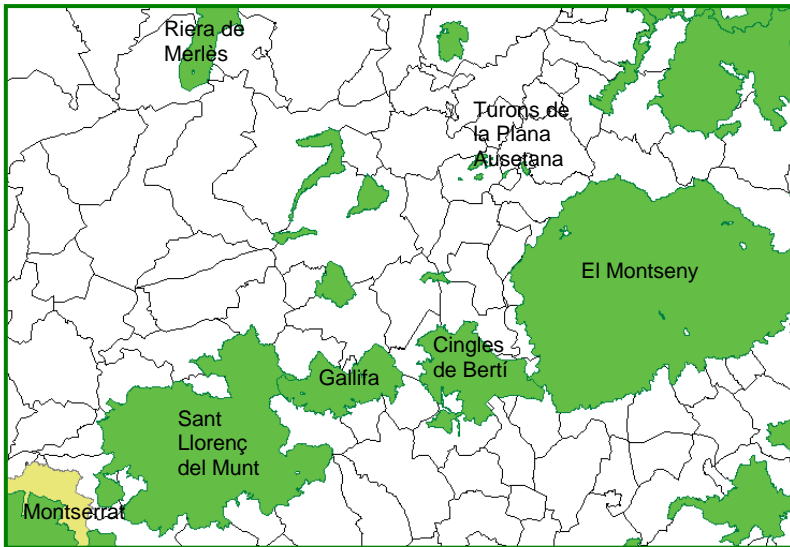
- presenta alçades inferiors a la zona del Moianès.
- el tipus de relleu és el característic de la unitat geogràfica dels Cingles del Bertí.

Espais PEIN

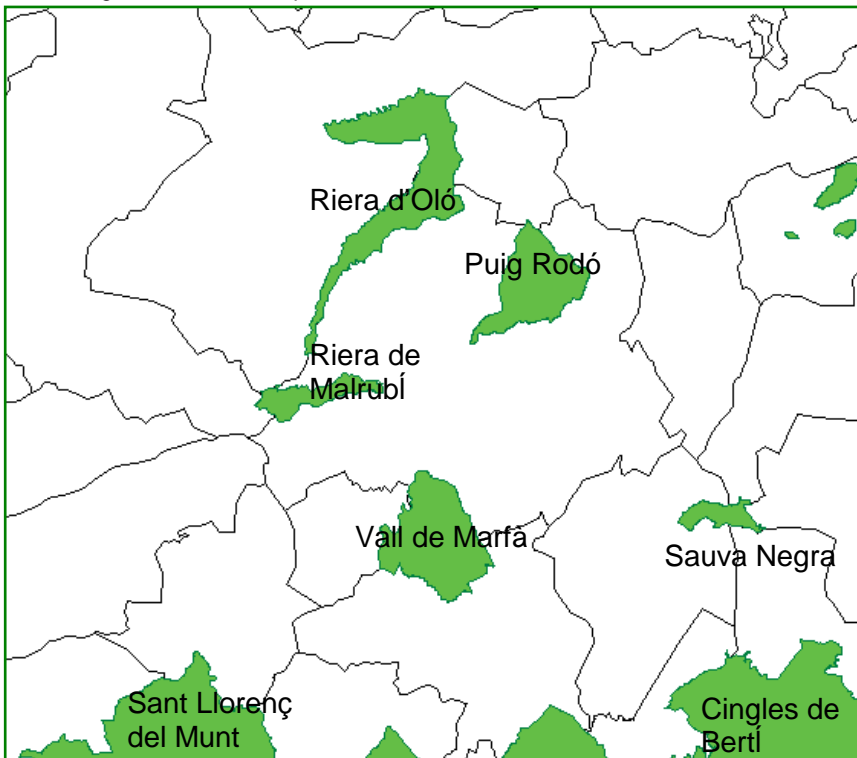
Cal destacar que el Moianès delimita per la part sud amb un ampli cinturó d'espais protegits. D'est a oest trobem el gran parc del Montseny, que enllaça amb els cingles de Bertí, que delimiten amb el municipi de Sant Quirze. Tot seguit, trobem el PEIN de Gallifa, que delimita pel nord amb Castellterçol i Granera i que enllaça amb el gran parc de Sant Llorenç del Munt, que té la frontera al municipi de Monistrol de Calders. Aquest corredor d'espais protegits acaba a l'oest amb el PEIN de Montserrat i té una gran importància paisatgística a nivell nacional.

Al Moianès, existeixen cinc àrees protegides que s'engloben en dos PEIN diferents: per una banda, el **PEIN Sauva Negra**, a Castellcir, símbol del paisatge subhúmit del Moianès. Als cantons solells hi trobem alzinars i boscos de roure martinenc amb boix, així com les fagedes que tan la caracteritzen. Aquest espai no pertany en la seva totalitat al Moianès, ja que inclou els termes de Centelles i d'Hostalets de Balenyà.

Per altra banda, trobem el **PEIN Moianès**, que inclou les quatre àrees protegides restants. Aquestes es troben separades entre elles i presenten característiques comunes, com són un clima submediterrani i una vegetació constituïda bàsicament per roure martinenc i roure de fulla petita. De sud a nord, trobem, en primer lloc, la **Vall de Marfà**, que pertany al terme municipal de Castellcir i s'estructura al voltant de la riera de la Fàbrega. En quant a vegetació, hi predomina la pineda i el bosc de ribera. En segon lloc, trobem l'espai protegit de les **obagues de Bussanya**, que té com a eix principal la **riera de Malrubí**. En tercer lloc, trobem la capçalera de la **riera d'Oió**, amb les obagues de la **serra del Soler** i la riera del Molí del Parer. Per últim, trobem l'espai que se situa al voltant del Puig Rodó i que correspon al punt on neix el torrent i la riera del **Molí d'en Pujol**.

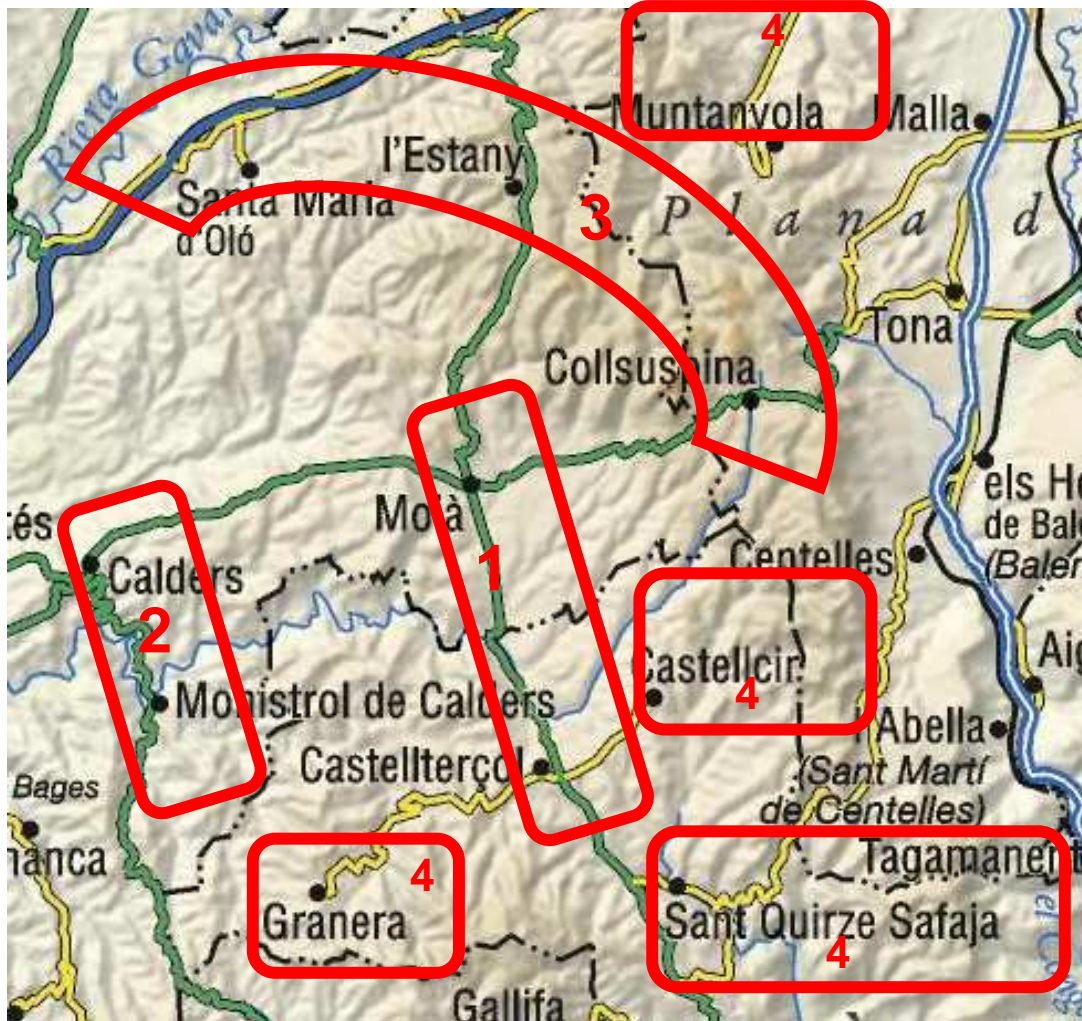
*Cinturó d'Espais Protegits al sud del Moianès
Font: Programa Miramón i Departament de Medi Ambient*

*En aquest mapa s'observen els espais PEIN del Moianès, així com una fracció dels espais protegits de Sant Llorenç del Munt, de Gallifa i dels Cingles del Bertí, que formen part del cinturó d'espais protegits que trobem al sud del Moianès. Al nord-est podem apreciar també una part de l'espai protegit dels Turons de la Plana Ausetana.
Font: Programa Miramón i Departament de Medi Ambient*

Dimensió històrica del paisatge

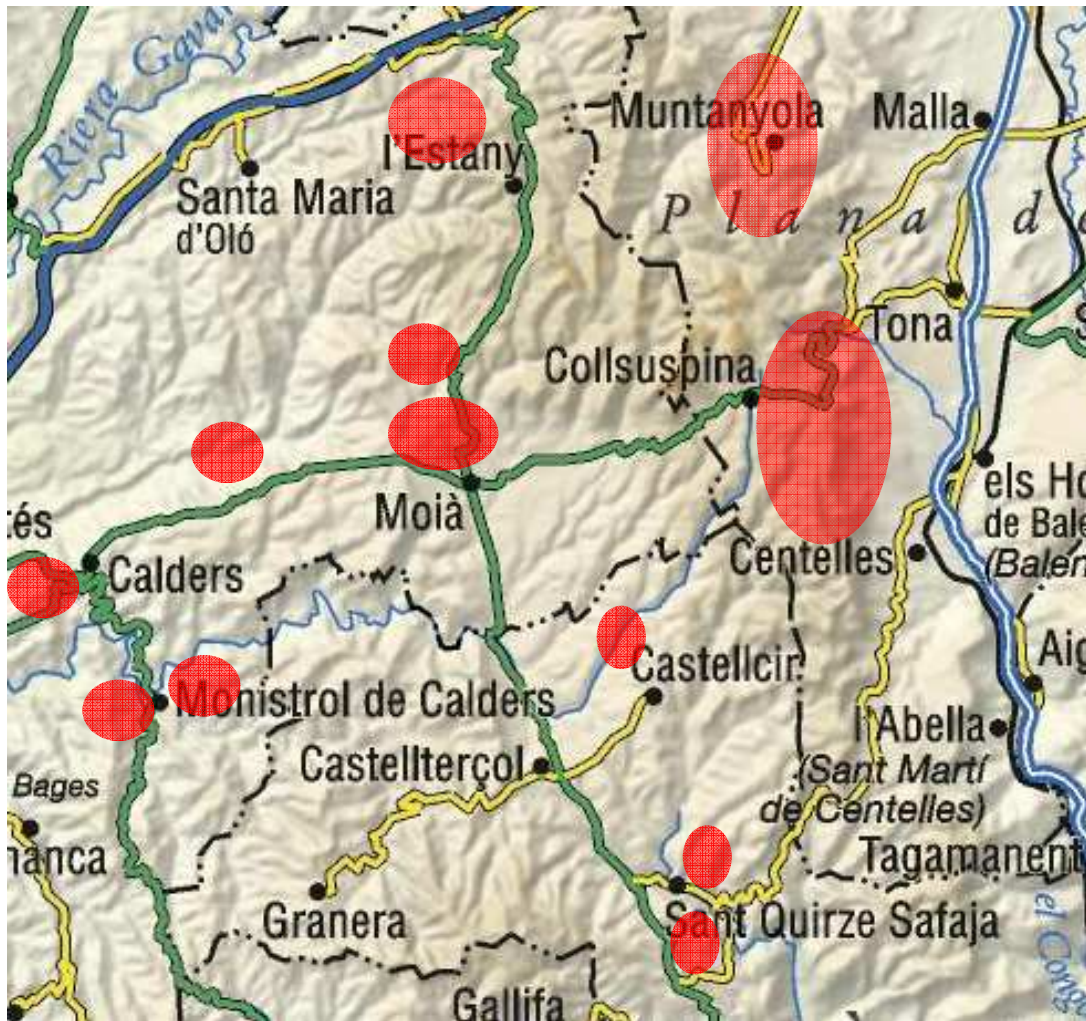
Patrons urbans

Els diferents nuclis de població que integren el Moianès es poden agrupar en blocs en funció dels trets del seu traçat urbà i de la seva evolució en els darrers anys. Vegem-ho:

1. Els dos nuclis urbans principals on es concentra la població són Moià i Castellterçol. Destaca el creixement de Moià, que s'ha distribuït ampliant el perímetre del poble i consolidant la urbanització de Montví.
2. Segons els resultats de les entrevistes, Monistrol de Calders i Calders no són gaire coneguts pels habitants del Moianès degut, entre altres aspectes, a la seva situació geogràfica: Calders és un nexa de connexió entre el Bages i el Moianès, i Monistrol es troba força aïllat (partint del Moianès només s'hi pot accedir des de Calders). Ambdós municipis presenten urbanitzacions (com és la urbanització de la Guàrdia a Calders).
3. Santa Maria d'Oló, l'Estany i Collsuspina s'inclouen en un mateix patró poblacional: són municipis que han crescut poc i que conserven força el seu casc antic i els seus trets urbanístics originals. Cal destacar la urbanització de caire il·legal de Rubís, a l'Estany i l'urbanització del Puigsagordi, a Collsuspina, just al límit est del Moianès.
4. Granera, Castellcir, Muntanyola i Sant Quirze no poden agrupar-se degut al seu caràcter urbanístic propi. Granera és un municipi que es troba totalment aïllat i que conserva en gran mesura el seu traçat urbà original (segons els enquestats, es troba perfectament integrada a l'entorn). Castellcir ha crescut, sobretot en forma d'urbanitzacions (Penyora...) però en l'opinió dels enquestats, ha conservat molt bé el seu paisatge urbà original. Muntanyola és un municipi molt disseminat, estructurat entorn d'una urbanització que, degut a la falta de bones comunicacions amb el Moianès, la seva inclusió en aquest és discutible. En opinió dels enquestats, Sant Quirze presenta un caràcter d'urbanització molt marcat. Tanmateix, al·leguen que conserva la seva bellesa ja que presenta un nucli antic ben conservat.

S'adjunta, així mateix, un mapa amb els principals nuclis d'urbanitzacions del Moianès.

Urbanitzacions principals als municipis del Moianès

Tipologies constructives (masos, molins, barraques, cabanyes, torres, ponts, castells, muralles, esglésies, ermites).

Destaquen les masies i els masos, propis del marc agroforestal que ha predominat al Moianès durant molts segles. També s'han conservat força barraques de vinya, petites construccions de pedra que es troben en els camps de conreu en què els pagesos solien guardar-hi les eines i aixoplugar-se de les inclemències del temps.

Hi ha masos de tipologia molt antiga, com Esplugues, a Castellcir, que està encastada en una balma. També hi ha masos senyorials com El Prat i el Masot a Moià, La Serradora i La Ginebreda a Castellterçol, El Grau a l'Estany, l'Espina a Collsuspina, etc. junt amb moltes altres masies d'un caràcter més senzill, la majoria de les quals no funcionen actualment com a masies. A les rieres s'hi concentren molins.

En general, les esglésies no són un element representatiu del Moianès però cal destacar l'església romànica de Santa Maria de l'Estany, que constitueix un valor patrimonial important del Moianès.

Cal remarcar la presència d'ermites al Moianès, la majoria de les quals estan tancades i han perdut la seva funció litúrgica. Trobem com a exemples, l'ermita romànica de Sta. Cecília a Granera, l'ermita de Sant Cugat de Gavadons a Collsuspina, l'ermita de la Tosca, a Moià, etc.

Distribució històrica de determinades activitats productives condicionades per les característiques del medi (conreu en feixes, colònies industrials, zones de pastura, activitats extractives).

- En quant al tipus de conreus, és característic del Moianès, així com a la major part de la regió de les comarques centrals on el relleu és muntanyós, es fomentà durant molts segles (fins als anys 50 del segle XX aproximadament) el **conreu de feixes**, això és, la creació de terrasses destinades al conreu aprofitant els vessants de les muntanyes. Amb el desenvolupament tecnològic del segle XX tingué lloc una mecanització del sistema agrícola i, consegüentment, es deixaren de practicar les tècniques agrícoles tradicionals (per exemple, el conreu de feixes s'abandonà per la impossibilitat de que màquines com els tractors circulessin pels vessants de les muntanyes). Aquesta tipologia es combina amb camps grans de les planes de l'altiplà del Moianès.

Feixes a l'Estany

- Amb l'abandonament de les terres de conreu del segle XIX tingué lloc una **reforestació natural** d'aquestes àrees. Pel fet d'haver-se trobat ocupades per conreus, a les terres reforestades no hi naixeren les espècies vegetals pròpies del Moianès (sobretot alzina i roure) sinó espècies que se solen trobar en cotes més baixes, bàsicament pi blanc, que s'extén molt més ràpidament que l'alzina i el roure.

Pels volts dels anys 70 del segle XX es va fer una **nova reforestació** a les serres del Grony, Puig Rodó, etc. amb una plantació sobretot de pi.

- Destaca l'apogeu del sector tèxtil del **segle XVII** amb el desenvolupament del **comerç de la llana i l'ofici de paraire**. L'evolució d'aquesta indústria arribà fins a la construcció de colònies tèxtils als municipis de Calders, Monistrol de Calders i Santa Maria d'Oló, etc. i del que se'n conserven testimonis materials, com ara **el rentador de la llana del Roquer**, a Castellterçol que ja al segle XVI servia per a rentar la llana de la indústria tèxtil i, posteriorment, fou utilitzat com a safareig públic.
- Com a activitats productives històriques destaca l'**emmagatzematge de gel i neu en poues** arreu del Moianès, sobretot als municipis de Castellterçol (on destaquen les poues de la Ginebreda), Castellcir i Sant Quirze Safaja, però també a Moià, Calders i Collsuspina.
- En les darreres dècades és important el desenvolupament del turisme rural al Moianès, amb la construcció de cases de turisme rural (com és la casa de Vilarrasa, a Moià) i l'habilitació d'espais d'interès cultural i històric pel turisme (Coves del Toll, monestir de Santa Maria de l'Estany, etc).
- També cal esmentar l'antic forn de calç de les Quingles, al municipi de Calders. Antigament, la calç produïda s'emprava com a material de construcció.

La poua de la Ginebreda, el rentador de llana del Roquer i el forn de calç de les Quingles han estat inclosos en el llistat dels millors elements del patrimoni industrial català pel Museu de la Ciència i la Tècnica de Catalunya.

Rentador de llana del Roquer

Poues de la Ginebreda

Forn de calç de les Quingles

Xarxa de camins antics i altres infraestructures de comunicació i transport (carreteres, ferrocarrils)

- A les entrevistes, s'ha remarcat la pèrdua dels camins o dreceres que antigament servien de nexa entre les diferents poblacions del Moianès. Per exemple, tenim documentació de l'existència d'un camí ral que anava de Vic a Manresa tot passant per Moià, que ha estat substituït per l'actual carretera i del qual avui encara se'n conserva una part. També sabem que entre Collsuspina i Castellcir, a més de l'actual camí que travessa Santa Coloma Sasserra, hi passava una via romana.
- Cal destacar els 2 senders de Gran Recorregut que passen pel Moianès, els anomenats GR 3 i GR 177. Els senders de Gran Recorregut són camins de més de 50 km de longitud que han estat senyalitzats i són admesos per la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya. Concretament, el GR 3 que passa pel Moianès rep el nom de sender Central de Catalunya i va des de Sant Joan de les Abadesses fins a Vallbona de les Monges. El GR 177 fa un circuit que recorre diversos municipis del Moianès.

Senders de Gran Recorregut. A l'esquerra GR 3 i a la dreta GR 177.

- Cal citar també el treball de la Diputació de Barcelona per a la senyalització dels camins del Moianès.
- Pel què fa a carreteres, destaca el pas de l'eix Transversal pel límit nord-oest del Moianès, a través del municipi de Santa Maria d'Oló.

Infraestructures hidràuliques (embassaments, xarxes de canals i recs).

- En quant a infraestructures hidràuliques, destaca l'antic estany format per l'acumulació de les aigües al municipi de l'Estany, que fou dessecat al segle XVI per evitar el paludisme i les infeccions associades a l'aigua. Cal tenir present també les preses, que tenien una doble finalitat: o bé estaven destinades a la indústria tèxtil i situades al costat de fàbriques (com és el cas de la presa del pantà de Granera) o bé simplement per regular la quantitat d'aigua de pantans amb finalitats lúdiques (pantà de Moià). També hi ha restes de múltiples rescloses que permetien augmentar el nivell de l'aigua per canalitzar l'aigua per a basses de molins.
- L'increment de població ha fet que els darrers anys hagi calgut millorar els pous d'extracció d'aigües i els sistemes d'aigües canalitzades dels diferents municipis del Moianès. En municipis com Granera tot just s'estan començant a implantar millores, i fa poc han aconseguit fer arribar l'aigua corrent a les cases.
- L'ús dels nous sistemes de regadiu, com és el rec per goteig, ha permès el cultiu d'espècies en vivers, com per exemple el que es troba ubicat al Castell de Castellterçol.

D.2. Valors paisatgístics del Moianès

Valors històrics

Sistemes de rec autòctons (formats per recs tradicionals, fonts, ponts de pedra, passeres, pous, sínies).

Tal i com s'ha posat en relleu en les entrevistes, cada vegada es fa menys ús de les fonts al Moianès, la majoria s'estan perdent i estan contaminades (en moltes no aflora aigua potable...). El seu abandonament es deu, en part, al fet que moltes d'elles es troben en camins que avui han caigut en desús i que ja no tenen l'utilitat que tenien abans (servien per abastir d'aigua als masos, per a les feines del camp, etc.). No obstant, algunes fonts s'han mantingut fins a l'actualitat. Alguns exemples són les fonts del Prat del Pou, de Pontarró, de Sant Antoni i de l'Àngel i Canals a Castellterçol.

- En terrenys tous, on en profunditat hi havia aigua, s'hi construïa un pou. Era una manera còmoda i segura de tenir aigua pel consum de les cases i pel bestiar. Podem trobar-ne en moltes masies i cases antigues dels nuclis urbans.
- La cisterna era una construcció, normalment adossada o construïda a l'interior del mas o de les cases per emmagatzemar l'aigua pluvial. L'aigua es recollia de la teulada i pels baixants es feia entrar a la cisterna. De la mateixa manera que els pous, les trobem en antigues masies i cases de poble.
- Un dels primers elements per emmagatzemar aigua són les basses. Un cop plenes, permetien regar uns quants horts i també servien pel bestiar. En podem trobar al voltant de molts masos del Moianès.
- En alguns vivers o basses s'aprofitava una paret per posar-hi les lloses inclinades cap endins per poder-hi rentar la roba i així es concebia un safareig. Un exemple és el safareig del Roquer, que es troba a Castellterçol, data del segle XVI i fou recentment restaurat.

- Un dels principals recursos que s'utilitzava per dur l'aigua on calia era conduir-la per un rec. S'utilitzava per regar els horts o per omplir les basses per així tenir-ne per quan se'n necessitava.
- La construcció d'una resclosa permet desviar el curs d'una riera cap a un rec. Tenim com a exemple l'antiga resclosa del torrent de la Fàbrega.

Resclosa del torrent de la Fàbrega.

Actualment, la major part d'aquests sistemes de rec han quedat obsolets gràcies als serveis municipals de canalització de l'aigua.

Restes arqueològiques.

- Com a valor arqueològic més important del Moianès trobem les Coves del Toll i de les Toixoneres, unes coves prehistòriques que es troben entre Moià i Collsuspina que han estat font d'estudi i d'excavacions a mans d'arqueòlegs reconeguts. En destaquen les restes faunístiques del Quaternari, així com de ceràmica, algunes de les quals es poden contemplar en el Museu Arqueològic de Moià. Actualment estan habilitades per ser visitades de forma força massiva.
- Al Moianès trobem també restes d'antics dòlmens o megàlits, com són els de Puig-Rodó, Pla del Cuspinar i Santa Magdalena a Moià, el dolmen del Criac a Castellterçol, el del pla de Trullàs a Monistrol de Calders, etc.

Dolmen del Pla de Trullàs, a Monistrol de Calders.

Centres històrics dels nuclis urbans o altres conjunts arquitectònics (colònies industrials).

A tots els pobles del Moianès s'ha conservat el casc antic, que se sol estructurar al voltant de l'església. Alguns d'aquests cascs antics tenen elements de gran valor històric i patrimonial, com són l'església i el claustre de Santa Maria de l'Estany, l'església barroca de Moià i la trama del poble emmurallat, el castell de Granera, el castell de la popa de Castellcir, etc. Destaquen també les colònia industrial de Can Jorba, a Calders i la colònia industrial de Santa Maria d'Oló.

Estructures parcel·làries i els seus límits (marges, murs, tanques, closes).

En els seus orígens els pobles solien estar constituïts per carrers sinuosos amb cases unides entre elles per parets mitgeres. L'estructura parcel·lària típica era la gòtica: cases amb un hort a la part posterior. Aquest hort coincidia amb l'hort de la casa oposada del carrer paral·lel. Ambdós horts formaven un pati interior. Actualment, en la construcció preval l'estructura parcel·lària basada en cases unifamiliars amb jardí a la perifèria o cases adossades al centre dels nuclis urbans, tot i que encara podem observar l'estructura gòtica en el casc antic dels diferents municipis.

Estructura parcel·lària gòtica del casc antic de Mojà

Sistemes d'infraestructures de contenció de sòls (terrasses, bancals).

Antigament, el sistema més emprat en la contenció del sòl era la construcció de murs de pedra seca, que servien per delimitar els camps de conreu (sobretot per anar construint diferents terrasses o feixes). També s'utilitzava la vegetació.

Pel que fa a la propietat, fins fa poc s'usava la vegetació i murs de formigó en la contenció dels pendents però cada vegada més s'estan promovent els antics murs de pedra seca amb la diferència que en la construcció dels actuals s'empren grans blocs de pedra, que tenen un fort impacte paisatgístic, degut a la mida desproporcionadament gran de les pedres.

Mur de contenció de grans blocs a Calders Antics murs de pedra seca a Santa Maria d'Oló

Espais on es desenvolupen tècniques de treball tradicional

El conreu en forma d'horts encara és fomentat per la gent gran com a activitat de lleure i pel consum propi i recentment s'està introduint la cultura del conreus d'horts ecològics entre els joves. Destaquen els horts de Castellnou a Moià, regits per normes comunes pel que fa a temes de rec.

Xarxa de camins públics i camins ramaders

Ja s'ha comentat en un capítol anterior la presència de senders de Gran Recorregut al Moianès. A tots aquests camins s'hi afegeixen rutes per bicicletes i altres mitjans de transport que es fan en pàgines web i que no necessiten de marques en el terra per a l'orientació, pel gradual ús del GPS.

Pel que fa als camins ramaders, pel Moianès creuava un important camí que conduïa els ramats de les planes del Vallès al Pirineu. Hi havia dues branques principals que conflüïen a prop de Moià: un camí que pujava per Sant Feliu de Codines seguint un itinerari força proper a l'actual carretera i un altre que, procedent de Gallifa, arribava a Castellterçol pel sector de Sant Julià d'Úixols. Aquest camí passava prop de La Ginebreda, La Fàbrega, el Pla del Boix, La Coma, la riera de Castellnou, La Torreta, la Costa Ramadera, La Caseta Alta, Garfís i la Serra de Postius per, en l'actual Eix Transversal, dirigir-se al Lliçanès.

Valors socials

Itineraris, sobretot els accessibles a les persones amb problemes de mobilitat

El Moianès es caracteritza pels seus pobles de relleu irregular amb grans desnivells, carrers i voreres estretes, sòls coberts per llambordes, etc. Aquests factors dificulten la mobilitat sobretot als discapacitats, així com a les persones de la tercera edat, a les mares amb cotxets... No obstant, els edificis públics (escoles, ajuntaments, supermercats, biblioteques...) estan habilitats amb rampes, atenent a les diferents necessitats socials en quant a mobilitat.

Malgrat els avenços en els darrers anys, encara cal impulsar moltes obres públiques per optimitzar la mobilitat (construcció de rampes per millorar l'accés als diferents espais públics com són autobusos, comerços, passos de vianants...).

Gaudi o lleure

Tot i el creixement considerable d'alguns nuclis de població (sobretot de Moià) el territori del Moianès segueix mantenint el seu caràcter rural de zones forestals i agrícoles alternades amb petits nuclis urbans, la majoria dels quals conserven força bé els seus valors tradicionals. Pel fet de tractar-se de nuclis petits, tot i garantir els serveis bàsics, no presenten massa oferta de lleure (en referència a les activitats de lleure promogudes per la societat). Destaca la manca d'oferta cultural (teatre, cinema, música...). No obstant això, els trets naturals de l'indret permeten realitzar determinades activitats de lleure a l'aire lliure, com són diverses activitats esportives (senderisme, el ciclisme, escalada, córrer, pícnic, caça, buscar bolets...).

Pel que fa a oferta de lleure en funció dels grups socials, considerem que la oferta present permet mantenir la qualitat de vida i la tranquil·litat. Per això diem que tots els grups socials s'hi veuen afavorits, però sobretot s'adequa a les necessitats d'oci de la tercera edat. El grup més desafavorit en aquest sentit és el format pels joves.

Passeig, repòs, lloc de trobada

Com a espais destinats al passeig i al repòs, destaquen els parcs presents als diferents municipis, així com els camins habilitats que travessen zones forestals i agrícoles. També cal destacar els senders condicionats pel ciclisme. Cal peatonalitzar més els carrers dels nuclis urbans principals (sobretot Moià i Castellterçol). Com a llocs de trobada principals destaquen els bars i les places dels diferents municipis.

Observació de panoràmiques (miradors, recorreguts...).

Trobem diverses àrees que, per la seva situació geogràfica (alçada superior a l'espai circumdant, espai obert amb el mínim d'obstacles: accidents geogràfics, vegetació, construccions ...), ofereixen una conca visual i una panoràmica àmplies d'una fracció del territori del Moianès. Els miradors principals del Moianès són els següents:

Moià:

- **Mirador de la creu:** de fàcil accés amb vehicle (per carretera), hi ha tradició d'anar-hi, està molt ben condicionat per les visites (accés a persones amb mobilitat reduïda, fonts, herbolari, papereres...). Ofereix una molt bona perspectiva de l'altiplà (al nord s'aprecia el PEIN de Puig Rodó, a l'est els gronys, la zona elevada de la serra de Collsuspina i, al fons, el Montseny. Cap al sud-est trobem la serra de Castellcir i cap al sud Castellterçol. Cap al sud-oest s'hi observa, en primer terme, la Vall de Marfà i al fons Sant Llorenç del Munt i el Montcau. Cap a l'oest s'hi aprecia Montserrat i el Pla del Bages. Caminant uns 200 m des d'aquest mirador en direcció nord es pot observar els Pirineus.
- **Montbrú (camp de golf):** en el camí d'accés al camp de golf trobem diversos espais des dels quals hi ha una gran perspectiva del nucli urbà de Moià i es pot apreciar el paisatge que trobem en direcció est i nord-est.

- **Revolt de l'àliga (Roques Tallades):** Seguint el camí de Montbrú s'arriba a Roques Tallades, un cingle que constitueix un espai molt poc freqüentat en què s'hi troba el Revolt de l'àliga, un espai que ofereix una gran perspectiva de la Vall de Marfà i de Monistrol de Calders.

El mirador de la Creu, una tarda d'hivern a la posta del Sol

Castellterçol:

- **Sant Julià d'Úixols:** església romànica situada al sud-oest de Castellterçol que ofereix una àmplia perspectiva de Granera, del nord del Moianès i els Pirineus.

- **Les Pujades:** masia que durant molts anys acollí una comunitat de practicants de ioga. S'aprecia molt bé la muntanya de Sant Sadurní de Gallifa i tota la zona boscosa circumdant, que és feréstega i conté vegetació espessa.
- **La Creueta:** muntanya a la qual s'hi accedeix des de la carretera de Granera. S'hi pot arribar des de Castellterçol a peu amb un trajecte de 15 minuts. Ofereix una bona vista del nucli urbà de Castellterçol. També es poden observar els municipis de Moià i Castellcir.

L'Estany:

- **Puig de la Caritat:** muntanya que, en direcció sud, ofereix unes perspectives molt àmplies de l'Estany i el seu entorn. Cap al nord s'aprecien la comarca natural del Lluçanès i els Pirineus. Cap a l'oest s'observa la Serra d'Oló.
- **La Serreta:** de fàcil accés des de l'Estany tan amb cotxe com a peu, és una zona en què hi destaca una antena de telefonia mòbil que està pintada segons els colors de l'entorn paisatgístic (verd-vegetació, blau-cel...), per minoritzar l'impacte que presenta. Està habilitat per les visites mitjançant uns plafons que informen sobre els punts de relleu més destacats de l'espai circumdant.

Collsuspina:

- **Sant Cugat de Gavadons:** ermita romànica que dóna nom al mirador habilitat per les visites (plafons explicatius) en què està situada. S'hi pot apreciar Collsuspina, la Plana de Vic i el Montseny.
- **Coll de la Pullosa:** limita el Moianès en direcció est. Zona molt freqüentada ja que s'hi troba la carretera que permet l'accés a Vic. Ofereix una perspectiva de la plana de Vic, del Montseny i del Cabrerès.
- **Puigsagordi:** encara que administrativament el puig pertany al municipi de Balenyà coincideix amb els límits del Moianès i presenta una vista molt àmplia de Centelles, el Montseny i la riera del Congost.

Castellcir:

- **Castell de la Popa.** És una de les zones més elevades de Castellcir i té boens perspectives a les zones boscoses de Sauva Negra i del terme.

Granera:

- **Mirador de Granera:** situat a l'entrada del nucli urbà (carrer del Castell). Des d'aquest mirador es poden apreciar Sant Llorenç, el Montcau i el municipi de Monistrol de Calders. Paisatgísticament s'hi observa una àmplia zona forestal molt afectada encara per l'incendi de Sant Llorenç del Munt de l'any 2003.

Mirador de Granera

Oló:

- Plaça de l'església del poble vell: ofereix una gran perspectiva de l'entorn d'Oló.
- **Mas Els Plans:** ofereix una vista del nucli urbà d'Oló, tant del seu poble vell com del nou, amb el seu nucli industrial.
- L'accés a Oló per la carretera de l'Estany es fa a través d'una carena que ofereix una gran perspectiva de la vall de la Gavarresa i el Lluçanès.

Des del poble vell d'Oló hi ha gran perspectiva per estar dalt d'un turó isolat

Sant Quirze:

- **Puig d'Olena:** situat a 819 m d'altitud, al terme de Sant Quirze de Safaja. Ofereix una bona vista de la Vall de Tenes i la de Rossinyol.
- **Coll de Poses:** ofereix una bona vista del Montseny i, concretament, de Matagalls. És la porta d'entrada del Moianès.

Calders:

- **Mirador del Castell:** mirador molt ben habilitat per les visites (plafons, valles de seguretat...) que ofereix una perspectiva que té com a element central la muntanya del castell de Calders, formada per l'acció d'un meandre de la riera de Calders.
- **Vista Pirineus:** mirador situat a la urbanització de la Guàrdia que ofereix una bona vista d'Artés i dels Pirineus.

- A la carretera d'accés a Calders, prop de la gasolinera trobem un espai no habilitat per les visites i poc freqüentat que permet apreciar tot el límit nord del Moianès que ve donat per la riera de Malrubí i la seva conca d'erosió.

Mirador de Calders

Monistrol de Calders:

- **Coll de la carretera de Granera:** mirador que ofereix una àmplia perspectiva del municipi de Monistrol. Es pot apreciar el seu caràcter disseminat. A l'altre costat del coll s'hi pot observar la zona forestal de Rubió (casa de pagès que dóna nom a aquesta) i el límit entre el bosc que fou cremat a l'incendi del 2003 i el que no.
- **Mirador del Pla de Trullàs.** S'hi pot accedir pel camí de Granera o per la part de la urbanització Masia del Solà, i des de el mirador s'hi poden observar una fantàstica vista panoràmica cap a la Mola, els Pirineus i la Vall de Marfà.

Espais de conservació privada.

Actualment, el municipi de Moià presenta una forta polèmica en termes de propietat privada en el marc de l'ordenació territorial, ja que diversos espais de caràcter públic presenten un conflicte administratiu entre els propietaris i l'ajuntament. Es tracta, en primer lloc, de la tensió generada per l'excessiva urbanització i per criteris molt permisius en matèria de construcció en llocs de fort pendent o espais que es consideraven públics (torrent del Vall).

També hi ha descontent per la manca d'equipaments, com és el cas del teatre del Casal, l'únic al poble que fou tancat pel mal estat de conservació de la seva estructura. No obstant, es pot dir que es tracta del valor cultural i social (punt de trobada dels vilatans) que més identifica Moià i els seus voltants i que s'ha perdut. Avui, des d'una plataforma es pretén recuperar aquest espai però sense massa avenços degut a que és propietat de l'església i l'ajuntament no l'ha adquirit.

Quan s'afirma (com és en el cas de les entrevistes efectuades) que el sotabosc de les zones forestals és brut cal tenir en compte que les zones forestals són privades gairebé en la seva totalitat i que degut al fet que la seva explotació no resulta rendible els propietaris han optat per no cuidar-les. Canviar-ne la política de gestió, doncs, no és fàcil.

Valors simbòlics i identitaris

Observant i estudiant el paisatge del Moianès concloem que es caracteritza principalment pel **caràcter unitari** de les diferents àrees que el conformen. Parlem d'unitat paisatgística, climàtica i urbana, tal i com han expressat els entrevistats. En quant a paisatge, el Moianès té com a característica principal el **marc agroforestal**, això és, alternança de zones agrícoles amb presència de masies i zones forestals.

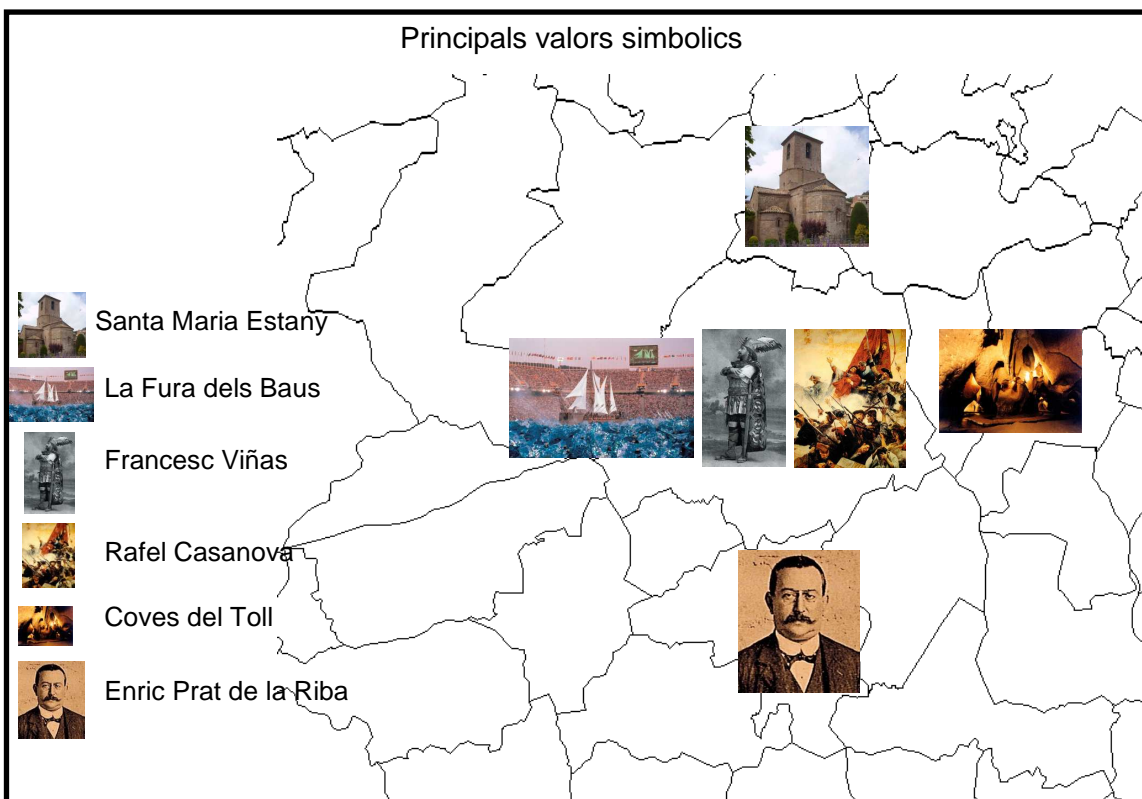
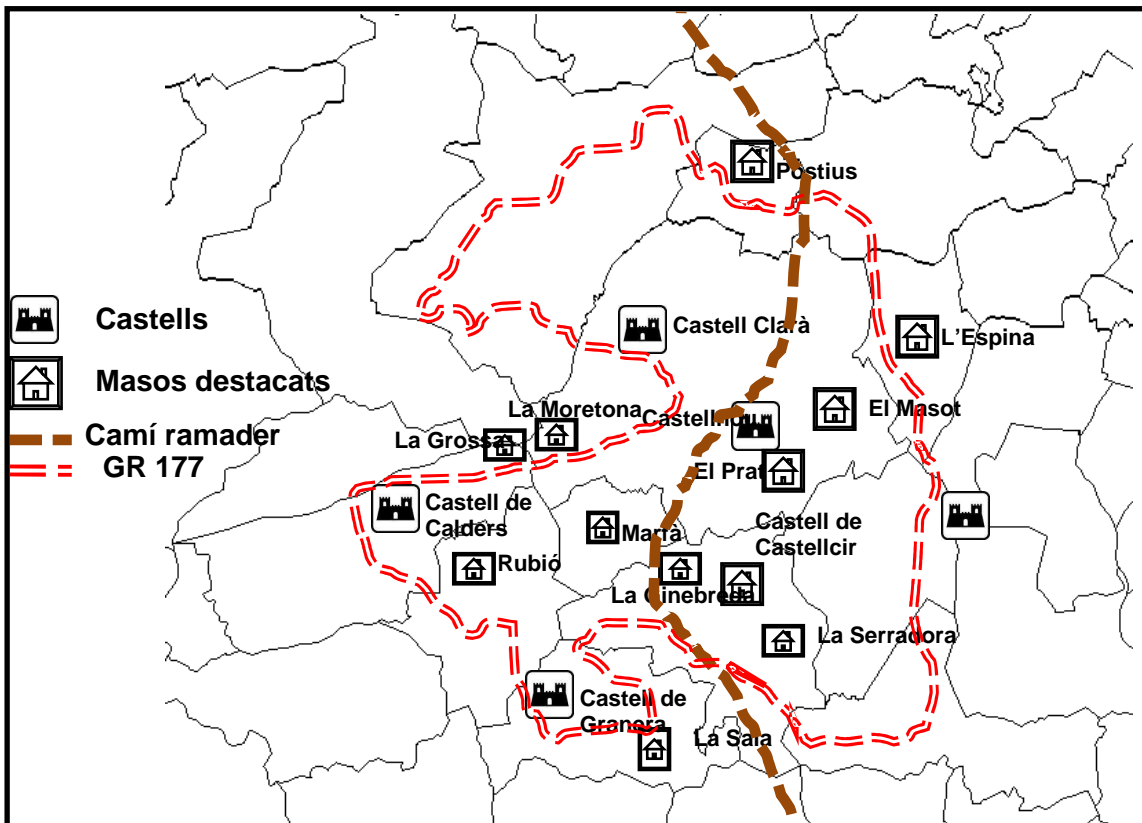
Pel que fa al clima, els entrevistats han destacat que el Moianès presenta un **microclima propi**.

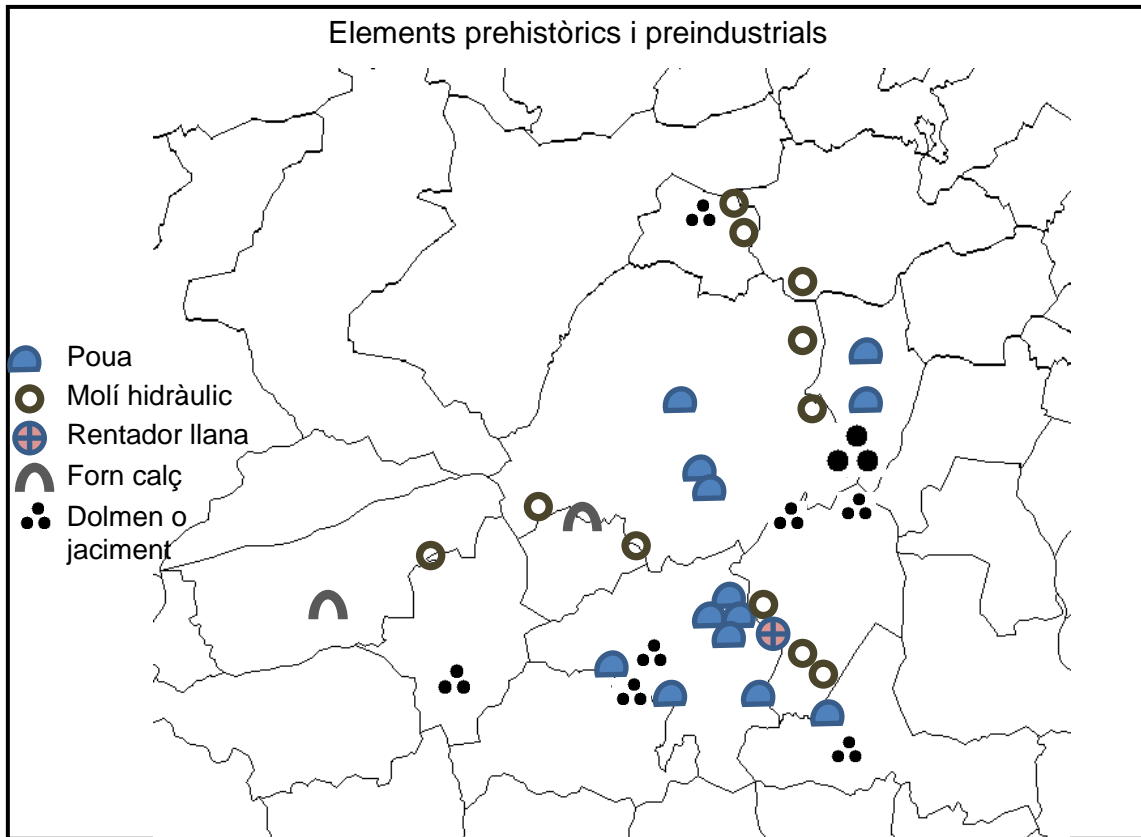
En quant a urbanització, malgrat les seves diferències i el seu creixement, en algunes zones desmesurat i contradictori amb el paisatge, en general els diferents **municipis** que conformen el Moianès es caracteritzen per l'**harmonia** que mantenen **amb el paisatge**. El **relleu muntanyós** també és força característic del Moianès així com el fet que estructuralment formi un **altiplà**.

Socialment, s'ha fet al·lusió a l'elaboració de **productes alimentaris artesans** (formatge, embotits, bolets...) pròpia del Moianès.

Històricament, al Moianès hi naixeren i hi visqueren dues personalitats destacades: **Rafael Casanova**, que nasqué a Moià i fou conseller en cap de la ciutat de Barcelona. Tingué un paper destacat en la Guerra de Successió (1714), en què exercí com a comandant i fou abatut. La seva casa natal ha estat habilitada com a museu. **Enric Prat de la Riba**, que va néixer a Castellterçol i que a principis del segle XX fou president de la Mancomunitat de Catalunya. La seva casa natal ha estat habilitada com a museu. El municipi de Moià també acollí en **Francesc Viñas**, tenor wagnerià dels segles XIX-XX reconegut mundialment. Com a èlit actual, cal destacar la companyia de teatre anomenada **La Fura dels Baus**, els membres de la qual naixeren al Moianès.

Com a opinió comuna dels enquestats destaca la percepció dels **Gronys**, la **Vall de Marfà** o el **Monestir de l'Estany** com a espais més característics del Moianès.

Valors espirituals i religiosos

Àrees de dòlmens, sepulcres i altres enterraments.

Tal i com hem constatat a l'apartat de restes arqueològiques, al Moianès s'hi troben dòlmens o megàlits, construccions prehistòriques formades per dues lloses verticals cobertes per una en posició horitzontal que formen una cambra funerària. Al Moianès hi trobem el dolmen de Puig-Rodó, el del Pla del Cuspinar i el de Santa Magdalena a Moià, el dolmen del Criac, del Padrós, del Masclamí i del Gavatx a Castellterçol, el del Pla de Trullàs a Monistrol, etc. Convé esmentar també les coves del Toll, que els prehistòrics utilitzaren, a més de com a habitatge, com a sepulcre.

D.3. Propostes de millora

- Cal tenir en compte que els municipis del Moianès actual estan distribuïts en tres comarques diferents i que prèviament a la divisió del territori català en vegueries es redefiniran les comarques. En el meu treball queda demostrat que el Moianès és una comarca natural ja que el paisatge, en tots els nivells, és homogeni al llarg de tota la regió. **Proposo, doncs, que aquesta unitat es reflecteixi en les vegueries** englobant tots els municipis del Moianès en una mateixa vegueria per tal de reforçar-lo com a unitat a nivell paisatgístic i, al mateix temps com a comarca administrativa. No té cap sentit, en tot cas, la distribució actual en 3 comarques diferents. Per aconseguir-ho calen moltes actuacions, segurament molt complexes. N'hi ha de fàcils, però, com les que es mostren a la pàgina 92. Un cartell en totes les carreteres d'accés al Moianès presentant la comarca és una forma de crear identitat.
- Tal i com hem comentat en la part escrita, la delimitació del Moianès com a unitat paisatgística feta per l'**Observatori del Paisatge** presenta alguns límits poc clars, com són, per exemple, la inclusió en la unitat de només una part del municipi de Santa Maria d'Oló quan el límit l'hauria de marcar l'eix transversal. En el mapa de la unitat, no s'especifica tampoc si els municipis de Granera, Castellterçol i Castellcir formen part de la unitat, quan no hi ha dubte que s'hi haurien d'incloure per la seva coherència a nivell paisatgístic amb la resta del Moianès. En canvi incorporen Muntanyola que té tot el sentit físic, però tindria dificultats la seva vinculació administrativa. Per últim, la unitat s'extén fins als límits administratius de Calders quan s'hauria de donar prioritat als trets paisatgístics. En relació al punt anterior cal aconseguir uns límits coherents i únics en tots els aspectes.
- Una acció clau en la millora paisatgística és la clara delimitació dels diversos usos del sòl en els processos d'ordenació territorial a nivell local. Així, cal remarcar la distinció entre zones conreables, urbanitzables, forestals, industrials protegides, etc. Està clar que fins fa pocs anys aquests valors no eren socialment importants, però encara en

l'actualitat proliferen petites zones industrials que tenen molt d'impacte en el paisatge. Seria important **reduir les petites zones industrials concentrant-les** (ningú va a peu a les indústries i per tant un minut o dos de desplaçament no són importants).

- **Minvar l'impacte paisatgístic de les zones industrials, ramaderes, urbanes...** tot cercant la màxima integració amb l'entorn. Per fer-ho, cal considerar el Moianès com a unitat paisatgística i així establir una normativa que s'inclogui en un catàleg de paisatge de la zona i que pugui ser reclamada per mitjà d'una carta de paisatge. Exemples de mesures són les que he aplicat en les imatges adjuntes en aquest apartat, com és ara la de construcció de parets verdes (plantació de vegetació) per tal de dissimular aquestes àrees, evitar l'edificació per sobre de la línia de l'horitzó, pintar els edificis, infraestructures (entrades, tanques...) amb colors cromàticament harmònics amb l'entorn paisatgístic, evitar o dissimular els **murs de contenció de sòls amb grans blocs de pedra** que se solen aplicar a les propietats privades. També seria important difondre els valors tradicionals de la construcció per veure si la gent els incorpora.
- **Millorar la qualitat paisatgística dels accessos als nuclis urbans i a l'entorn de les carreteres.** Per fer-ho, cal tenir en compte la visibilitat des de la via d'accés (normalment carretera). Una mesura que aplicable és la plantació d'una filera d'arbres o arbusts a les dues bandes de la carretera per tal de minimitzar l'impacte de l'entorn i concebre una entrada estèticament més harmònica. També es poden establir barreres naturals per tal de dissimular les zones d'impacte.
- Actualment, al Moianès trobem diferents espais protegits (PEIN) aïllats entre ells. Considerant la seva proximitat i per tal d'homogeneitzar el seu caràcter i la seva gestió, fóra bo unir els diferents espais protegits en un **corredor d'espais PEIN**. La unió més clara seria la del PEIN de Bussanya i la riera de Malrubí amb el PEIN de la riera d'Oló, ja que són els espais més propers i mantenen una continuïtat morfològica considerable. Una altra proposta, encara que més discutible, és la de la unió del PEIN de la riera d'Oló i el PEIN de Puigrodó. Mitjançant

aquestes dues unions es podia traçar un ampli corredor en forma d'arc d'espais PEIN, que abarcaria la zona nord del Moianès.

- **Reivindicar els arbres autòctons del Moianès**, especialment el roure i l'alzina, ja que les reforestacions que s'han dut a terme han estat sobretot de pi, ja que aquest últim s'extén molt més, però no és propi de la zona. Per tant, caldria promocionar els pocs **roures monumentals** del Moianès.
- Com a mesura ecològica, social i estètica es fa necessari millorar la qualitat dels aqüífers del Moianès (rieres i embassaments). Per fer-ho, cal optimitzar el funcionament de les depuradores actuals i instal·lar-ne de noves allà on siguin necessàries. Trobem com a exemple, la depuradora que s'està construint actualment a Montví. Així mateix, rehabilitar algunes de les antigues fonts avui abandonades (potabilitzant-les).
- A l'aproximació al catàleg del paisatge s'ha fet esment dels diferents miradors i conques visuals corresponents. Seria bo promoure (donar a conèixer, tenir cura) dels que ja estan condicionats i habilitar nous miradors en punts estratègics com és el mirador de l'entrada de Calders al peu de la carretera o bé el de Monistrol de Calders que ofereix una àmplia vista del nucli urbà, del mas de Rubió... entre d'altres.
- **Potenciar els valors que identifiquen el Moianès**, ja siguin restes arqueològiques (dòlmens, avencs...), històriques (poues, barraques de vinya, casc antic dels municipis, colònies industrials, ermites...), valors simbòlics i culturals (reivindicar la figura de Màrius Torres...). Es podrien millorar les condicions d'accessibilitat a aquests punts d'interès (tot senyalitzant la ruta, netejant els camins...), ofertar-los com a llocs rellevants del Moianès (ja sigui en forma de tríptics, disseny de rutes, potenciant l'organisme del Consorci del Moianès, una de les funcions del qual és desenvolupar aquesta tasca). És important tenir molt en compte la opinió ciutadana a l'hora de determinar els valors més rellevants de la zona. Per exemple, segons els entrevistats, els tres valors que més identifiquen el Moianès són els Gronys, la Vall de Marfà i el Monestir de Santa Maria de l'Estany.

- Promoure el turisme rural tot unificant les cases de turisme rural repartides en els diferents municipis, fent propaganda de l'àrea.
- A les entrevistes, s'ha posat especial èmfasi a la pèrdua i al **mal estat dels antics camins**, com són els que connectaven els diferents municipis del Moianès. Fóra bo recuperar-los, netejar-los, **senyalitzar-los adequadament i donar-los a conèixer en forma de caminades populars, oferta d'esport, lleure i turisme rural**. Paral·lelament, difondre informació sobre els senders de Gran Recorregut (GR) que travessen la comarca.
- **Fomentar els productes i empreses a nivell local i comarcal**, sobretot aquelles que ofereixen **productes artesanals** de qualitat propis de la zona, com és ara la formatgeria de Montbrú, el Canadell, etc. Així mateix, vetllar per la continuïtat d'algunes pràctiques i oficis artesans tot promovent activitats de formació adreçades als joves. Per exemple, l'ofici de rellotger, campaner, cisteller, pastor, etc.
- Promoure activitats lúdiques i esportives a l'aire lliure per totes les edats, motivant especialment als joves, com són l'escalada, gimcanes, curses, marxes, ciclisme, ja que el nostre entorn és propici al desenvolupament d'aquestes activitats.
- Oferir incentius a propietaris de zones forestals per preservar els boscos, mantenir-los nets i reduir al màxim el risc d'incendi . Aquesta tasca hauria de reclamar-se en un catàleg o carta de paisatge i ser subvencionada preferiblement pels òrgans administratius corresponents.
- Reforçar la interrelació entre els municipis que formen part del Moianès tot promovent activitats comunes (festes populars com són els Tres Tombs, fires de productes artesanals, organitzar caminades populars, espectacles i concerts pels joves...).
- **Intensificar la rigurositat de la legislació vigent en quant a ordenació territorial** actualitzar-la amb postulats que garanteixin la qualitat paisatgística de la zona i ofereixin un creixement sostenible dels nuclis urbans. Cal regularitzar les urbanitzacions il·legals que trobem en diferents municipis del Moianès. A nivell estètic, són interessants les

propostes de manteniment de l'harmonia entre les zones urbanes i el seu entorn, com podria ser construir seguint l'antiga estructura parcel·laria gòtica que trobem en el casc antic dels diferents municipis.

A continuació es mostren alguns aspectes estèticament inharmònics, així com algunes propostes de millora que s'han fet mitjançant el programa *Photo Shop*.

Moià des de la carretera de Vic. Les cases no són pas grans en alçada, però, des d'aquesta perspectiva, fan una gran sensació de muralla. Caldria tenir en compte l'impacte visual de les fileres de construccions

El punt de vista és important. Des de la Creu, la casa sola no té un gran impacte. Però la terra que han remogut equival a 3 cases més i l'impacte és del total, no de la zona edificada. A més des de l'entrada de la població trenca la línia de l'horitzó de Moià.

Bloc molt gran. Es veu des de qualsevol perspectiva de Moià. Molt impacte visual. construït en un terreny de molt pendent on no tindria sentit construir

El color de l'antena de La Serreta de l'Estany fa que tingui un impacte molt menor que les de Puigsagordi.

La línia d'alta tensió que travessa el Moianès per la riera de Malrubí (PEIN) té impacte visual. Al Montseny les torres són verdes i es veuen molt menys.

Proposta de millora amb tanca vegetal en l'accés a Calders des d'Artés

Es difícil reducir els impactes de la fàbrica de pinsos. Una filera d'arbres hi ajudaria

La moda de les parets amb roques molt grans dóna una sensació estranya. Pintant amb el mateix color de la casa quedaria millor.

La teuleria de Mas Badó és una zona molt degradada. L'enderrocament faria l'entrada al Moianès més agradable.

petits detalls de vegetació canvia molt l'aspecte del paisatge Amb

E. Conclusions

El paisatge no és un teló de fons sinó, més aviat, l'escenari o el teatre sencer, el que hem heretat i el que transformem dia a dia. Com plantejava en la hipòtesi de treball, els estudis teòrics mostren clarament que el paisatge influeix en l'estat d'ànim de les persones i és l'espai on les ciutats projecten valors identitaris. Segons com estigui modelat aquest paisatge ens hi sentirem més a prop o el percebrem com una cosa estranya a nosaltres. I també en les entrevistes i en el treball de camp he pogut observar com pot arribar a canviar la percepció i les sensacions que experimentem segons com estigui ordenat el paisatge i també dels valors de la persona que hi interactua. Un senzill canvi en el color de la pintura d'una tanca pot beneficiar l'harmonia. Per tant la hipòtesi amb que vaig començar el treball té encara més sentit ara, a l'acabar-lo.

Els objectius que m'havia plantejat s'han pogut aconseguir tots, tot i que en diferent mesura. Malgrat que la bibliografia és àmplia i són moltes les disciplines que s'ocupen de l'estudi del paisatge he pogut comprovar quines aproximacions teòriques existeixen en la relació entre paisatge i benestar. També he pogut comprovar quins elements aporten qualitat al paisatge. Està clar que, quan se superposen molts usos del sòl en un mateix paisatge, com ara indústria, vivenda...tenim sensacions negatives, mentre que si els usos estan endreçats en el territori apreciem que l'entorn és de més qualitat. També he pogut tenir una aproximació a tot el que s'està fent per millorar el paisatge, sobretot a través del Conveni Europeu del Paisatge i més concretament, en l'àmbit català, des de l'Observatori del Paisatge.

Un altre dels objectius que pretenia era conèixer de prop el Moianès i he pogut recórrer tots els municipis i conèixer-ne els seus trets paisatgístics més importants, encara que pel fet d'haver-me centrat en uns valors determinats tinc una visió parcial de la realitat d'aquests municipis.

A partir de l'elaboració d'una aproximació a un catàleg de paisatge m'he endinsat una mica en el llenguatge i les diferents disciplines de les persones de l'Observatori del Paisatge que duen a terme aquesta tasca i m'he adonat de la

complexitat d'aquesta feina que requereix uns mitjans tècnics i un grau de professionalització que a mi encara em manca. De tota manera, el meu treball m'ha permès comprendre el Moianès com a una unitat paisatgística però que, a través de les seves diferències sobretot a nivell físic, pot ser dividida en diferents subunitats. Convé remarcar que, malgrat que l'Observatori del Paisatge comprèn el Moianès com una sola unitat paisatgística, el meu treball l'ha entès com si aquesta unitat pogués dividir-se en diferents subunitats, perquè el que es pretenia no era l'elaboració d'un Catàleg del Paisatge del Moianès sinó comprendre i aproximar-me a la tasca que duu a terme l'Observatori.

El caràcter general de la meva anàlisi del paisatge no permetia englobar les diferents divisions segons els diferents valors en una sola divisió en unitats. Per això a continuació es fa una breu síntesi de cada subdivisió atenent a cada criteri:

Considerant el **relleu i les alçades**, en el treball hem dividit el Moianès en quatre unitats paisatgístiques: la primera es troba al **nord-est del Moianès**, que coincideix amb una franja del municipi de Moià, gairebé tot l'Estany, una part d'Oló, la cara nord de Collsuspina i Muntanyola (que pels seus trets paisatgístics la incloem al Moianès) i està constituïda per una serralada que assoleix cotes de fins a 1000 m. La segona es troba a la **franja est del Moianès** i comunica Collsuspina i Sant Quirze per mitjà d'una serralada. La tercera, ocupa el centre i el sud de la comarca natural i correspon a la **zona de l'altiplà**, una zona planera en què hi trobem els municipis de Moià, Castellterçol, Castellcir i part de Granera. L'última delimita el **Moianès** per la **part oest** i es tracta d'una àrea de menys alçada. Les cotes més altes corresponen als municipis d'Oló, Calders i Monistrol.

En quant a **cobertes del sòl**, hem dividit el Moianès en sis àrees o unitats: la primera correspon al **nord-est i a l'est del Moianès**, on hi trobem una àrea caracteritzada per la presència d'arbres **caducifolis i pi roig**. Hi ha una gran diversitat d'usos del sòl.

A la segona, que coincideix amb **l'altiplà del Moianès**, s'hi concentra la **població i l'activitat industrial**. Hi predomina el mosaic agrícola alternat amb bosquines i prats.

La tercera unitat, correspon a una zona de **gran massa forestal** amb vegetació mediterrània, en què predomina el roure martinenc a les obagues, i alzinars i pinedes als vessants solells. És una **zona PEIN** i està molt despoblada.

A la quarta unitat s'hi combina la **pinada amb camps de conreu de secà, bosquines i prats**. Cal destacar la presència de vinya i de nuclis petits de població.

La cinquena unitat inclou el **PEIN de Sauva Negra**, té una vegetació força uniforme, formada per l'alternança de **bosc de pi, bosquines i prats**. Hi trobem nuclis de població dispersa.

La darrera unitat, encara que administrativament pertany el Moianès, no la hi inclouríem considerant el paisatge, ja que divergeix molt del que caracteritza el Moianès.

Atenent als **nuclis de població** podem estructurar el Moianès en quatre unitats: La primera engloba els termes municipals de **Moià i Castellterçol**, on s'hi concentra la **major part de la població**.

La segona inclou els municipis de **Monistrol de Calders i Calders**, que no són gaire coneguts pels habitants del Moianès i **presenten urbanitzacions**

La tercera està formada per **Santa Maria d'Oló, l'Estany i Collsuspina**, que presenten un mateix patró poblacional: són **municipis petits** que conserven força els seus **trets urbanístics originals**.

La última correspon als municipis de **Granera, Castellcir, Muntanyola i Sant Quirze** no poden agrupar-se degut al seu caràcter urbanístic propi.

La darrera part del cos del meu treball ha consistit en la incidència en les àrees de menys qualitat paisatgística i s'han establert, per mitjà de programes de tractament de fotografies de zones concretes del paisatge del Moianès, diferents propostes pràctiques per tal de minvar aquests impactes. Cal remarcar que, degut a la meva impossibilitat d'intervenció en segons quines àrees (política urbanística, tractament d'aigües, etc.) m'he pogut centrar només en la dimensió estètica del paisatge. Així, he proposat millores que es bases sobretot en la plantació de vegetació per dissimular impactes (per exemple, per

tal de marcar una distinció clara entre els diferents usos del sòl, per embellir les entrades dels pobles, per minvar l'impacte dels murs de pedra seca construïts amb grans blocs). Es fonamenten també en el canvi de color dels elements que configuren un espai creat per les persones per tal d'harmonitzar-lo amb el seu entorn paisatgístic.

Finalment, en l'apartat dels annexos hi he adjuntat totes les entrevistes que vaig fer a persones del Moianès amb vincles diversos amb el seu paisatge per tal de tenir-ne una visió crítica i global. Vaig escollir persones amb força criteri, una clara opinió sobre el paisatge del Moianès i el seu estat i procurant que formessin part de diferents grups socials. Tal i com indica l'Observatori, en l'elaboració dels catàlegs un valor molt important a tenir en compte és l'opinió social. Així, les entrevistes em van servir força a l'hora de determinar els trets paisatgístics del Moianès, sobretot els valors identitaris.

Pel que fa a la relació del paisatge amb el benestar que aporta a les persones podem concloure, a nivell teòric, que de la mateixa manera que el paisatge, les formes de vida, la ciència, la tecnologia i el coneixement en general la percepció social d'aquest ha anat evolucionant al llarg de la història.

Antigament, la relació de la societat amb el seu entorn era molt més directa, ja que en depenia en un grau molt superior a l'actual. Aquesta dependència garantia un respecte i consideració molt majors envers el medi ambient. No obstant, el progrés en tots els àmbits dels segles XVII, XVIII i XIX va començar a distanciar les persones del seu entorn natural i a establir un model de vida que es desenvolupa en un entorn creat per l'ésser humà. Això suposa una degradació mediambiental amb diferents manifestacions (contaminació de les aigües, desforestació, construcció accelerada, producció de residus de difícil eliminació, etc.).

És en el moment en que neix la forma de vida urbana que neix el concepte de paisatge en contraposició a la ciutat o nucli urbà.

Al mateix temps, i és on volem incidir mitjançant aquest treball, suposa un canvi important en la relació dels humans amb el seu entorn. Progressivament, s'ha anat perdent el valor del paisatge com a font de benestar, que s'ha reduït,

sobretot a Occident, al plaer estètic i contemplatiu que el paisatge aporta a les persones.

Podríem dir, a grans trets, que la concepció del paisatge ha canviat radicalment degut a la consciència del poder que pot exercir la societat sobre la natura: hem passat de concebre l'entorn com a espai on ens desenvolupem a mitjà de consum, a instrument per facilitar el nostre desenvolupament econòmic, amb la conseqüent degradació paisatgística que aquest *modus vivendi* comporta.

Així doncs, la situació desfavorable en què ens trobem actualment justifica la necessitat d'elaborar estudis paisatgístics que relacionin el paisatge amb el benestar que aquest aporta a les persones. D'aquesta manera, cal reivindicar una interacció molt més profunda de les persones amb l'entorn que les envolta, un desenvolupament molt més sostenible i respectuós amb el medi ambient. Cal recuperar l'antiga concepció de la relació de dependència, cooperació i benefici mutu entre éssers humans i natura.

Actualment, ja s'està prenent consciència de la influència del paisatge en el benestar anímic de les persones i s'estan prenent mesures per fomentar-la. Amb aquest objectiu s'han elaborat projectes com són el Conveni Europeu del Paisatge, un seguit de mesures encarades a la millora de la qualitat paisatgística impulsades pel Consell d'Europa. Paral·lelament, col·lectius i individuals han creat entitats que vetllen per la mateixa finalitat. En el cas que ens ocupa, trobem l'Observatori del Paisatge de Catalunya, organisme autònom del Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat que ha adoptat les polítiques del Conveni Europeu i vetlla per la millora de la qualitat paisatgística de Catalunya.

El Moianès i la qualitat del seu paisatge

L'elaboració d'una aproximació a un catàleg de paisatge del Moianès m'ha permès conèixer les característiques del seu paisatge. Això inclou tan els seus trets físics (relleu, vegetació...), com els seus valors estètics, històrics, socials, etc. Podem considerar el Moianès com una comarca natural per la seva continuïtat en una gran diversitat d'àmbits que s'ha fet palesa en el nostre treball. En ell queda demostrat que el Moianès és una unitat territorial de gran

qualitat paisatgística en la que destaquen els següents aspectes: relleu muntanyós (es troba situat en un altiplà), marc agroforestal molt ben conservat i de gran riquesa vegetal (poques àrees castigades per incendis...), zones de bellesa singular protegides (catalogades com a espais PEIN), gran quantitat d'àmplies conques visuals, combinació harmònica d'usos del sòl: zones urbanes integrades en l'entorn, zones agrícoles alternades amb zones forestals, etc. En quant al clima, es troba a la zona de contacte entre la Catalunya humida i la Catalunya seca.

Com a aspectes que perjudiquen el paisatge trobem una urbanització accelerada i poc harmònica amb l'entorn (sobretot als municipis més grans com Moià i Castellterçol, però també a Castellcir i a Sant Quirze en forma de segones residències), pèrdua i mal estat dels camins, brutícia i contaminació de les aigües, falta de conservació dels valors identitaris (restes arqueològiques, construccions tradicionals com són les barraques de vinya, les poues, els forns de calç, etc.) poc habilitats per ser visitats i poc coneguts. També cal destacar un escàs grau d'interrelació entre els habitants dels diferents municipis. Seria recomanable promoure activitats comunes entre ells i fomentar la cooperació mútua.

Seguint les pautes de l'Observatori del Paisatge s'ha fet també una **anàlisi de l'evolució del paisatge del Moianès**, que s'inclou als annexos, comparant els ortofotomapes del vol del 1956 i els actuals. Aquesta evolució permet concloure els punts següents:

- **Important creixement dels nuclis de població** i, especialment, del de Moià. L'urbanisme també ha canviat. S'ha passat d'un creixement dens, al voltant de l'església, amb carrers sinuosos, a un urbanisme reticular, amb parcel·les per a cases individuals o cases aparellades. Aquest creixement, quan ha estat desordenat i accelerat, comporta una percepció negativa de la gent que hi viu. Hi ha pobles, però, que han crescut molt i en la que els seus habitants s'hi senten identificats (com és el cas de Castellcir).
- El creixement també s'ha portat a terme amb forma d'**urbanitzacions**, que han substituït espai agroforestal. Les urbanitzacions són presents en la majoria de municipis del Moianès en diferents graus de precarietat urbanística.

- Important **creixement dels boscos**. Comparant les imatges del 1956 a l'actualitat es veuen, en les zones boscoses, molta més densitat d'arbres, que també han substituït moltes feixes. Els boscos que han proliferat són els de pi, en detriment del bosc de roure.
- Implantació de zones industrials a Moià, Castellterçol, l'Estany i Oló.
- Proliferació de granges de grans dimensions, desvinculades de les masies.
- Els camps han augmentat de dimensió, són menys diversos de plantacions i s'ha abandonat el sistema de conreu en feixes
- Abandonament de la Masia tradicional, que ha estat substituïda per cases de turisme rural, restaurants o bé vivendes.
- Desenvolupament de les xarxes de comunicació, com l'Eix Transversal o les millores de la carretera de Barcelona.

F. Annexos

F.1. Glossari

Glossari		
denominació	definició	referència
abiòtic (factor)	Component no vivent del medi que afecta directament la vida animal o vegetal.	Gran Enciclopèdia Catalana
antròpic (factor)	Relatiu o pertanyent a l'ésser humà o a la seva acció.	Diccionari de la Gran Enciclopèdia Catalana
benestar	<u>La salut és un estat dinàmic de complet benestar físic, mental, espiritual, social i no només l'absència d'afeccions o malalties</u>	Organització Mundial de la Salut (OMS). Any 1998.
	Increment del PIB	Organització per la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE)
biòtic (factor)	Relatiu o pertanyent a la vida.	Diccionari de la Gran Enciclopèdia Catalana
<u>cartes del paisatge</u>	<u>Instruments de concertació d'acords entre agents d'un territori per tal de promoure accions i estratègies de millora i valoració del paisatge. Les cartes poden ser impulsades per la Generalitat de Catalunya, per les administracions locals (consells comarcals, mancomunitats, municipis) i/o per entitats</u>	Observatori del Paisatge
catàlegs del paisatge	<u>Documents de caràcter descriptiu i prospectiu que determinen la tipologia dels paisatges de Catalunya, n'identifiquen els valors i l'estat de conservació i proposen els objectius de qualitat que han de complir</u>	Observatori del Paisatge
consum del paisatge	Acció derivada de concebre el paisatge com a valor, instrument per satisfer les necessitats socials.	
Conveni Europeu del Paisatge	Tractat promogut pel Consell d'Europa, signat a l'any 2000, que fomenta la cooperació entre els diferents països europeus per millorar la gestió del paisatge.	Consell d'Europa
creació de paisatge	Intervenció sobre una porció del territori amb l'objectiu de millorar-ne les condicions paisatgístiques i de crear un nou imaginari en el supòsit que el propi original s'hagi perdut o banalitzat.	Observatori del Paisatge
<u>Departament de Política Territorial i Obres Públiques</u>	En l'organització de la Generalitat de Catalunya, és el Departament responsable de la política i la planificació territorial i l'urbanisme, de les polítiques de sòl, de les obres públiques i infraestructures, les carreteres, els ferrocarrils, els ports i els aeroports i, en general, dels transports	www.gencat.cat
desenvolupament sostenible	Desenvolupament que satisfà les nostres necessitats actuals sense posar en perill la satisfacció de les necessitats de les generacions futures. Està compost per tres dimensions dependents entre sí: la social, l'econòmica i l'ecològica, que han de ser igualment valorades en tota decisió estratègica.	Conveni Europeu del Paisatge (ELC)
directrius del paisatge	Determinacions que, basant-se en els catàlegs de paisatge, precisen i incorporen normativament les propostes d'objectius de qualitat paisatgística en els plans territorials parcials o en els plans directors territorials.	Observatori del Paisatge
empremta ecològica	Porció de terreny ecològicament productiva necessària per produir els recursos necessaris i per assimilar els residus produïts per una població donada (amb un mode específic de vida i de forma indefinida)	www.footprintnetwork.org
geografia	Branca de la geografia iniciada els anys 70 al món	Nogué Font, Joan. "Geografia

humanista	anglosaxó, de crítica al positivisme de la new geography, i des de postulats de la fenomenologia i l'existencialisme	humanista y paisaje", 1985
gestió del paisatge	Acció, des d'una perspectiva de desenvolupament sostenible, destinada a assegurar el manteniment d'un paisatge tot guiant i harmonitzant els canvis provocats pels processos socials, econòmics i mediambientals.	Conveni Europeu del Paisatge (ELC)
objectius de qualitat paisatgística	formulació per part de les autoritats públiques competents de les aspiracions del públic pel què fa a les característiques del paisatge que els envolta.	Conveni Europeu del Paisatge (ELC)
Observatori del Paisatge	Entitat de suport i de col·laboració amb la Generalitat en qüestions de paisatge creada a l'any 2005.	Llei 8/2005, de 8 de juny, de protecció, gestió i ordenació del paisatge
ordenació paisatgística	Conjunt d'accions de caràcter prospectiu destinades a la valoració, la restauració o la creació de paisatges.	Observatori del Paisatge
paisatge	Àrea, tal i com és percebuda per la gent, el caràcter de la qual és el resultat de l'acció i la interacció de factors naturals i/o humans.	Conveni Europeu del Paisatge (ELC)
planejament o desenvolupament paisatgístic	Acció destinada a millorar, restaurar o crear un paisatge.	Conveni Europeu del Paisatge (ELC)
plans directors territorials	Plans que concreten les directrius generals del planejament que contenen el Pla territorial general de Catalunya o els plans territorials parcials per als aspectes o en les àrees sobre les quals incideixen	Observatori del Paisatge
plans territorials parcials	Instruments per definir els objectius d'equilibri d'una part del territori de Catalunya i el marc orientador de les accions que s'hi emprendran per tal d'avançar cap a una determinada visió de futur. L'àmbit dels plans és, com a mínim, d'extensió comarcal i pot agrupar les unitats comarcals establertes en la divisió territorial de Catalunya però, en cap cas, no les pot dividir.	Observatori del Paisatge
política de paisatge	Expressió feta per autoritats públiques competents dels principis generals, les estratègies i les pautes que permeten prendre mesures específiques per la protecció, la gestió i la planificació paisatgística.	Conveni Europeu del Paisatge (ELC)
protecció del paisatge	Accions destinades a conservar i mantenir les propietats característiques rellevants d'un paisatge, justificades pel seu valor hereditari derivat de la seva configuració natural i/o de l'activitat humana.	Conveni Europeu del Paisatge (ELC)
psicologia ambiental	Estudi del comportament humà en relació amb el medi ambient ordenat i definit per l'ésser humà. Va néixer com a disciplina als anys 60 a partir de l'estudi dels efectes de la contaminació	
restauració paisatgística	Conjunt d'operacions que tenen per finalitat que la percepció visual d'un espai sigui similar o evolutivament concordant a la que componia abans de ser alterat per una activitat humana.	Observatori del Paisatge
tranquility mapping	Iniciatives destinades a quantificar el grau de tranquil·litat d'una zona mitjançant cartografia	Campaign to protect Rural England
unitat paisatge	En el procés d'elaboració de Catàlegs del paisatge, s'anomenen unitats del paisatge les àrees del territori que tenen un caràcter semblant (prenent com a base l'estudi dels elements naturals, culturals i visuals que configuren el paisatge, així com els més perceptuals i simbòlics que també el defineixen)	Observatori del Paisatge

F.2 Bibliografia

CARAVACA, Cuca. "El paisaje europeo, un patrimonio común" a *Ambienta* julio-agosto 2004 pàgs. 50-56 pàg. 55

DANTI, Jaume; CANTARELL, Cinta; CORNELLAS, Pere. *Pous de glaç del Vallès Oriental*. Granollers, Museu de Granollers, 2008.

DDAA. *Història d'Osóna*. 495 pàgines. –Vic, Eumo Editorial, 1984

ERILL, Gustau. *Monistol de Calders, el poble dels pagesos enginyers*. 103 pàgines –Moià, Gràfiques Ister, 2006–

GENERALITAT DE CATALUNYA. DEPARTAMENT DE POLÍTICA TERRITORIAL I OBRES PÚBLIQUES. *Línies estratègiques d'actuació en paisatge*. 95 pàgines. –Barcelona, 2007–

GENERALITAT DE CATALUNYA. DEPARTAMENT DE POLÍTICA TERRITORIAL I OBRES PÚBLIQUES. *Buenas prácticas de paisaje: líneas guía*. 207 pàgines. –Barcelona, 2007–

GLOBAL FOOTPRINT NETWORK, RESEARCH AND STANDARDS DEPARTMENT. *Ecological Footprint Atlas 2009*. pàgina 33

LEVI, L.; ANDERSON, L.. (1980). *La tensión psico-social. Población, ambiente y calidad de vida*. El Manual moderno. México

MASCLANS, Francesc. *Guia per conèixer els arbres*. Barcelona, Editorial Montblanc, 1981.

NOGUÉ, Joan.; PUIGBERT, Laura; BRETCHA, Gemma [editors]. *Paisatge i salut*. 450 pàgines. Olot, Observatori del Paisatge, 2008.

NOGUÉ, Joan.; PUIGBERT, Laura; BRETCHA, Gemma [editors]. *Indicadors de paisatge. Reptes i perspectives*. 367 pàgines. Olot, Observatori del Paisatge, 2009.

VILA PURTÍ, Xavier. *El Moianès. Estudi d'una comarca social i natural*. 252 pàgines. –Barcelona, Rafel Dalmau, 2008–

Webgrafia:

Campaign to Protect Rural England www.cpre.org.uk/

Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals <http://www.creaf.uab.es>

MiraMon (programa) <http://www.creaf.uab.es/MiraMon/>

Centre Tecnològic Forestal de Catalunya www.ctfc.cat

Footprint network www.footprintnetwork.org

Generalitat de Catalunya. Departament de Política Territorial i Obres Públiques <http://www10.gencat.cat/ptop/AppJava/cat/index.jsp>

Generalitat de Catalunya. Departament de Medi Ambient <http://mediambient.gencat.cat/cat/inici.jsp>

Nexus Geogràfics <http://dmah.nexusgeografics.com/>

Institut Cartogràfic de Catalunya www.icc.cat

IDEC. Infraestructures Dades Espacials de Catalunya
<http://delta.icc.es/idecwebservices/>

Servei OrtoXpress <http://www.ortoxpres.cat/client/icc/>

Observatori del Paisatge <http://www.catpaisatge.net/cat>

Sistema d'Informació Territorial Municipal (Diputació de Barcelona)
<http://sitmun.diba.cat/sitmun/indice.htm>

F. 3. Entrevistes

1. Persona entrevistada: **Francesc Serra** **Professor Història IES Moianès**

Et sents identificat/da amb el Moianès com a comarca?

Sí

És un paisatge ben conservat o està molt alterat?

Ben conservat

Quins són els valors paisatgístics més importants que identifiquen el Moianès?

Les masies i els boscos nets de pastura

Perceps canvis en el temps? Quins valors paisatgístics han canviat en els darrers anys?

Sí, en general el Moianès s'ha urbanitzat molt.

Quins són els seus valors estètics: És un paisatge uniforme i coherent o heterogeni i no harmònic, contradictori?

Uniforme i coherent.

Trobes que es tracta d'un paisatge tranquil o estressant?

Tranquil

Quin "ús" fas del paisatge? (feina/lleure/residència caps de setmana, lloc de naixement, etc.)

Ús laboral i lúdic (ciclisme...), buscar bolets

Què sents en relacionar-te amb el paisatge del Moianès? (plaer/malestar, etc.)

Una sensació positiva, benestar. M'agrada sentir la olor de fems perquè em recorda que em trobo en una àrea rural, lluny de la ciutat

Quins creus que són els impactes negatius més importants al paisatge? (allò que més perjudica al Moianès)

La sobreurbanització

Percepció boscos (creus que n'hi ha en abundància, escassetat, que hi ha canvis...?).

Hi ha força boscos, estan nets, gràcies a la pastura el sotabosc està ben cuidat (boscos de la Monjoia, la Granoia, etc.)

Percepció rieres (neteja, abundància/escassetat aigua, lloc de lleure).

Destaca la bellesa de les rieres de Marfà, de la presa de la riera de Calders en el tram entre Castellterçol i Granera i la Sala de Sant LLogari.

Percepció zones agrícoles (campes, cases de pagès, canvis, estètica).

Les masies són grans, boniques, estan molt integrades en el paisatge. Pel què fa als purins, se'n fa un bon tracte.

Camins (ús, neteja, lloc d'esbarjo).

El Moianès és la primera subcomarca que va retolar, senyalitzar els camins, destaquen les rutes per bicicleta

Creus que el Moianès pot dividir-se en grans unitats diferents? Quines?
No, el paisatge és harmònic, forma una única comarca natural

Hi ha algun valor que tu percebis que identifiqui cada municipi del Moianès?
(tranquil, pròsper, ben comunicat, aïllat, endarrerit, harmònic, etc.)

Moià Història

Estany monestir

Collsuspina muntanya

Calders gastronomia, poble de pas

Castellcir castell de la Popa, està despenjat

Monistrol urbanització, està mal organitzat

Granera desertització, bonic, passat.

Castellterçol poble d'estiueig, grans torres, urbanització

Sant Quirze -

Oló paisatge, turó

Hi ha olors que caracteritzin el Moianès? Quines? (purins, naturalesa, indústria, olors agradables/desagradables).

Purins i fems de l'agricultura

Sorolls (agradables/desagradables, evolució)

Actualment trànsit (semàfors...)

Hi ha aliments que identifiquin el Moianès?

Formatge de Montbrú, llet, fredolic.

Per a què està més ben preparat? (viure-hi, treballar-hi, caps de setmana, lleure, etc).

Per a viure-hi i com a espai de lleure.

Quina proposta realitzable faries per millorar el paisatge del Moianès?

Demolir les vivendes inacabades.

Coneixes l'Observatori del Paisatge? Saps quines activitats desenvolupa? Si és que sí, què n'opines?

Sí, és una fundació que s'ocupa de la ordenació del territori i el paisatge. No comparteixo la seva preocupació per l'estil constructiu de vivendes.

Tens coneixement del Conveni Europeu del Paisatge? Saps quins plans desenvolupa?

Què n'opines?

Sí, és una iniciativa de la UE. Associació molt consultiva, no té massa poder real

**2. Persona entrevistada: Valeri Farràs
Pintor**

Et sents identificat/da amb el Moianès com a comarca?

Sí.

És un paisatge ben conservat o està molt alterat?

Ben conservat

Perceps canvis en el temps? Quins valors paisatgístics han canviat en els darrers anys?

Sí, les estacions (els ametllers ara floreixen al gener) i les temperatures

Quins són els seus valors estètics: És un paisatge uniforme i coherent o heterogeni i no harmònic, contradictori?

Harmònic, tot i que les zones en què trobem pi no autòcton no m'agraden. El Moianès és país de roures i alzines.

Trobes que es tracta d'un paisatge tranquil o estressant?

Tranquil

Què creus que és un paisatge de qualitat?

Un paisatge brut, no bucòlic, així m'agrada pintar-lo.

Quin "ús" fas del paisatge? (feina/lleure/residència caps de setmana, lloc de naixement, etc.)

El pinto i el faig a la meva mida (el paisatge és només l'estímul per la creació pictòrica).

Què sents en relacionar-te amb el paisatge del Moianès? (plaer/malestar, etc.)

En general plaer.

Quins creus que són els impactes negatius més importants al paisatge? (allò que més perjudica al Moianès)

Hi ha impactes negatius però són necessaris. El què si que em molesta és la brossa que la gent llença al bosc en buscar bolets.

Percepció boscos (creus que n'hi ha en abundància, escassetat, que hi ha canvis...?).

Hi ha una gran abundància de boscos.

Percepció rieres (neteja, abundància/escassetat aigua, lloc de lleure).

Algunes canvien. L'aigua és bruta, ja no s'hi pot beure.

Percepció zones agrícoles (camps, cases de pagès, canvis, estètica).

La pagesia com a ofici s'hauria de subvencionar més

Camins (ús, neteja, lloc d'esbarjo).

Ara estan més ben cuidats que fa uns anys i són més amples

Creus que el Moianès pot dividir-se en grans unitats diferents? Quines?

Jo agruparia Castellterçol, Collsuspina, Castellcir i Calders en un mateix grup mentre que Monistrol i l'Estany formarien dos grups aïllats

Hi ha algun valor que tu percebis que identifiqui cada municipi del Moianès?

(tranquil, pròsper, ben comunicat, aïllat, endarrerit, harmònic, etc.)

Moià massa creixement

Estany estancat, perfecte

Collsuspina ha crescut molt però conserva la seva bellesa.

Calders -

Castellcir força creixement

Monistrol paisatge molt bell

Granera molt bonic

Castellterçol costums

Sant Quirze molt bonic

Oló part antiga preciosa

Hi ha olors que caracteritzin el Moianès? Quines? (purins, naturalesa, indústria, olors agradables/desagradables).

Olor d'aire net.

Sorolls (agradables/desagradables, evolució)

No hi ha sorolls molestos, en general és una àrea tranquil·la

Hi ha aliments que identifiquin el Moianès?

La cuina mediterrània i com a la resta de zones rurals de Catalunya, el baieton.

Per a què està més ben preparat? (viure-hi, treballar-hi, caps de setmana, lleure, etc).

Pel turisme

Quina proposta realitzable faries per millorar el paisatge del Moianès?

Preservar els camins per tal que es mantingui molt més net, sense deixalles.

Quin element (natural o humà) del paisatge creus que simbolitza i identifica el Moianès?

Pictòricament, els seus plans.

Coneixes l'Observatori del Paisatge? Saps quines activitats desenvolupa? Si és que sí, què n'opines?

No

Tens coneixement del Conveni Europeu del Paisatge? Saps quins plans desenvolupa? Què n'opines?

No

3. Persona entrevistada: Ramon Tarter
Treballa com a arxiver a Moià. Publicacions d'història

Et sents identificat/da amb el Moianès com a comarca?

Si, es millor formar part d'un conjunt de pobles amb característiques comunes

És un paisatge ben conservat o està molt alterat?

Com a paisatge natural està ben conservat, però com a paisatge urbà està poc conservat, especialment a Moià

Quins són els valors paisatgístics més importants que identifiquen el Moianès?

És un paisatge poc alterat per l'acció humana, però no hi ha res que el distingeixi

Perceps canvis en el temps? Quins valors paisatgístics han canviat en els darrers anys?

Des del punt de vista paisatgístic entre els anys 1950 i 1960 destaquen la reforestació, l'abandonament de cases de pagès, de camps de conreu i el creixement urbà desmesurat de Moià

Quins són els seus valors estètics: És un paisatge uniforme i coherent o heterogeni i no harmònic, contradictori?

Geogràficament és molt uniforme, tot el Moianès es troba situat en un altiplà

Trobes que es tracta d'un paisatge tranquil o estressant?

Varia en funció de la zona però en general és tranquil i hi ha una bona qualitat de vida

Què creus que és un paisatge de qualitat?

Un paisatge en què sobretot si pugui viure tranquil

Quin "ús" fas del paisatge? (feina/lleure/residència caps de setmana, lloc de naixement, etc.)

Hi visc i en gaudeixo

Què sents en relacionar-te amb el paisatge del Moianès? (plaer/malestar, etc.)

Benestar, ja que és la meva terra, però malestar pel mal ús que en fan d'altres persones.

Quins creus que són els impactes negatius més importants al paisatge? (allò que més perjudica al Moianès)

L'agressió en forma d'infraestructures, l'urbanisme desenfrenat i el mal ús que en fa la gent.

Percepció boscos (creus que n'hi ha en abundància, escassetat, que hi ha canvis...?).

Des del 1960 ha augmentat considerablement la superfície forestal, en molts casos les àrees agrícoles han estat substituïdes per bosc.

Percepció rieres (neteja, abundància/escassetat aigua, lloc de lleure).

Les rieres estan brutes i abandonades ja que les depuradores no funcionen adequadament. Hi ha hagut un canvi respecte al tipus de residus que s'hi aboquen, ara prevalen els residus tòxics sobre els orgànics. Les rieres ja no poden ser emprades com a espai de lleure degut a la seva brutícia.

Percepció zones agrícoles (camps, cases de pagès, canvis, estètica).

Té lloc un abandonament d'aquestes degut a la mecanització. El tipus de conreus no ha canviat. La urbanització a Moià està provocant una reducció de l'espai agrícola.

Camins (ús, neteja, lloc d'esbarjo).

S'han perdut molt ja que han deixat de tenir utilitat. Ara queden els principals.

Creus que el Moianès pot dividir-se en grans unitats diferents? Quines?

Es pot dividir en dues grans àrees principals: una formada pels municipis de Granera, Monistrol, Calders i Oló i l'altra que inclou la resta de municipis en funció del tipus de conreus, de l'altitud i de la cultura de l'aigua (molt promoguda a la zona de la riera Calders)

Hi ha algun valor que tu percebis que identifiqui cada municipi del Moianès?

(tranquil, pròsper, ben comunicat, aïllat, endarrerit, harmònic, etc.)

Moià està perdent la identitat

Estany país tranquil

Collsuspina conservat amb gust

Calders poca vida, poble de carretera.

Castellcir ben endreçat, habitants molt units.

Monistrol gent rara degut a un problema històric: fins al 1934 pertanyia al municipi de Calders.

Granera cul del món.

Castellterçol orgull pel fet de pertanyer al poble.

Sant Quirze món apart, país de "pijos", gent local n'hi ha molt poca.

Oló gent terrible, amb una mentalitat de colònia tèxtil.

Hi ha olors que caracteritzin el Moianès? Quines? (purins, naturalesa, indústria, olors agradables/desagradables).

Quan era petit Moià feia olor dels porcs i vedells que la gent tenia a casa. Ara fa olor de fum.

Sorolls (agradables/desagradables, evolució)

Soroll de cotxes i motos.

Hi ha aliments que identifiquin el Moianès?

El baieton (encara que ara estigui de moda a tot Catalunya és un menjar tradicional de pagès).

Per a què està més ben preparat? (viure-hi, treballar-hi, caps de setmana, lleure, etc).

Per a treballar-hi (només certs oficis), com a segona residència i per viure-hi.

Quina proposta realitzable faries per millorar el paisatge del Moianès?

Cuidar-lo una mica més entre tots

Quin element (natural o humà) del paisatge creus que simbolitza i identifica el Moianès?

Cada poble té els seus trets que el caracteritzen. Com a monument arquitectònic destaca el Monestir de l'Estany.

Coneixes l'Observatori del Paisatge? Saps quines activitats desenvolupa? Si és que sí, què n'opines?

Una mica, ja que conec en Xavier Serrano, que hi està involucrat. Sé que es tracta d'un organisme que s'ocupa de l'ordenació del territori.

Tens coneixement del Conveni Europeu del Paisatge? Saps quins plans desenvolupa?

No

4. Persona entrevistada: Mercè Bigorra
Professora IES Moianès

Et sents identificat/da amb el Moianès com a comarca?

Si

És un paisatge ben conservat o està molt alterat?

Jo encara el trobo prou natural

Quins són els valors paisatgístics més importants que identifiquen el Moianès?

No sé exactament a què et refereixes, però jo destacaria, amplitud, colors, diversitat.

És impressionant observar un mateix paisatge les diferents estacions de l'any, quines variacions tant extraordinàries que es perceben. Allò més destacat per a mi és l'amplitud del paisatge, la sensació de camp obert a les afores de les poblacions

Perceps canvis en el temps? Quins valors paisatgístics han canviat en els darrers anys?

Molta més urbanització

És un paisatge uniforme i coherent o heterogeni i no harmònic, contradictori?

Dins el municipi el trobo poc harmònic i massa heterogeni. A l'exterior de la població el trobo harmònic i a vegades d'una bellesa extraordinària

Es tracta d'un paisatge tranquil o estressant?

De moment tranquil

Quin "ús" fas del paisatge? (feina/lleure/residència caps de setmana, lloc de naixement ..)

Hi visc, forma part del meu entorn quotidià, forma part de mi mateixa

Què sents en relacionar-te amb el paisatge? (plaer/malestar, etc.)

Depèn d'on soc i de com estic, però generalment sento calma i tranquil·litat

Quins creus que són els impactes negatius més importants al paisatge? (allò que més perjudica al Moianès)

Les males olors, tot i que no sé si formen part del paisatge però hi són presents constantment, sobretot al poble de Moia i als seus voltants.

Percepció boscos (creus que n'hi ha en abundància, escassetat, que hi ha canvis...?).

Crec que són abundants, estem de sort que els incendis no han fet mal als nostres boscos. Estan una mica descuidats i bruts de vegetació.

Percepció rieres (neteja, abundància/escassetat aigua, lloc de lleure).

Poques i poc netes

Antigament era un bon lloc per passar les tardes d'estiu, així com les fonts.

Malauradament, avui ja no en queden

Percepció zones agrícoles (camps, cases de pagès, canvis, estètica).

Estan disminuint els camps de conreu i les cases de pagès habitades

Camins (ús, neteja, lloc d'esbarjo).

Hi ha camins que són infranquejables, d'altres que ve de gust passejar-hi

Creus que el Moianès pot dividir-se en grans unitats diferents? Quines?

Depèn de què parlem (d'economia, de relleu...). No entenc que vols dir però crec que hi ha zones urbanes, zones rurals, sectors econòmics diferents. etc

Hi ha algun valor que tu percebis que identifiqui cada municipi del Moianès?
(tranquil, pròsper, ben comunicat, aïllat, endarrerit, harmònic, etc.)

Moià sobre-edificat, i possiblement superpoblat

Estany tranquil, en creixement

Collsuspina en creixement

Calders molt dispers i en creixement

Castelcir el desconec

Monistrol “

Granera “

Castellterçol harmònic, creixement sostingut

Sant Quirze poblament molt dispers

Oló en creixement i molt dispers

Hi ha olors que caracteritzin el Moianès? Quines? (purins, naturalesa, indústria, olors agradables/desagradables).

purins/indústria de pinsos/crema de residus són molt desagradables.

Olor de bosc, de boix = agradables

Sorolls (agradables/desagradables, evolució)

Soroll de motos amb tub d'escapament trucat, insuportables i massa sovint travessant el poble

Hi ha aliments que identifiquin el Moianès?

Embotits i formatges, i fins fa poc el pa

Per a què està més ben preparat? (viure-hi, treballar-hi, caps de setmana, lleure, etc).

En general crec que com a poble, Moià està ben preparat per viure-hi tot l'any, els altres pobles alguns sí altres massa pocs serveis

Quines facilitats observes segons els diferents grups d'edat i condicions? (serveis gent gran, joves, persones discapacitades).

Sempre podem aspirar a més, però crec que a Moià i al Moianès en general està força ben organitzat el tema d'ajuts en tots els nivells, altra cosa és que amb la massificació de la població amb problemes aquests serveis es facin insuficients que potser és el que està passant ara.

Quina proposta realitzable faries per millorar el paisatge del Moianès?

Acotar bé les zones rurals de les zones industrials i urbanitzables, no permetre la construcció de més pisos fins que els que ja existeixen estiguin ocupats (a les poblacions)

Netejar els boscos i mantenir l'entorn més net. Tenir cura dels camins rurals, però no fer pistes que hi puguin passar els cotxes fàcilment.

Què creus que és un paisatge de qualitat?

Per a mi aquell que es manté el més natural possible, sense modificacions

Coneixes l'Observatori del Paisatge? Saps quines activitats desenvolupa? Si és que sí, què n'opines?

El conec una mica degut a una experiència didàctica portada a terme a través o amb l'ajut d'aquest organisme. Crec que com diu el nom, te cura de l'observació i estudi del procés de modificació del paisatge a Catalunya i que es preocupa per preservar el medi natural en els casos que pugui estar amenaçat que deuen ser molts llocs...

Tens coneixement del Conveni Europeu del Paisatge? Saps quins plans desenvolupa?

No en tinc coneixement

5. Persona entrevistada: Enzo Zúñiga
Estudiant 2n Batxillerat IES Moianès

Quins són els valors paisatgístics més importants que identifiquen el Moianès?
Principalment color, relleu i dinamisme

Quin és el més destacat?
Color

Consideres el paisatge del Moianès rural o urbà?
Rural

Creus que el paisatge moianesenc és de plana o de muntanya?
De muntanya

Perceps que el seu clima és temperat o extrem?
En general és temperat tot i que a vegades es fa notar molt

Consideres que el Moianès està ben comunicat o es troba aïllat?
Bastant aïllat

Hi ha abundància o manca de serveis?
Una manca considerable

És un paisatge ben conservat o està molt alterat?
Crec que en general està molt bé conservat

Perceps canvis en el temps? Quins valors paisatgístics han canviat en els darrers anys?
Crec que els principals canvis els ha provocat el desenvolupament urbanístic

Es tracta d'un paisatge tranquil o estressant?
Totalment tranquil

Quin "ús" fas del paisatge? (feina/lleure/residència caps de setmana, lloc de naixement, etc.)
Principalment lleure

És un paisatge uniforme i coherent o heterogeni i no harmònic, contradictori?
Crec que a vegades no és coherent, però això li dona un cert encant

Què sents en relacionar-te amb el paisatge? (plaer/malestar, etc.)
Plaer

Quins creus que són els impactes negatius més importants al paisatge? (allò que més perjudica al Moianès)
L'urbanització descontrolada principalment

Percepció boscos (creus que n'hi ha en abundància, escassetat, que hi ha canvis...?).
Crec que n'hi ha en abundància i també crec que se'ls podria donar un major ús

Percepció rieres (neteja, abundància/escassetat aigua, lloc de lleure).
Crec que és un aspecte a millorar, que podrien estar molt més netes

Percepció zones agrícoles (camps, cases de pagès, canvis, estètica).

És un punt a favor del paisatge. Crec que tenen un paper fonamental a l'hora de jutgar un paisatge.

Camins (ús, neteja, lloc d'esbarjo).

També és un pilar fonamental. Es troben en bones condicions

*Hi ha algun valor que tu percebis que identifiqui cada municipi del Moianès?
(tranquil, pròsper, ben comunicat, aïllat, endarrerit, harmònic, etc.)*

Moià—en comparació amb altres municipis està ben comunicat

Estany completament aïllat

Collsuspina – bastant endarrerit

Calders -

Castellcir-tranquil

Monistrol-

Granera -

Castellterçol – bastant tranquil

Sant Quirze-

Oió-

Hi ha olors que caracteritzin el Moianès? Quines? (purins, naturalesa, indústria, olors agradables/desagradables).

Purins i d'altres olors desagradables

Sorolls (agradables/desagradables, evolució)

Sorolls agradables

Per a què està més ben preparat? (viure-hi, treballar-hi, caps de setmana, lleure, etc).

Crec que sobretot per treballar i com a espai de lleure.

Et sents identificat/da amb el Moianès com a comarca?

No, però tampoc ho estic amb el Bages en general

Quines facilitats observes segons els diferents grups d'edat i condicions? (serveis gent gran, joves, persones discapacitades).

Crec que Moià en general hauria d'estar més adaptat a la gent discapacitada, la gent de la tercera edat disposa del seu espai, crec que en aquest aspecte està prou bé.

6. Persona entrevistada: Joan Capdevila
Periodista, professor jubilat, cronista de Castellterçol

Quins són els valors paisatgístics més importants que identifiquen el Moianès?
La situació i la orografia la fan una comarca amb un microclima propi, distingible gràcies a la vegetació

Quin és el més destacat?
L'orografia (situació orogràfica i climatològica)

Et sents identificat/da amb el Moianès com a comarca?
Sí, del tot. La delimitació comarcal està delimitada pel paisatge (límits on comença la vinya).

Consideres el paisatge del Moianès rural o urbà?
Més rural que urbà (més de la meitat de terra és conreable).

Creus que el paisatge moianesenc és de plana o de muntanya?
És de muntanya mitjana (entre 500 i 950m)

Perceps que el seu clima és temperat o extrem?
Temperat (però amb hiverns freds)

Consideres que el Moianès es troba ben comunicat o es troba aïllat?
Aïllat: les seves comunicacions són obsoletes (c-59 decadent).

Hi ha abundància o mancança de serveis?
Els serveis bàsics estan garantits. Tot i així, si algun dia arribés a formar una comarca independent faltarien més serveis.

És un paisatge ben conservat o està molt alterat?
Està força ben conservat, no està gaire massificat.

Perceps canvis en el temps? Quins valors paisatgístics han canviat en els darrers anys?
Sí. S'han creat zones industrials que són la principal font de llocs de treball. Hi ha hagut una ampliació del servei i la demanda educativa

Quins són els seus valors estètics: És un paisatge uniforme i coherent o heterogeni i no harmònic, contradictori?
El paisatge és comú a tot el Moianès, però cada poble té una bellesa pròpia.

Trobes que es tracta d'un paisatge tranquil o estressant?
És tranquil. Molts del pobles que el conformen són d'estiueig.

Quin "ús" fas del paisatge?
Hi camino, trepitjant-lo el puc conèixer.

Què sents en relacionar-te amb el paisatge del Moianès? (plaer/malestar, etc.)
Plaer, disfruto veient les peculiaritats del paisatge (ermites, fonts...).

Quins creus que són els impactes negatius més importants al paisatge? *Els grans blocs de pisos, les grans naus industrials i granges, etc.*

Percepció boscos (creus que n'hi ha en abundància, escassetat, que hi ha canvis...?).
Hi ha una gran quantitat, riquesa i diversitat de massa forestal (fagedes...).

Percepció rieres (neteja, abundància/escassetat aigua, lloc de lleure).
Tenim 2 rieres importants: la Fàbrega i el Torrent del Gai. Les aigües no són cristal.lines perquè la depuradora de Moià no depura bé.

Percepció zones agrícoles (camps, cases de pagès, canvis, estètica).
La pagesia va a la baixa tot i que es conserva la riquesa agrícola.

Camins (ús, neteja, lloc d'esbarjo).
Hi ha molts camins (ramaders, pistes forestals, etc.). En els últims anys la diputació ha arranjat nous camins. Estan molt ben arreglats.

Creus que el Moianès pot dividir-se en grans unitats diferents? Quines?
Sí, a grans trets podem dividir-lo en el cantó oriental (Castellcir i Collsuspina) i el cantó occidental (Calders i Monistrol) diferenciats pel clima, la vegetació i l'agricultura.

Hi ha algun valor que tu percebis que identifiqui cada municipi del Moianès?
(tranquil, pròsper, ben comunicat, aïllat, endarrerit, harmònic, etc.)

*Moià Patriotisme, estimació al poble
Estany Bon estat de conservació (casc antic)
Collsuspina Agricultura i ramaderia
Calders Situació d'enllaç entre el Bages i el Moianès
Castellcir Reserva forestal (rouredes i fagedes)
Monistrol Via Vallès Occidental
Granera Situació geogràfica (vistes)
Castellterçol Tradicions
Sant Quirze Bellesa paisatgística
Oló Bellesa paisatgística*

Hi ha olors que caracteritzin el Moianès? Quines? (purins, naturalesa, indústria, olors agradables/desagradables).
Les olors de les herbes remeieres (espígol, romaní, farigola, etc.).

Sorolls (agradables/desagradables, evolució)
El soroll desagradable de motos a Moià i a Castellterçol.

Hi ha aliments que identifiquin el Moianès?
Sí, les matèries primes (xarcuteria, pastisseria, etc.)

Per a què està més ben preparat? (viure-hi, treballar-hi, caps de setmana, lleure, etc).
Està preparat per viure-hi tot l'any per la seva qualitat de vida, situació geogràfica i clima.

Quines facilitats observes segons els diferents grups d'edat i condicions? (serveis gent gran, joves, persones discapacitades, etc.).
La gent jove està una mica aïllada, la gent gran té cobertes totes les necessitats.

Quina proposta realitzable faries per millorar el paisatge del Moianès?
Proposo una millora de les comunicacions i una ampliació dels serveis.

Coneixes l'Observatori del Paisatge? Saps quines activitats desenvolupa?
No

Tens coneixement del Conveni Europeu del Paisatge? Saps quins plans desenvolupa?
No

**7. Persona entrevistada: Montserrat Clapers
Biòloga**

Et sents identificat/da amb el Moianès com a comarca?

Com a comarca geogràfica sí.

És un paisatge ben conservat o està molt alterat?

Depèn de la zona: Moià i els seus voltants estan força alterats

Quins són els valors paisatgístics més importants que identifiquen el Moianès?

El paisatge en mosaic (camps, ribera...).

Perceps canvis en el temps? Quins valors paisatgístics han canviat en els darrers anys?

Sí, ha tingut lloc un procés d'urbanització i canvis en les zones forestals i agrícoles.

Quins són els seus valors estètics: És un paisatge uniforme i coherent o heterogeni i no harmònic, contradictori?

El medi natural és harmònic, en canvi la urbanització trenca amb l'entorn rural, sobretot a Moià i a Castellterçol.

Trobes que es tracta d'un paisatge tranquil o estressant?

El medi natural és tranquil mentre que els nuclis urbans són cada vegada més estressants, en especial Moià i Castellterçol.

Què creus que és un paisatge de qualitat?

Aquell paisatge que conserva els seus valors naturals i l'entorn rural i en cas que hi hagi construccions que siguin harmòniques amb l'entorn.

Quin "ús" fas del paisatge? (feina/lleure/residència caps de setmana, lloc de naixement, etc.)

Espai de residència i lleure.

Què sents en relacionar-te amb el paisatge del Moianès? (plaer/malestar, etc.)

Molt benestar i tranquil·litat.

Quins creus que són els impactes negatius més importants al paisatge? (allò que més perjudica al Moianès)

La construcció no integrada en l'entorn. Per exemple, l'eix transversal, els talusos del qual presenten un fort impacte en certs trams.

Percepció boscos (creus que n'hi ha en abundància, escassetat, que hi ha canvis...?).

N'hi ha en abundància i cada vegada més. On ara hi ha boscos s'hi trobaven gronys (muntanyes pelades).

Percepció rieres (neteja, abundància/escassetat aigua, lloc de lleure)

Són petites, transporten poca quantitat d'aigua i s'embruten amb els anys ja que les depuradores no funcionen adequadament.

Percepció zones agrícoles (camps, cases de pagès, canvis, estètica).

M'agraden, formen part del mosaic agroforestal. S'estan abandonant, tinc por de què es perdin.

Camins (ús, neteja, lloc d'esbarjo).

Trobem camins amples i en bones condicions però s'estan perdent les dreceres que servien de connexió entre els pobles.

Creus que el Moianès pot dividir-se en grans unitats diferents? Quines?

Sí, en els gronys (muntanyes), l'altiplà (zona més plana), i l'àrea que comprèn Collsuspina, Castellcir, Cingles de Bertí, Sant Quirze i el Puigsagordi.

Hi ha algun valor que tu percebis que identifiqui cada municipi del Moianès?
(tranquil, pròsper, ben comunicat, aïllat, endarrerit, harmònic, etc.)

Moià està perdent la identitat com a poble.

Estany Tranquil

Collsuspina Petita

Calders Sorpresa

Castellcir Vall de Marfà

Monistrol entrada al parc de Sant Llorenç

Granera completament integrada en l'entorn

Castellterçol Ben conservat

Sant Quirze Petit i molt urbanitzat.

Oló La part antiga està molt ben conservada

Hi ha olors que caracteritzin el Moianès? Quines? (purins, naturalesa, indústria, olors agradables/desagradables).

Sí, l'olor d'humitat.

Sorolls (agradables/desagradables, evolució)

Aus rapinyaires nocturnes, sorolls de cotxe, campanes

Hi ha aliments que identifiquin el Moianès?

Llonganissa i formatge de Montbrú.

Per a què està més ben preparat? (viure-hi, treballar-hi, caps de setmana, lleure, etc).

Per a viure-hi i com a espai de lleure.

Quina proposta realitzable faries per millorar el paisatge del Moianès?

L'aprovació per part dels ajuntaments d'una normativa que garanteixi la urbanització en harmonia amb l'entorn.

Quin element (natural o humà) del paisatge creus que simbolitza i identifica el Moianès?

Els Gronys i la Vall de Marfà.

Coneixes l'Observatori del Paisatge? Saps quines activitats desenvolupa? Si és que sí, què n'opines?

Sí, sé que es tracta d'un organisme que promou una normativa en relació al paisatge, organitza cursos, jornades, etc. Penso que fa una bona feina.

Tens coneixement del Conveni Europeu del Paisatge? Saps quins plans desenvolupa? Què n'opines?

No

8. Persona entrevistada: Miquel Prat
Ex-alcalde de Castellcir. President d'Endavant
Moianès, endavant comarca

Et sents identificat/da amb el Moianès com a comarca?

Sí que em sento identificat amb el Moianès com a comarca. És una comarca natural.

És un paisatge ben conservat o està molt alterat?

Crec que és un paisatge de qualitat.

Quins són els valors paisatgístics més importants que identifiquen el Moianès?

Els valors paisatgístics més ben conservats són els del PEIN. Amb el PEIN s'han protegit espais i s'han posat en relleu.

Perceps canvis en el temps? Quins valors paisatgístics han canviat en els darrers anys?

Els canvis que percebo són els derivats de l'escalfament del planeta.

Quins són els seus valors estètics: És un paisatge uniforme i coherent o heterogeni i no harmònic, contradictori?

Els valors estètic més destacat és la seva heterogeneïtat.

Quin "ús" fas del paisatge? (feina/lleure/residència caps de setmana, lloc de naixement, etc.)

El paisatge forma part de la meua vida diària, estic integrat en el paisatge.

Què sents en relacionar-te amb el paisatge del Moianès? (plaer/malestar, etc.)

Em sento molt bé en aquest paisatge. El fet d'estar mal comunicats ha preservat el paisatge.

Percepció boscos (creus que n'hi ha en abundància, escassetat, que hi ha canvis...?).

Els boscos estan en bones condicions.

Percepció rieres (neteja, abundància/escassetat aigua, lloc de lleure).

Les rieres estan millor que fa 10 o 15 anys., s'hi està treballant però no s'ha aconseguit tot.

Percepció zones agrícoles (campes, cases de pagès, canvis, estètica).

L'agricultura és de secà. Amb els anys ha disminuït la població que es dedicava exclusivament a l'agricultura. Té poc rendiment, s'ha de mecanitzar i difícilment se'n pot viure.

Camins (ús, neteja, lloc d'esbarjo).

Els camins estan malament. No hi ha recursos econòmics per mantenir-los. Haurien de ser declarats camins de muntanya i subvencionats. Al municipi de Castellcir hi ha 80 km de camins.

Hi ha algun valor que tu percebis que identifiqui cada municipi del Moianès?

(tranquil, pròsper, ben comunicat, aïllat, endarrerit, harmònic, etc.)

Trobem un seguit de valors comuns en tots els municipis que conformen el Moianès, de fet., ja fa 15 anys que treballem junts.

F. 4. Conclusions de les entrevistes

1. *Et sents identificat/da amb el Moianès com a comarca?*

Tots els entrevistats, menys un que és immigrant procedent de Xile, **se senten identificats amb el Moianès com a comarca**, la major part d'ells ha especificat que consideren el Moianès una comarca natural. Alguns han fet referència als trets que la caracteritzen, com són un paisatge, un microclima propis, un conjunt de pobles amb trets comuns, etc.

2. *És un paisatge ben conservat o està molt alterat?*

S'afirma, genèricament, que **el Moianès té un paisatge ben conservat**. No obstant, alguns especialistes opinen que el paisatge de Moià i els seus voltants està molt alterat, sobretot degut a l'excessiva urbanització.

3. *Quins són els valors paisatgístics més importants que identifiquen el Moianès?*

Els enquestats presenten una gran diversitat d'opinions pel què fa als valors més destacats. Les respostes confirmen la hipòtesi teòrica que afirma que **cada persona percep el paisatge en funció de la seva posició social**. Per exemple, persones que fan docència en Història de l'Art valoren sobretot els aspectes estètics del paisatge com són el color, la diversitat, l'amplitud...mentre que una persona biòloga destaca el paisatge en mosaic, concepte propi de la biologia i l'ecologia. A grans trets, els enquestats **valoren sobretot el relleu, el paisatge agrícola i els colors** del paisatge.

4. *Perceps canvis en el temps? Quins valors paisatgístics han canviat en els darrers anys?*

Com a principal canvi, gairebé tots els entrevistats destaquen l'**urbanització accelerada** que ha tingut lloc en els darrers anys i en tenen una opinió negativa. Les persones que han viscut al Moianès tota la vida destaquen també els **canvis en el paisatge forestal i l'agrícola**. En aquest punt cal assenyalar de nou la influència de les diferències socials en la percepció del paisatge. Així, una persona que és periodista i que per tant té una visió crítica de la zona ha destacat temes més específics d'importància social i econòmica, com són els canvis en el sector de la indústria o l'educació.

5. *Quins són els seus valors estètics: És un paisatge uniforme i coherent o heterogeni i no harmònic, contradictori?*

L'opinió general evoca un **paisatge uniforme i coherent**, encara que certs enquestats opinen que les zones urbanes, especialment els nuclis de població de Moià i Castellterçol trenquen amb aquesta harmonia.

6. *Trobes que es tracta d'un paisatge tranquil o estressant?*

Tots els enquestats afirmen que es tracta d'un **paisatge completament tranquil**. Alguns d'ells opinen que **les zones urbanes són cada vegada més estressants**.

7. *Quin "ús" fas del paisatge? (feina/lleure/residència caps de setmana, lloc de naixement, etc.)*

Les persones que han viscut i hi han treballat tota la vida al Moianès expliquen, orgullosos, que **el paisatge forma part de la seva vida**. És natural que s'hi sentin identificats ja que el paisatge ha estat des de sempre el marc del seu curs vital. D'altra banda, la majoria d'enquestats perceben el paisatge com un espai destinat al lleure, en

gaudeixen. Així sembla que el Moianès és adequat per a desenvolupar activitats de lleure a la natura com són caminar, anar en bicicleta, buscar bolets...

8. *Què sents en relacionar-te amb el paisatge del Moianès? (plaer/malestar, etc.)*

Tots els enquestats han expressat que **senten benestar en relacionar-se amb el paisatge**. Cada un d'ells ha relacionat el benestar amb aspectes diferents del paisatge en funció del seu context social. Així, algú relaciona el benestar amb l'olor de fems, ja que li evoca el record de viure en una àrea rural. D'altres relacionen el benestar amb la preservació dels valors naturals del paisatge ja que no volen que es perdi la identitat d'una zona que forma part de la seva vida. També destaquen alguns enquestats que el paisatge moianesenc els aporta tranquil·litat.

9. *Quins creus que són els impactes negatius més importants al paisatge? (allò que més perjudica al Moianès)*

La majoria d'entrevistats coincideixen en el fet que **allò que més perjudica al paisatge és l'urbanització excessiva**. Aquí s'ha fet patent el fet que les respostes venen condicionades pel context personal ja que els qui han aportat una visió més crítica i completa han estat les persones compromeses amb temes relacionats amb l'actualitat econòmica, política, social i paisatgística del Moianès. També s'ha afirmat que la industrialització ha desafavorit el paisatge. En contraposició, les persones més compromeses per feina i formació amb el medi natural opinen que allò que més perjudica el paisatge és la urbanització no harmònica amb l'entorn.

10. *Percepció boscos (creus que n'hi ha en abundància, escassetat, que hi ha canvis...?).*

Tots els enquestats coincideixen en afirmar que al Moianès hi ha una gran **abundància de massa forestal**. Alguns ho fan amb coneixement empíric, constatant que moltes àrees antigament rurals o bé gronys i zones pelades actualment es troben ocupades per bosc. En general tots han manifestat una opinió positiva menys una entrevistada, que creu que els boscos estan mal cuidats i bruts opinió que es contradiu amb la d'un altre entrevistat, que coneix que el sotabosc és net en aquestes àrees gràcies a la pastura. Aquesta contraposició pot ser deguda al fet que un és resident a Navarcles i basa la seva opinió en la comparació dels boscos del Moianès amb boscos de l'àrea de Navarcles i Sant Fruitós.

11. *Percepció rieres (neteja, abundància/escassetat aigua, lloc de lleure).*

Gairebé tots els enquestats han fet al·lusió a la **brutícia de les rieres** i alguns emeten un judici crític assenyalant la causa de la brutícia: el mal funcionament de les depuradores, especialment de la de Moià. Els enquestats més grans que han viscut sempre al Moianès han explicat com **s'ha perdut l'ús de les rieres com a espai de lleure**, que se solia fomentar quan eren joves. També és comuna l'opinió que les rieres són petites i transporten poca aigua. No obstant, alguns d'ells han destacat la bellesa de certs trams de riera com són Marfà, el Torrent del Gai, la riera de Calders, etc.

12. *Percepció zones agrícoles (camps, cases de pagès, canvis, estètica).*

Els enquestats **identifiquen les àrees agrícoles com quelcom atractiu**, ja que són pròpies del paisatge del Moianès –el *mosaic agroforestal*, en termes tècnics–. No obstant, critiquen la decadència de la pagesia i l'abandonament de les cases de pagès i la conseqüent pèrdua d'aquest marc agrícola tant distintiu del Moianès.

13. *Camins (ús, neteja, lloc d'esbarjo).*

Hi ha gran diversitat d'opinions pel què fa a l'estat dels camins. De forma general, les persones que mantenen vincles més forts amb el Moianès en tenen una visió negativa, ja que valoren els antics camins que freqüentaven de joves i que servien d'unió entre els diferents municipis del Moianès. Les persones que no tenen uns lligams tan fermes amb la regió en tenen una opinió molt positiva i han fet referència a la tasca de rehabilitació de camins efectuada per la Diputació.

14. *Creus que el Moianès pot dividir-se en grans unitats diferents? Quines?*

Partint del fet que **el Moianès es percep com una gran unitat** trobem diverses divisions en funció dels criteris que s'apliquin. Hi ha coincidència en considerar el sector oriental com una unitat (Serra **de Collsuspina a Castellcir** que es perllonga fins a Sant Quirze i els Cingles de Bertí) de la mateixa manera que l'occidental (des **de Monistrol a Calders** i, per alguns, fins a Oló). També destaca la divisió entre **l'altiplà i els gronys** (que separarien els municipis més poblats del sector de L'Estany). Hi ha distincions entre sectors urbans i rurals. També destaquen força unitats com les **rieres**, que tenen una identitat pròpia, els **mosaics agrícoles** i els **boscors**.

15. *Hi ha algun valor que tu percebis que identifiqui cada municipi del Moianès? (tranquil, pròsper, ben comunicat, aïllat, endarrerit, harmònic, etc.)*

Calders. Diversitat de respostes. Es tracta, en els termes propis de cadascú, d'un **poble de pas, de carretera, un poble d'enllaç** entre el Moianès i el Bages.

Castellcir. No hi ha punts en comú en les respostes de cada enquestat. No obstant, les diferents opinions permeten establir una imatge força completa dels trets del municipi de Castellcir i el seu entorn: és un **municipi tranquil, endreçat**, en creixement, hi trobem una **reserva forestal** important, presenta valors identitaris com són el castell de la Popa o la **Vall de Marfà**.

Castellterçol. Tot i la diversitat de respostes, els enquestats coincideixen en el fet que s'hi **preserven força les tradicions** ja que els seus habitants senten un gran orgull pel fet de pertànyer al poble. També es creu que presenta un creixement urbà harmònic i controlat, aspecte en el que no coincideixen tots els enquestats

Collsuspina. Divergència en les respostes, però la **bellesa de Collsuspina és opinió comuna**, així com que es troba en **creixement**.

L'Estany. Gran consens en considerar que **l'Estany és un municipi tranquil i aïllat**. i que destaca pel seu **patrimoni arquitectònic** (Monestir de Santa Maria).

Granera. Les respostes al·ludeixen sobretot a la seva **situació geogràfica aïllada**, que ha suposat un creixement urbà mínim i per tant que es conservi molt **integrada a l'entorn**.

Moià. Els habitants (sobretot els nadius) de Moià destaquen el **creixement urbà accelerat** i la pèrdua d'identitat que això ha suposat. Els enquestats que hi estan vinculats opinen en funció del seu context social, però un **valor predominant de Moià és la seva història.**

Monistrol de Calders. Tot sembla indicar que no es tracta d'un poble massa conegut per la pròpia gent del Moianès, ja que la majoria d'enquestats han constatat conèixer-lo poc o fins i tot desconèixer-lo. Les respostes no permeten atribuir uns valors identitaris clars, ja que no presenten aspectes en comú. Algunes ens permeten conèixer els trets distintius del municipi com són el fet que es tracta de **l'entrada al parc de Sant LLorenç de Munt.**

Sant Quirze Safaja. Pocs punts en comú en les respostes, algunes afirmen que es tracta d'un poble bonic. Globalment fan pensar que és un poble **amb caràcter d'urbanització**, amb població dispersa, "país de pijos".

Santa Maria d'Oló. Les respostes permeten fer-nos una idea dels seus trets principals: **es troba situada sobre un turó, presenta una part antiga que molt ben conservada i una part nova en creixement.** Antigament era una colònia tèxtil.

16. *Hi ha olors que caracteritzin el Moianès? Quines? (purins, naturalesa, indústria, olors agradables/desagradables).*

En general, els enquestats es queixen de les **olors desagradables procedents de l'agricultura-ramaderia** (purins principalment) i fàbrica pinsos dels entorns de Moià. Al·lusió a les **olors de les herbes remeieres** i al canvi històric de les olors: **del bestiar** que la gent tenia a casa a **l'actual olor de fum dels cotxes.**

17. *Sorolls (agradables/desagradables, evolució)*

Pel fet d'haver habitat sempre una àrea rural la majoria d'enquestats han posat èmfasi en el soroll de **trànsit** (principalment de cotxes) que trobem actualment als **nuclis urbans**, especialment a Moià i a Castellterçol

18. *Hi ha aliments que identifiquin el Moianès?*

Segons les respostes dels enquestats, culinàriament el Moianès destaca pels seus làctics: **formatge** de Montbrú..., per la seva xarcuteria (embotits com ara la **llonganissa**) i pel **baieton.**

19. *Per a què està més ben preparat? (viure-hi, treballar-hi, caps de setmana, lleure, etc).*

Els enquestats coincideixen sobretot en el fet que **el Moianès és adequat per viure-hi** i, en segon lloc, com a **espai de lleure**, ja que és una àrea tranquil·la. En menor grau, també creuen que es tracta d'un bon espai per a treballar-hi, tot i què depenent molt de la feina, ja que no ofereix massa opcions quant a serveis i indústria.

20. *Quina proposta realitzable faries per millorar el paisatge del Moianès?*

Les persones entrevistades fan propostes interessants. En general, es dona una gran importància a **l'harmonia del paisatge urbà amb l'entorn.** Per aconseguir-la, es proposen iniciatives com demolir les vivendes inacabades, establir una delimitació clara entre zones urbanitzades, industrials i naturals. També es valoren molt els **camins** (amb propostes com són la seva neteja, preservació...) i els **bosc.**

21. *Quin element (natural o humà) del paisatge creus que simbolitza i identifica el Moianès?*

Trobem poques respostes a aquesta pregunta. Prenent el Moianès globalment no trobem uns valors identitaris clars. S'han fet, no obstant, algunes propostes com ara els **Gronys**, la **Vall de Marfà** o el **Monestir de l'Estany**.

22. *Coneixes l'Observatori del Paisatge? Saps quines activitats desenvolupa? Si és que sí, què n'opines?*

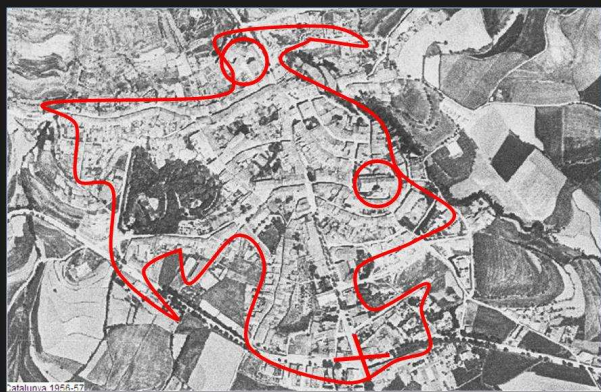
L'Observatori és conegut per la majoria dels enquestats, tots els qui el coneixen saben que es tracta d'un **organisme que s'ocupa de l'ordenació territorial a nivell nacional**. Alguns el coneixen per altres competències que exerceix, com l'estudi de la modificació del paisatge català o la promoció de cursos o jornades en relació al paisatge.

23. *Tens coneixement del Conveni Europeu del Paisatge? Saps quins plans desenvolupa? Què n'opines?*

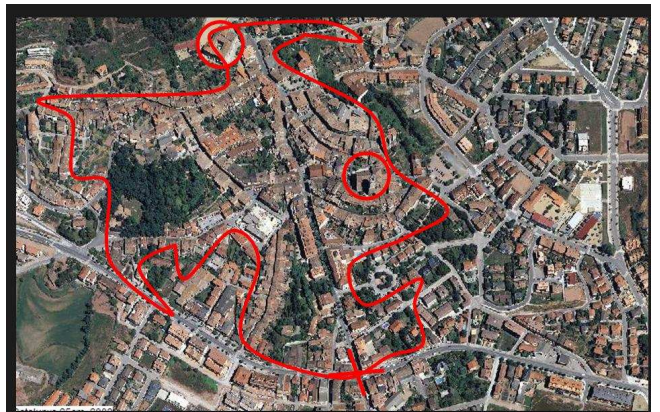
Coneixement molt limitat del Conveni Europeu del Paisatge. Les poques persones que en tenen coneixença en tenen una opinió crítica degut al seu **caràcter molt consultiu, sense poder real**.

F.5. Evolució del paisatge del Moianès

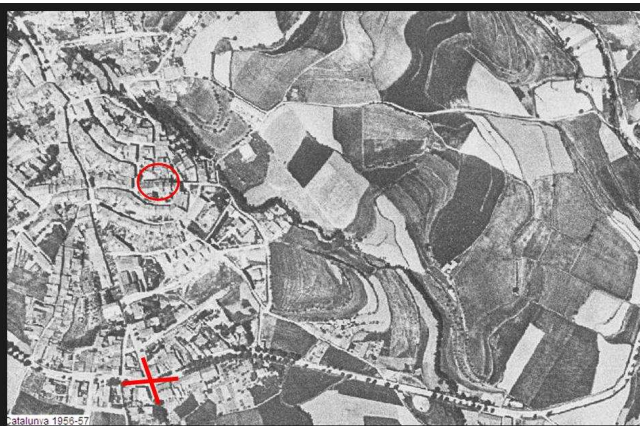
L'evolució del paisatge en 50 anys (1957-2009): Moià

Moià, 1956-1957. Cruïlla, Església i Escolapis

Moià, 2009. Cruïlla, Església i Escolapis: ja no es veuen els límits

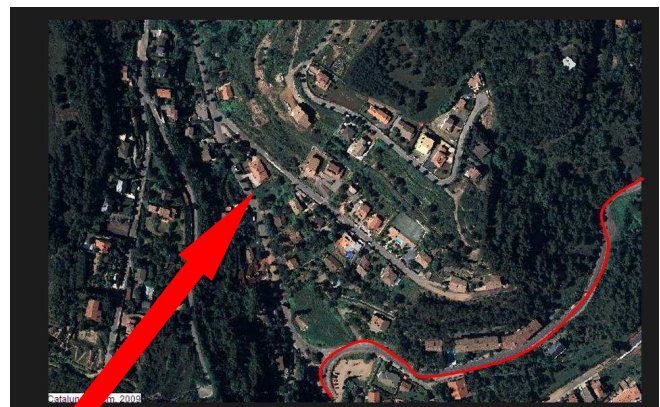
Moià, 1956. Sector nordest. Església en vermell i cruïlla

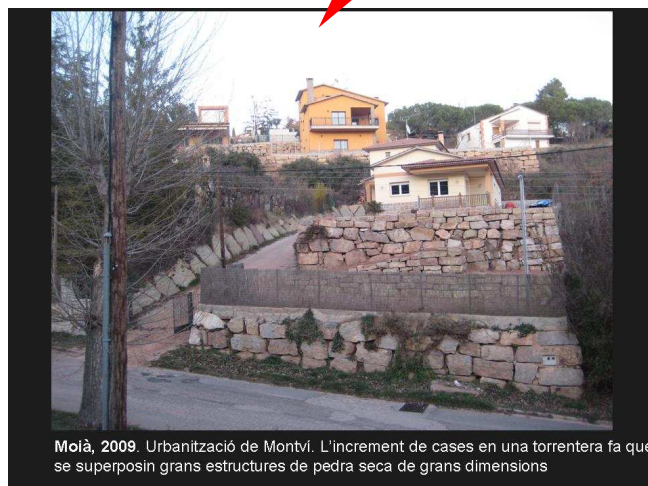
Moià, 2009. Sector nordest. Església en vermell i cruïlla

Moià, 1956. Sector nord. Carretera de l'Estany. Feixes

Moià, 2009. Sector nord. Carretera de l'Estany. Cases, bosc.....

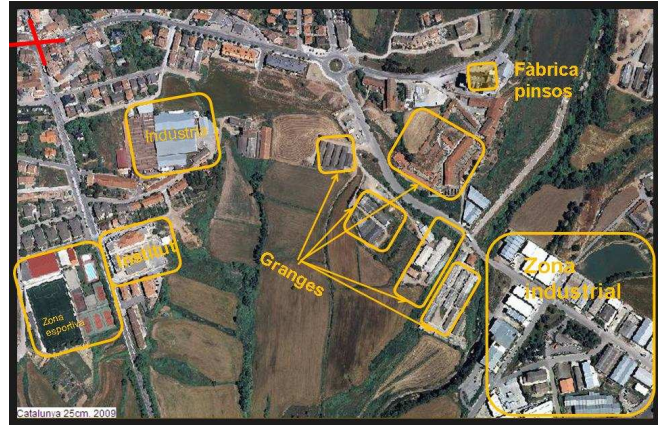

Moià, 2009. Urbanització de Montví. L'increment de cases en una torrentera fa que se superposin grans estructures de pedra seca de grans dimensions

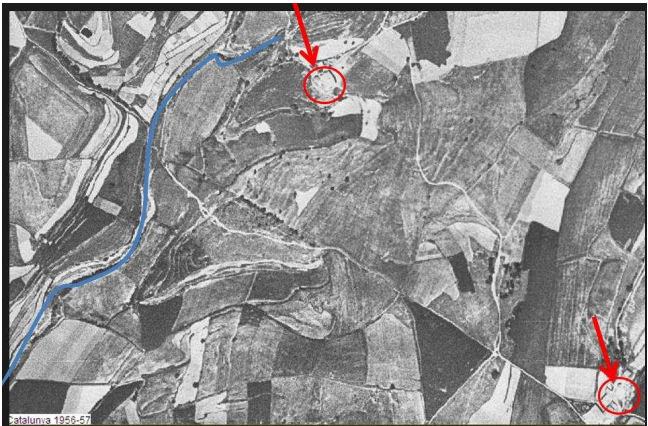
L'evolució del paisatge en 50 anys (1957-2009): **Moià**

Moià, 1956. Sector sudest. En vermell crtra. Castellterçol i Vic. Tot camps i pastures

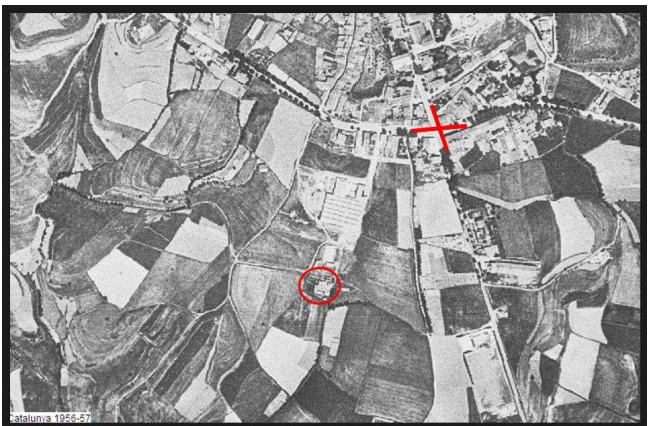
Moià, 2009. Sector sudest. Creixement i complexitat (esports, educació, ramaderia...)

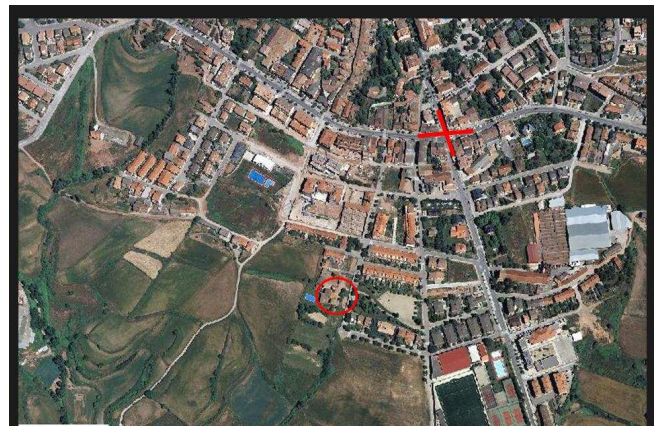
Moià, 1956. Sector sudest. Detall. Riera de Castellnou, L'Aucella i El Prat

Moià, 2009. Sector sudest. Detall. Riera de Castellnou, L'Aucella i El Prat Granges, zona industrial, camp de vol

Moià, 1956. Sector sudoest. El Saiol

Moià, 2009. Sector sudoest. El Saiol

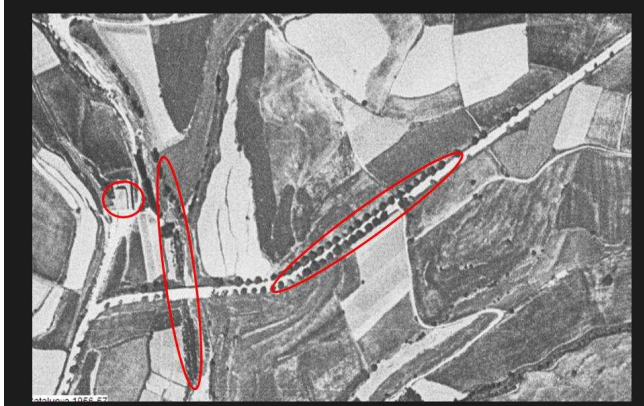

Moià, 1956. Sector sudoest. Detall "Sot d'Aluies"

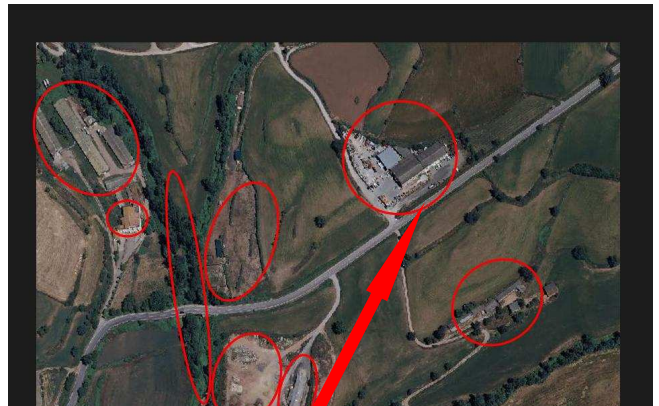

Moià, 2009. Sector sudoest. Detall "Sot d'Aluies"

L'evolució del paisatge en 50 anys (1957-2009): **Moià**

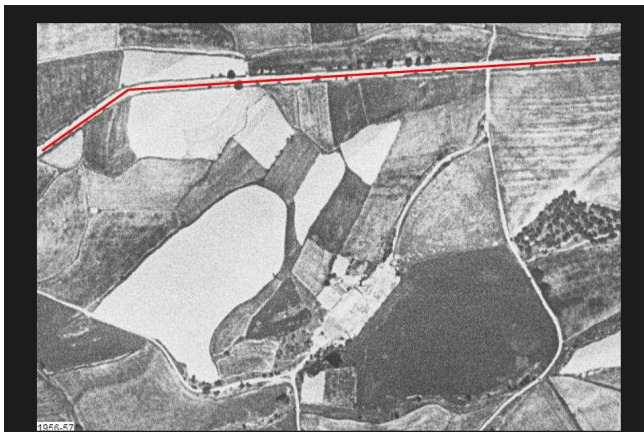
Moià, 1956. Sector est. Carretera de Vic. Moli d'en Pujol. Poc arbrat a la riera, arbres a banda i banda carretera i camps

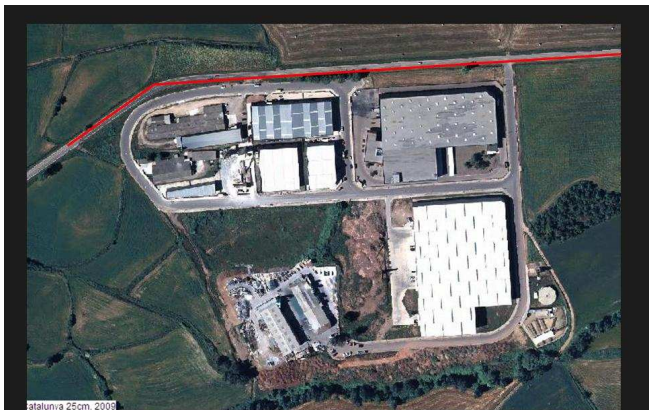
Moià, 2009. Sector est. Carretera de Vic. Moli d'en Pujol. Molt arbrat a la riera, granges, magatzem construcció, taller reparacions, hípica, zona de terres

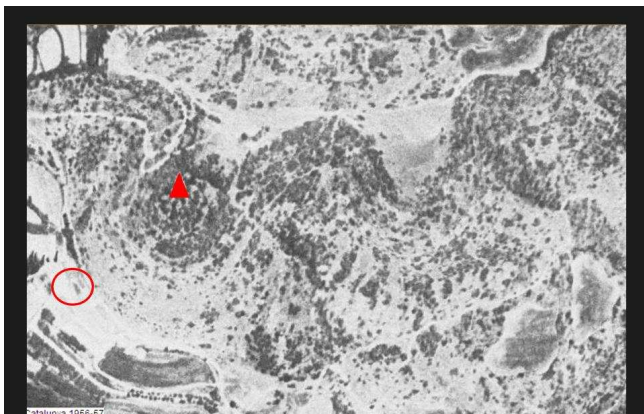
Moià, 2009. El magatzem de construcció també té un elevat impacte visual

Moià, 1956. Sector est. Carretera de Vic. Pla Romani

Moià, 2009. Sector est. Carretera de Vic. Pla Romani. Zona industrial

Moià, 1956. Sector nordest. Zona de la Granoia. Bosc poc espès. Pastures. Poques construccions

Moià, 2009. Sector nordest. Zona de la Granoia. Bosc espès. Moltes construccions de ramaderia, però amb poc impacte visual

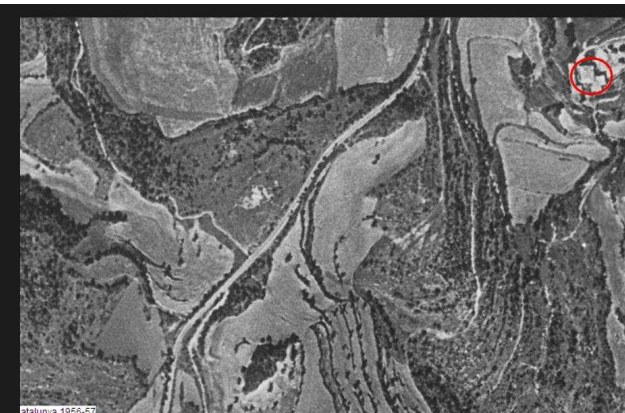
L'evolució del paisatge en 50 anys (1957-2009): **Moià**

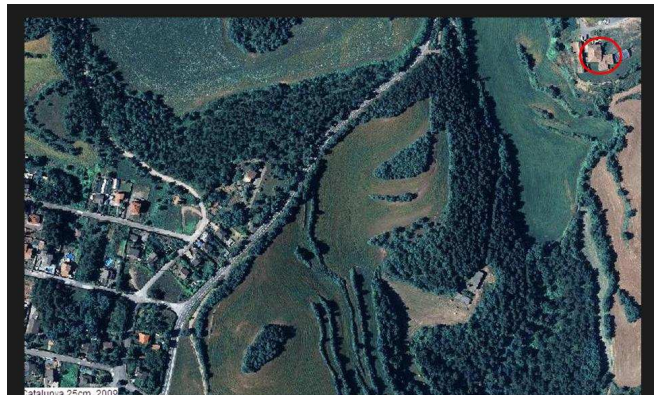
Moià, 1956. Carretera de l'Estany a la zona de Montvi i el revol de la Ferradura (en vermell). A la part esquerra grans camps per ser una zona plana. A la resta feixes, petites zones boscoses i bastants camins.

Moià, 2009. Carretera de l'Estany a la zona de Montvi i el revol de la Ferradura (en vermell). L'urbanització ha fet canviar del tot el paisatge.

Moià, 1956. Carretera de l'Estany i Mas de Magadins Nou. El mas fou casa de pagès fins a inicis dels anys 90. Predomina paisatge agrari

Moià, 2009. Carretera de l'Estany i Mas de Magadins Nou. El mas és una casa de turisme rural. Els camps s'han fet més grans, així com els boscos. La transformació més important és la de l'urbanització de Montvi de baix.

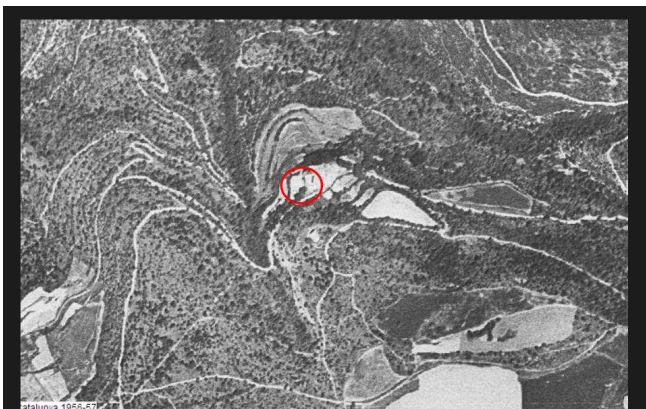

Moià, 1956. Baga de Bussanya, ara PEIN Moianès. Xarxa de camins densa. Bosc poc espès. c

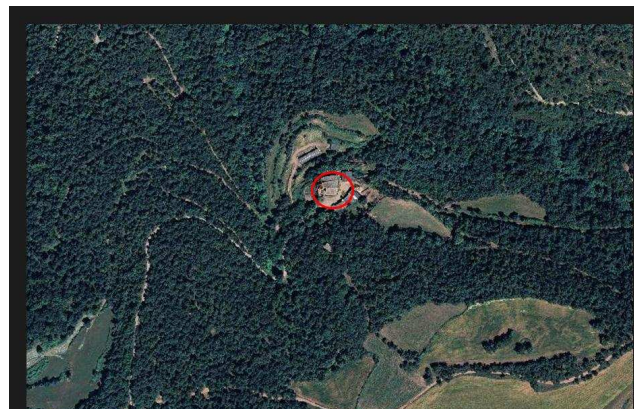

Moià, 2009. Baga de Bussanya, ara PEIN Moianès. Bosc espès

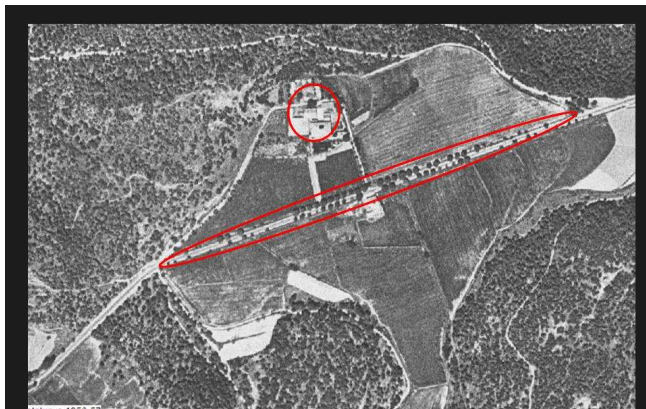
L'evolució del paisatge en 50 anys (1957-2009): **Moià**

Moià, 1956. Baga de Bussanya, ara PEIN Moianès. Xarxa de camins densa. Bosc poc espès. c

Moià, 2009. Baga de Bussanya, ara PEIN Moianès. Bosc espès

Moià, 1956. La Moretona. Arbres a la carretera i espessor boscos

Moià, 2009. La Moretona. El bosc ha crescut

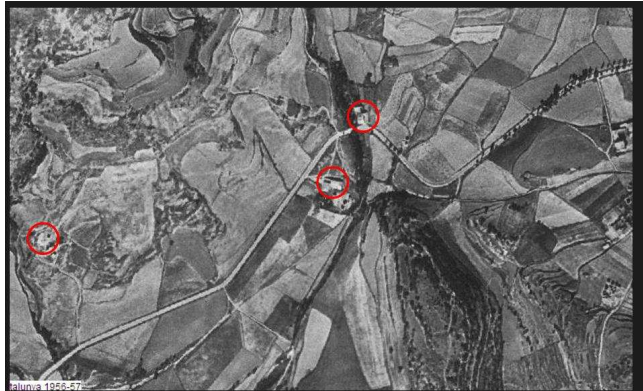

Moià, 1956. L'Urbisol. A observar: camps voltant casa (oest, est, sudest, sudoest). Carretera envoltada arbres. Àmplia zona de camps amb arbres (ametllers i/o oliveres) a part inferior esquerra i zona de mosaic camps inf. dreta

Moià, 2009. L'Urbisol. El mas és un restaurant/hotel de luxe. No queda cap camp, substituït per pàrquing, piscina, bosc, zona sense conrear i urbanització il·legal. Els camps amb arbres són una híptica de cavalls de pura sang àrabs. El mosaic de camps s'ha substituït per un únic camp i bosc.

L'evolució del paisatge en 50 anys (1957-2009): **Collsuspina**

Collsuspina 1956. Carretera de Moià. D'esquerra a dreta: Ca l'Escanya, Mas Picanyol i La Bufa

Collsuspina 2009. Carretera de Moià. D'esquerra a dreta: Ca l'Escanya, Mas Picanyol i La Bufa. Zona de creixement a la zona de El Toll.

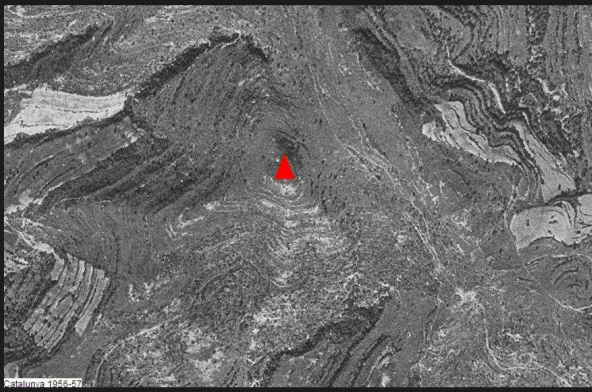

Collsuspina 1956. Nucli urbà i arbres a la carretera.

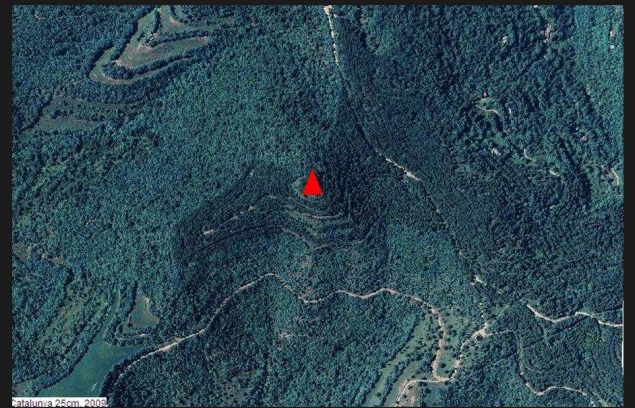

Collsuspina 2009. El nucli urbà ha patit poques transformacions. Zona de creixement al sud de la població

L'evolució del paisatge en 50 anys (1957-2009): Santa Maria de l'Estany

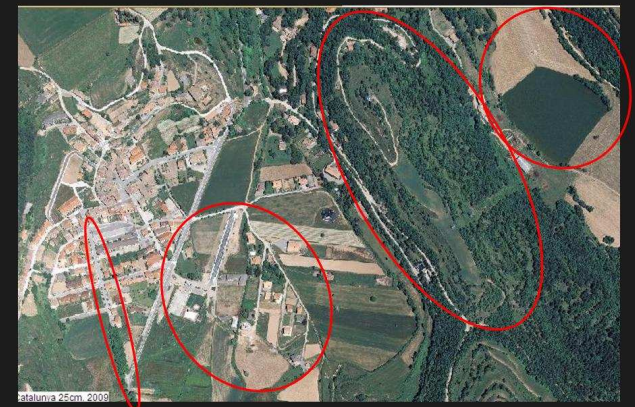
Molà i l'Estany 1956. Puig Rodó. Absència arbres. Pastures i feixes

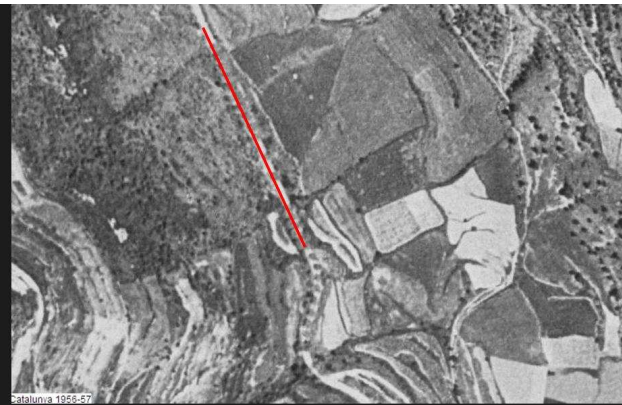
Molà i l'Estany 2009. Puig Rodó. Zona de bosc de pi repoblada

L'Estany 1956. Entrada arbrada població. Observar feixes i mida dels camps a la Serreta

L'Estany 2009. Només creixement urbanístic en disseminat. La majoria d'arbres de l'entrada han estat arrencats. A la Serreta les feixes s'han substituït per boscos. Els camps són més grans

L'Estany 1956. Nord. Carretera a Oló. Arbres a la carretera. A la dreta crtra. Camps i a l'extrem dret alguns arbres aïllats. A l'esquerra feixes, arbres poc densos

L'Estany 2009. Nord. Carretera a Oló. Arbres a la carretera. A la dreta crtra. Zona industrial, camps i a l'extrem dret un bosc. A l'esquerra bosc

L'Estany 1956. Nord. Carretera a Oló. Molí del Castell (cercle vermell) i font (cercle blau). A observar proporció camps i boscos i forma i grandària dels camps

L'Estany 2009. Nord. Carretera a Oló. Molí del Castell (cercle vermell). Granges amb molt d'impacte visual. Proporció boscos i camps. Mida dels camps. La font no és d'aigua potable.

L'evolució del paisatge en 50 anys (1957-2009): **Santa Maria de l'Estany**

L'Estany 1956. Nord. Carretera a Oió. El Castell (cercle vermell). Un mas de pagès de l'Estany amb els seus camps.

L'Estany 1956. Nord. Carretera a Oió. El Castell (cercle vermell). El mas s'ha convertit en casa de luxe amb piscina, golf, hípica, etc.

L'Estany 2009. Granges del Molí del Castell

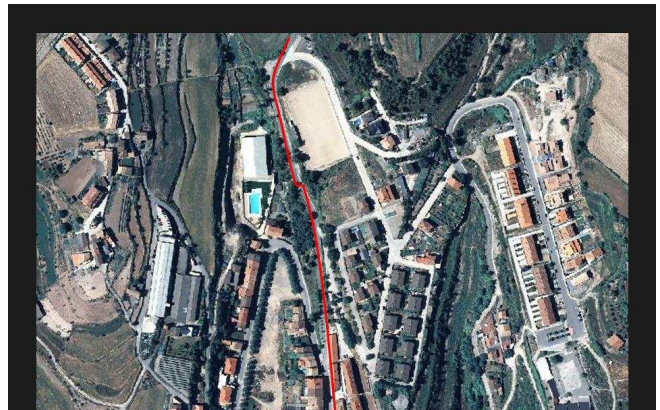
Crtra. Estany-Olò 1956. El Canadell. Explotació de pagès. Varietat de camps. Poques estructures edificades

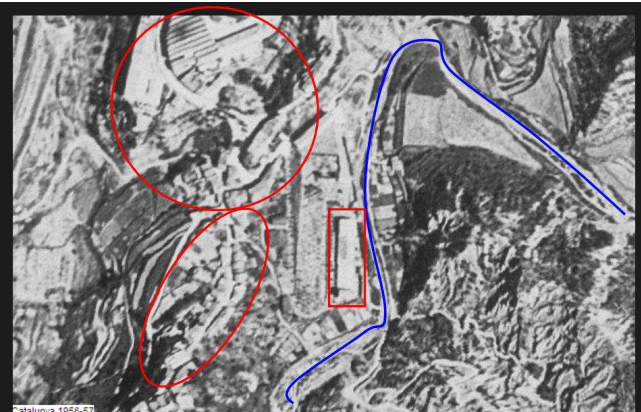
Crtra. Estany-Olò 2009. El Canadell. L'explotació de pagès ha crescut. Separació més clara zones bosc i camp. En verd, zona de deixalleria. Eix Transversal

Santa Maria d'Olò 1956. A la dreta crtra. abunden els camps, i un raval a la part dreta. A l'esquerra ravals disseminats, però predomina espai agrari.

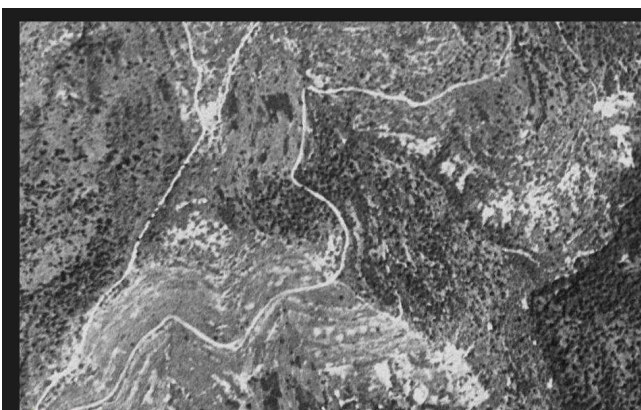
Santa Maria d'Olò 2009. A la dreta de la crtra. Els camps han estat substituïts per cases unifamiliars i adossades de creixement ràpid. A l'esquerra zones industrials, esportives i residencials.

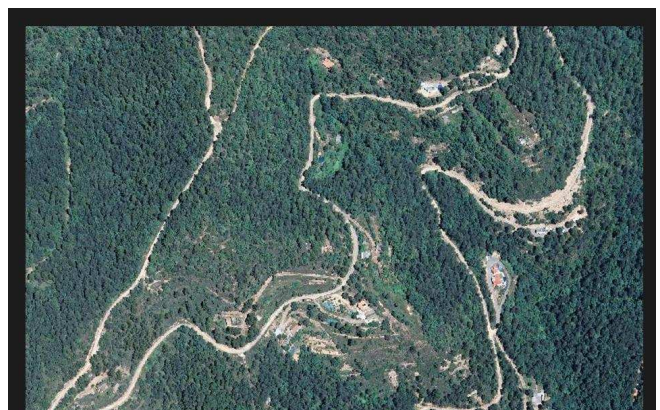
Santa Maria d'Olò 1956. A l'esquerra nucli antic, al cim d'un turó. A la part baixa, zona industrial i primer "eixample" d'Olò. Riera de la Salada i a l'altre marge de la riera muntanya molt erosionada.

Santa Maria d'Olò 2009. Poques modificacions estructurals. A l'esquerra nucli antic, al cim d'un turó. A la part baixa, zona industrial i primer "eixample" d'Olò. Riera de la Salada i a l'altre marge de la riera muntanya erosionada.

Santa Maria d'Olò. L'Estany 1956. Vinyes de la Rovirola. Zona de la Serra entre l'Estany i Olò. Paisatge de pastura i forestal

Santa Maria d'Olò. L'Estany 1956. Vinyes de la Rovirola. Urbanització il·legal de Rubis, sense sistema d'aigua corrent, i amb deficiències en els serveis bàsics. Creixement del bosc, el que accentua el risc en cas d'incendis

L'evolució del paisatge en 50 anys (1957-2009): **Calders**

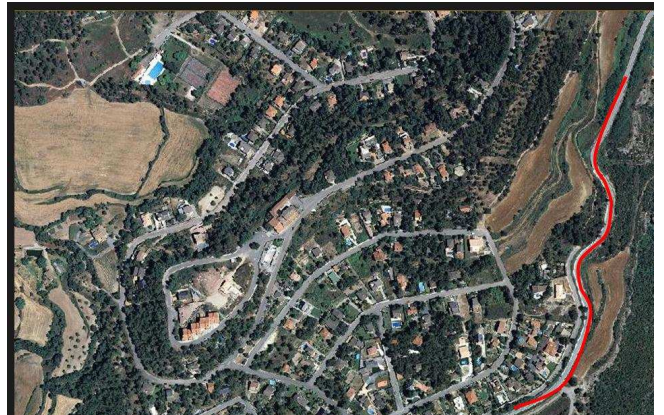
Calders, 1956. Les cases estan disposades a banda i banda del camí ral, més que de la carretera.

Calders, 2009. Bàsicament hi ha hagut un creixement en la part inferior dreta en forma de cases unifamiliars.

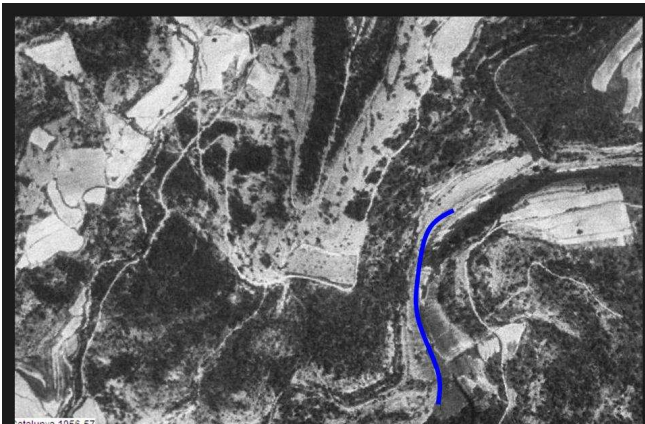

Calders, 1956. Carretera a Manresa. Mosaic agroforestal

Calders, 2009. Carretera a Manresa. Urbanització La Guardia

L'evolució del paisatge en 50 anys (1957-2009): **Monistrol de Calders**

Monistrol de Calders, 1956. Els gorgs blaus a la riera, a la dreta de la imatge.

Monistrol de Calders 2009. Els gorgs blaus a la riera, a la dreta de la imatge. Des del cel l'impacte de les pedreres de La Pahissa és molt gran. Per trobar-se en una carena des de la riera no té un impacte tan elevat

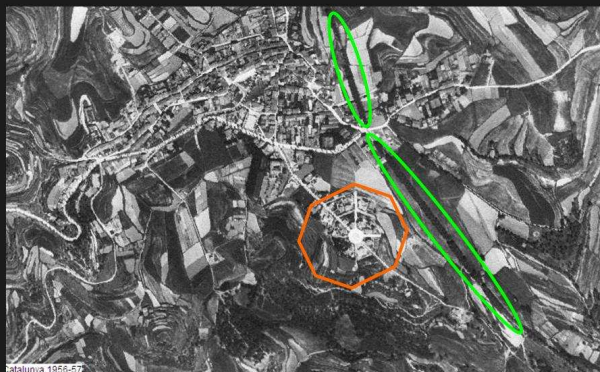

Monistrol de Calders 1956. La riera i el poble al voltant. A la part inferior riera es veuen molts horts.

Monistrol de Calders 2009. La riera i el poble al voltant. Els horts encara es conserven. Creixement d'equipaments: camp de futbol, poliesportiu, CEIP. Creixement vivendes unifamiliars.

L'evolució del paisatge en 50 anys (1957-2009): Castellterçol

Castellterçol 1956. Nucli urbà, carretera de Granera i Castellcir. Sembla que la carretera de Barcelona a Moià està envoltada d'arbres (en verd). Ja s'ha urbanitzat "El Munt" (groc) amb un urbanisme amb personalitat.

Castellterçol 2009. Nucli urbà, carretera de Granera i Castellcir. Urbanització "El Munt" (groc) amb un urbanisme amb personalitat.

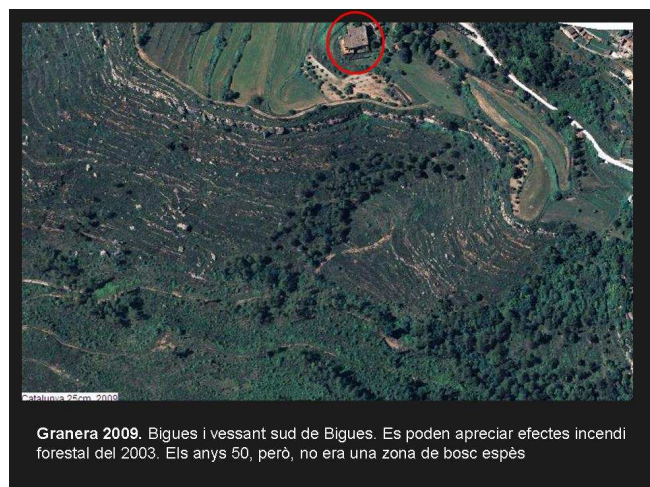
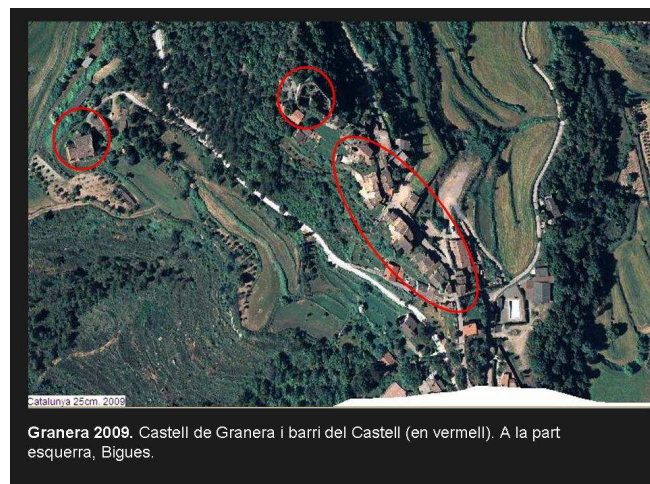
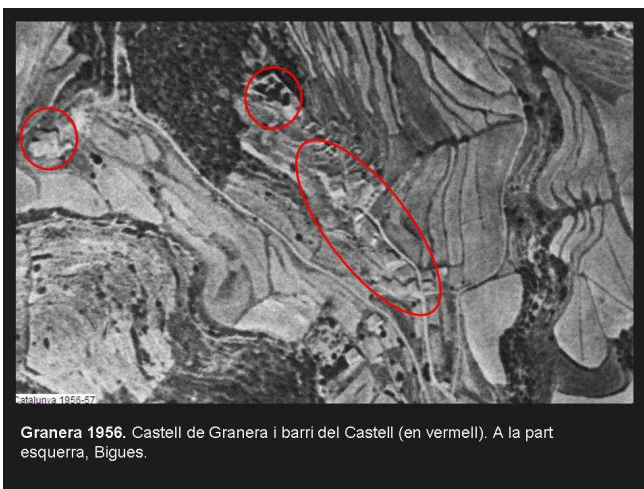

Castellterçol 1956. Carretera de Moià. A l'esquerra carretera, carrer de Moià i camí de l'Oller. A la dreta El Vapor i la riera. Zona del rentador de llana (⊕)

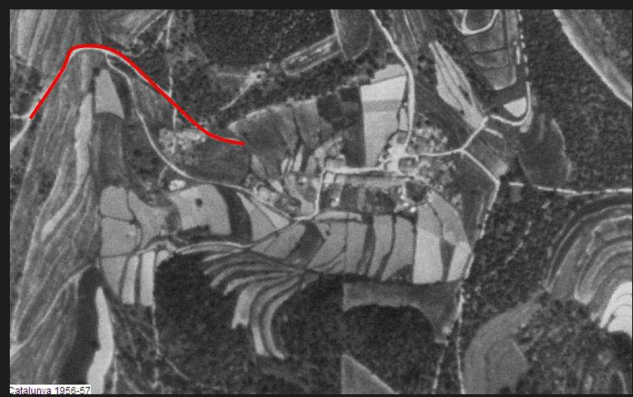

Castellterçol 2009. Carretera de Moià. A l'esquerra carretera, carrer de Moià i camí de l'Oller. A la dreta El Vapor i la riera. Zona del rentador de llana (⊕)

L'evolució del paisatge en 50 anys (1957-2009): **Granera**

L'evolució del paisatge en 50 anys (1957-2009): Castellcir

Castellcir 1956,57

Castellcir 1956. Carretera de Castellterçol (vermell). Veure dimensió nucli urbà en entorn agrícola

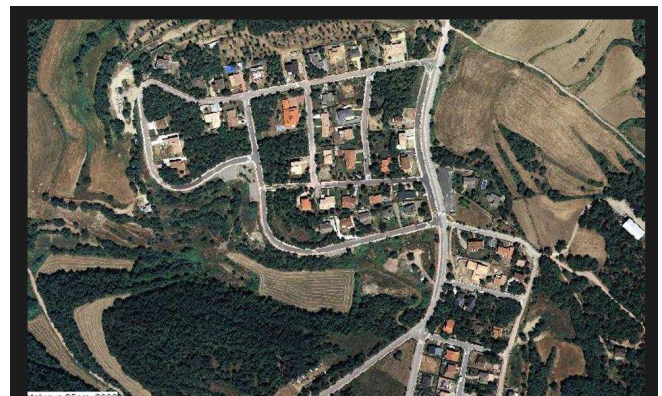
Castellcir 2009

Castellcir 2009. Carretera de Castellterçol (vermell). Veure creixement dimensió nucli urbà en urbanitzacions.

Castellcir 1956,57

Castellcir 1956. De sud a nord camí de Santa Coloma Sasserra i camps de El Prat. A la part superior esquerra zona de pastures i bosc d'alzina i roure.

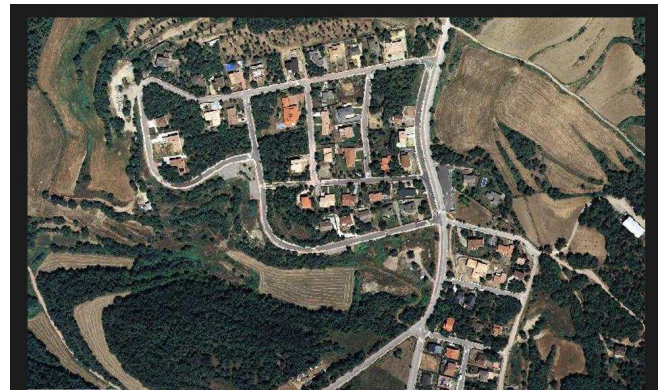

Castellcir 2009. Urbanització de El Prat

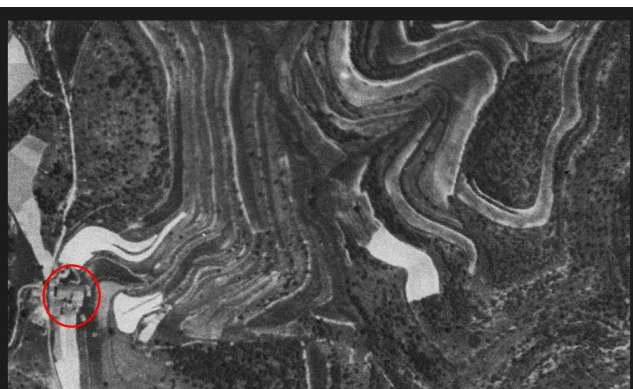

Castellcir 1956,57

Castellcir 1956. De sud a nord camí de Santa Coloma Sasserra i camps de El Prat. A la part superior esquerra zona de pastures i bosc d'alzina i roure.

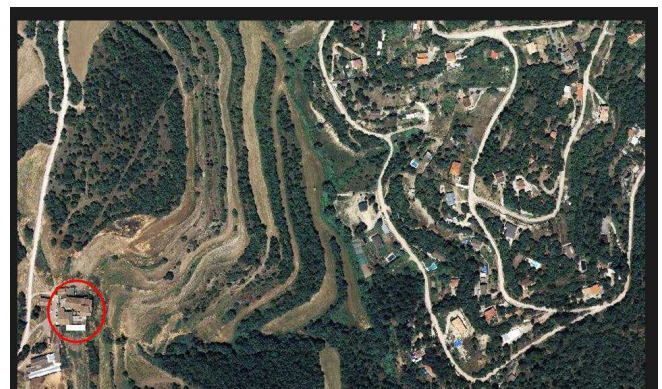

Castellcir 2009. Urbanització de El Prat

Castellcir 1956,57

Castellcir 1956. De sud a nord camí de Santa Coloma Sasserra (esquerra imatge) i casa de La Taiadella. A la dreta la imatge predominen els camps en feixes.

Castellcir 2009

Castellcir 2009. De sud a nord camí de Santa Coloma Sasserra (esquerra imatge) i casa de La Taiadella. A la dreta la imatge urbanització La Penyora. Moltes piscines en un municipi amb problemes de subministrament d'aigua.

L'evolució del paisatge en 50 anys (1957-2009): **Sant Quirze Safaja**

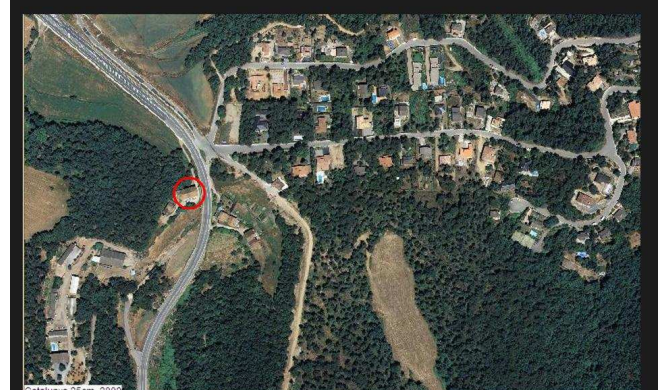
Sant Quirze Safaja 1956. Carretera Sant Quirze-Sant Feliu. D'esquerra de dreta: Les Clotes, Moli de Llobateres i Les Torres

Sant Quirze Safaja 1956. Carretera Sant Quirze-Sant Feliu. D'esquerra de dreta: Les Clotes (ara una urbanització); El Moli e Llobateres és un edifici patrimonial i a sota Les Torres hi ha una depuradora. A més hi passen dues línies d'Alta Tensió (la MAT)

Sant Quirze Safaja 1956. Coll de Poses i Mas de Poses (en vermell)

Sant Quirze Safaja 2009. Coll de Poses i Mas de Poses (en vermell). Destaca creixement carretera, urbanització, creixment bosc i zona equipaments de ramaderia la part inferior esquerra (El Maset)

Sant Quirze Safaja 1956. El Badó i Pla del Badó, amb grans extensions de camps). A la part superior predomini del bosc.

Sant Quirze Safaja 2009. El Badó i Pla del Badó, amb grans extensions d'urbanització i cases disseminades

Sant Quirze Safaja 1956. Carretera Castellterçol Sant Feliu. En vermell Can Carabrut, on havia 4 basses per fer gel i portar a la poua. Observar paisatge agrícola i amb bosc poc dens.

Sant Quirze Safaja 2009. Carretera Castellterçol Sant Feliu. En vermell Can Carabrut, on les basses no són visibles. A la dreta estructura urbana de Sant Quirze en forma disseminada

**La qualitat paisatgística
del Molanès**

Laura Font Figueras
Fotografia: Jordi Llorens